

poština plačana v gotovini

VSEBINA:

LUNA SIJE KLAD'VO BIJE...	
Viki Uhan	433
BRDA, BRDA...	
Ludvik Zorzut	436
DVA ZAPISA IZ PLANINSKEGA DNEVNIKA	
Ludvik Košir	444
NA VOGAR	
Dušan Novak	448
NOVEMBRSKI IZLETI	
Janez Pretnar	451
IZ TRENTA V VRATA	
Janez Jeram	452
PRIGORJE KARNIJSKIH ALP	
Dr. Viktor Vovk	453
SMRT JE ZAORALA NA MEDANSKI NJIVI...	
Ludvik Zorzut	464
DRUŠTVENE NOVICE	466
VARSTVO NARAVE	469
RAZGLED PO SVETU	471
OBČNI ZBORI	474
DRUŠTVENE NOVICE	475

NASLOVNA SLIKA:

MLADINA PO PARTIZANSKIH POTEH

Foto: prof. Letinič Šime

»Planinski Vestnik« je glasilo Planinske zveze Slovenije / Izdaja ga PZS - urejuje ga uredniški odbor. Odgovorni urednik: Stanko Hribar; glavni urednik: Tine Orel. Revija izhaja dvajsetkrat na leto. Članke pošiljajte na naslov: Tine Orel, Planinska zveza Slovenije, Ljubljana / Uprava: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Dvorčakova 9, p. p. 214, telefon 312-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarji, oglasi, razvid naslovov / Tiska in klišeje izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani / Letna naročnina je N din 24.—, ki jo morete plačati tudi v štirih obrokih (naročnina za inozemstvo N din 37.— ali 3 USA \$) / Tekoči račun revije pri Narodni banki 501-8-5/1 / Spremembo naslova javljajte na Upravo Planinskega Vestnika, pri čemer navedite poleg prejšnjega vedno tudi novi naslov, po možnosti s tiskanimi črkami.

Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pa pismene odpovedi, ki jih naročniki izroče upravi do 1. decembra za prihodnje leto. Rokopisov ne vračamo.

ZDRUŽENE PAPIRNICE LJUBLJANA

SEDEŽ: LJUBLJANA – VEVČE

Ustanovljene leta 1842

izdelujejo

SULFITNO CELULOZO I. a za vse vrste papirja

PINOTAN – strojljni ekstrat

BREZLESNI PAPIR za grafično in predelovalno industrijo; za reprezentativne izdaje, umetniške slike, propagandne in turistične prospekte, za pisemski papir in kuverte najboljše kvalitete, za razne protokole, matične knjige, obrazce, šolske zvezke in podobno

SREDNJEFINI PAPIR za grafično in predelovalno industrijo; za knjige, brošure, propagandne tiskovine, razne obrazce, šolske zvezke, risalne bloke itd.

KULERJE za kuverte, obrazce, bloke, formularje, reklamne in propagandne tiskovine

KARTONE za kartoteke, fascikle in mape

RASTIRAN PAPIR, brezlesni in srednjefini za šolske zvezke, za uradne in druge namene

PELURNI PAPIR, bel in barvan

ZAHTEVAJTE PROSPEKTE!

PLANINSKA ZALOŽBA

V založbi

PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

je izšla specialna planinsko-turistična karta

»BOHINJSKE IN FUŽINSKE PLANINE«

v merilu 1 : 20 000

Karta je izdelana po najnovejših geodetskih in turističnih podatkih, v šestih barvah, z najnovejšim stanjem poti in cest, s kompletno prikazanim reliefom, s plastinami in skalovjem, gozdnimi površinami in ruševjem, obseg 90 × 65 cm.

Prodajna cena N din 13.—, trgovska prodajna mreža ima poseben popust.

Naročite jo pri

PLANINSKI ZVEZI SLOVENIJE,

Ljubljana, Dvorčakova 9, tel. 312-553

planinski vestnik

glasilo planinske zveze slovenije l. 1967 — št. 10

LUNA SIJE, KLAD'VO BIJE...

Viki Uhan

Seveda pa je zimski alpinizem več kot garanje in svojih zimskih vzponov ne morem z ničimer primerjati.

Rado Kočevar
(PV 1966, str. 500)

FEBRUAR 1965

Kakor čarobna piramida kipi pred nami kvišku ponosni Jalovec. Čimbolj se mu bližamo, tembolj se izgublja tista njegova lepota, ki jo lahko zreš s Slemenca. Pridobiva pa na nečem drugem: čimbolj se bližamo njegovi steni, tembolj srce trepeta v velikem pričakovanju novih doživetij. Stena, lepota, doživetja, hotenja...

Zasnežena streha Jalovca je že nehala žareti in tista očarljiva jutranja svetloba se je že pretopila v svetel zimski dan. Modro nebo in mraz dajeta upanje na stanovitno vreme. Pod Šitami Boro in Mac snameta nahrbtnika.

»Srečno!«

Peter in jaz imava drug cilj. Na Jalovec, pa kakorkoli. Izbereva najlažjo pot. V kuloarju se ozreva nazaj. Eden od njiju je že zdelal prvi raztežaj. Peter fotografira Kotovo špico, ki je že vsa v soncu. Še en pogled njima dvema v Šitah. Toda tam ni nobenega več. Le kaj se je zgodilo? Opaziva ju, kako sestopata po plazju proti dolini.

MAJ 1965

Stene so še v snegu. Na Kegljšču v Jalovčevi steni Tine glasno premišljuje: »Sreča, da je že v prvem raztežaju odletel. Sicer pa naju ne more Macova zlomljena ključnica in mavec ter nekaj mesecev počivanja odpraviti kar tako, da ne bi več mislila na zimsko ponovitev.«

OKTOBER 1965

Poleti ni bilo časa za ogled in sedaj je zadnja priložnost. Više gori je že nekajkrat zapadel sneg, a se ni obdržal. V Tamarju je sprejem alpinistov.

Naslednji dan greva v steno. Police in grapa na levi dasta dovolj upanja na hiter zimski vzpon. Morda bo le izstop iz stene otežkočen s kako opastjo, sicer je pa na levi strani luknja in tam bi se dalo tudi pozimi kaj zabiti.

JANUAR 1966

Za novoletne praznike ni bilo v dolini pod Poncami nič posebnega. Veselo silvestrovanje, da, zelo veselo je bilo. Opremo sva pustila kar pri Mimi v Tamarju: »Naslednjo nedeljo prideva zopet. Na svidenje!«

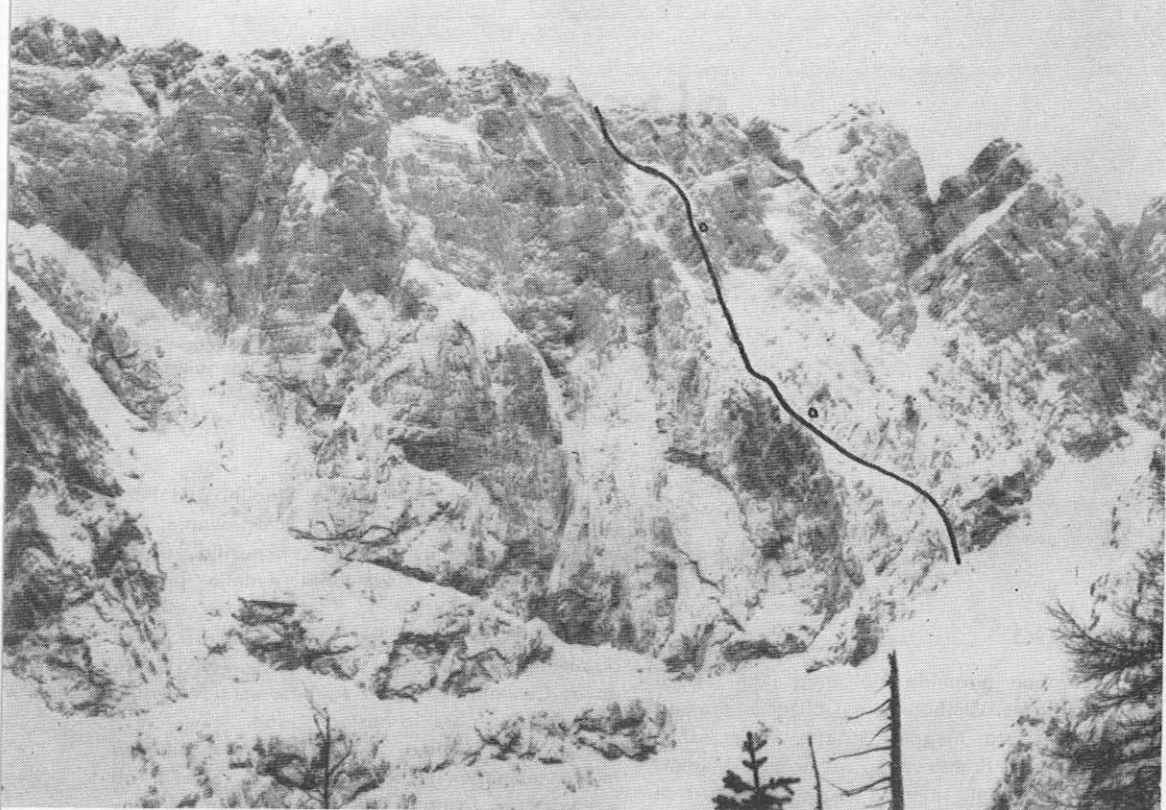
V petek skoraj pritečeva v Tamar. Jutri imava oba »angleško« soboto, kakor pravi Tine. Računava: Če nama jo stena zagode, se bova vrnila pozno, lahko pa šele naslednji dan.

Mir je v koči in zunaj še mračno, ko prištorkljava iz »ta temnega« (skupnega ležišča). Stražar ob karavli prav zaspano odkima na najin pozdrav in si verjetno misli: »Jaz tukaj zmrzujem, vidva norca gresta pa še naprej. In to za zabavo!« Vsak po svoje!

V gozdu izmenoma godrnjava, komur se pač udere sneg pod težo nahrbtnika. Više gori pa je sneg trd in čedalje bolj strm. Tega se razveseliva, saj imava vzrok, da si natakneva dereze, kar težo nahrbtnika takoj nekoliko zmanjša.

»Da bova le preko tega nesrečnega prvega raztežaja,« pravi, ko se loti poledenele skale. Lepo napreduje. Toda neka nestrpnost naju obdaja. Ne, ni strah. Le težko čakava trenutka, ko bova oba preko tega prvega raztežaja, kjer sta imela prijatelja preteklo zimo »polet«. Tine brez pomislekov zabije, kjer vidi dobro razpoko. Če bova še midva letela, bova vsaj kak meter manj. Pazljivo varujem, toda pogled mi od časa do časa splava nekaj metrov niže na smučarske palice, ki sva jih pustila pod steno, in naprej na kočjo v Tamarju in po dolini pod Poncami. Vreme ne kaže slabo, pa tudi dobro ne.

Ledu je samo za prst. Težko je priti do razpok. Spiralni klini za led ne pridejo v poštev. Premalo je ledu. Na srečo ta izlizani poledeneli žleb ni preveč strm, tako da se nekako »da«. Na pomanjkljivo varovanje ne mislim preveč. Sicer pa: Kako je z varovanjem pri zimskih vzponih? Nekaj raztežajev imava opraviti s poledenelo skalo. Gladka je kot steklo. Težko postaja na mestih,

Severno ostenje Šit – zapadni del. Vrisana je zimska varianta smeri Jesih–Gostiša, o bivač. || Plezala 8.–10. I. 1966 Tine Gričar–Viki Uhan.

Foto T. Gričar

kjer je bilo poleti lahko. Že čutim na levi tisto široko polico, ki gre rahlo v levo preko stene do široke grape, ki pripelje na vrh stene. Toda Tine vidi v desno klin.

»Kjer je klin, tam je smer!«

Ko ugotovi, da klin ni v smeri, se rahlo zasmeji in oba se zagledava proti Jalovcu, kjer sva v Comicijevi prečki čarala zaradi starega pregovora. Klin je imel oznako RK. Verjetno ga je pri prvi zimski ponovitvi zabil Kočevarjev Rado. Od tu dalje brez težav doseževa veliko polico.

»Sedaj sva dobra,« vsaj tako sva mislila. Polica je dolga in na koncu se zoži in na stebru desno od grape ni o njej nikakega sledu. Samo strm sneg, ki se trga pod najino težo. Poizkušava priti v grapo. Ne gre. Iščeva še variante na desni strani stebra. Tam še slabše kaže. Noč se bliža. No ja, ker sva že tolikokrat bivakirala, bova pa še enkrat. Kaj je zimski bivač z opremo, če sva onega v Jurjevcu prestala brez vsega!

Do konca dneva je še precej, a midva se bolj zanimava za »komfort« najinega bivaka kot pa za rešitev stebra. Najdeva polico pod previsom in še izkopljeva v sneg. Pravo lastovičje gnezdo postane. Ob mraku že brni kuhalnik in na pol sva že v slonovih nogah.

»To je pravo udobje proti bivaku v Prisojniku. Pa samo dva sva in se bova lahko še obračala.«

Dolgo v noč obujava spomine na preteklo sezono. Potem spiva do jutra brez obračanja.

Jutro kot običajno. Začne se daniti. Mraz pritiska. S sončno svetlobo zamro še zadnje zvezde. Danes je treba problem stebra rešiti ali pa se umakniti. Z velikim poletom začneva. Od gozda v dolini že lezejo temne točke po strmini navzgor. Težave so velike.

Naprej ali nazaj?

Na srečo ima Tine s sabo sveder, toda le nekaj klinov. Če bova nadaljevala s plezanjem, bova morala uporabiti svedrovce že pred izstopom. Tine se bolj priplazi preko gladkih plošč pod previs, ki je ves oblit s prozornim modrim ledom, kakor pa pripleza. Led začne že pri polovični obremenitvi pokati, ker je pretenek. Niti najkrajših spiralnih klinov za led ne moreva uporabiti. Odločiti se je treba!

Naprej ali umik?

»Naprej – vrtati.«

»Ne vrtati – nazaj.«

Zmaga naprej z vrtanjem. Želja po uspehu je prevelika. Toda svedrovce bova poizkusila izbiti, saj jih imava za vsak primer za izstop.

»Bova pa grizla.«

Garava. Strmo je, požled, le malo snega je in skale. Vse prej kot lahko. Čimprej bova mogla, bova šla v grapo na levi.

Hitiva, toda previdno.

Nedelja je. Prijatelji pod steno se oglašajo. Prvi že režejo smučine po strmini Kotovega sedla. Ne daja se motiti; imava delo. Z mrakom morava ustaviti. Danes sva opravila le štiri raztežaje vrvi. Sva sredi stebra. Nikjer mesta za bivač. Iščem na levi. Pod nogo se mi zruši sneg in zgrmi preko stene v globino. Nekaj klinov gre v steno, midva pa v stremena in zanke. Obvisiva na strmi plošči. Strupenega mraza ne čutiva, le vrvi režejo v meso. Mraz čedalje bolj pritiska. Brčava drug drugega v noge, da ne bi ozebla. Ko imava te igre dovolj, začneva nabijati v steno. Toda vso noč ne vzdrživa »nogometnega treninga«. Utrujenost zapira oči. Ne! V Tamarju brli lučka. Včasih kar izgine, pa potem zopet zasije s svojo polno svetlobo in prijetneje postane. Mar je to tista čudežna moč plamenčka, zaradi katerega mnogi ljubljajo svečo v kapelico v Tamarju? Upanje...

Stalno si premikava vrvi, v katerih visiva. Malo bolj levo sem našel toliko prostora, da sem se usedel. Samo ravnotežja ni mogoče držati. Prenaporno. Ponovno obremenim vrvi. Za spremembo se enkrat predramim z glavo navzdol.

Misli hitijo k prijateljem v koči. Pričakujejo naju. Ne moreva storiti ničesar. Samo čas je pred nama.

Če bi se hotela vrniti, bi rabila ves dan, da bi prišla k vstopu. Če pomislim na spust navzdol, se mi pojavi pred očmi slika Tonija Kurza v Eigerju, kako visi v zraku na vrvi. Morava vztrajati v noč! Vztrajati v noč brez konca. Drami me misel na uporabljene svedrovce. Kaj je smotno? Ne najdem rešitve v razmišljanju. Vem le to, da brez njih ne bi prišla v takih razmerah preko stebra. Kdo pa bi?

Sredi noči, ko vzide mesec, začneva s plezanjem. Poledenela stena se sveti v modrini luninega sija. Luna sije, klad'vo bije... Iz klina v klin. Morava paziti, sicer pa ne gre drugače. Ko vzide sonce, Tine zavriska. Dosegel je polico, po kateri se pride v grapo. Nekje sredi grape se ustaviva. Čokolada in zmrznjene limone romajo iz nahrbtnika. Po včerajšnjem zajtrku nisva še ničesar zaužila. To nama vrne precej moči, še več pa volje.

Izstop naju pričaka brez težav. Opoldansko sonce naju pozdravi nad Trento z vso svojo močjo in lenobo. Po dveh dnevih in pol se razveževa. Preko sva. Nisva pričakovala tako dolge borbe. Srečna sva. Dva dni in pol je trajala borba, pa

še pol noči po vrhu in še »netopirjev bivač«. Težave in nevarnosti so pozabljene. Toplota se počasi vrača v premrzle ude. Kako čudovito je sedeti na sončnem grebenu in zreti v vrhove Julijcev. Jalovec je tako lep in blizu, pred očakom Triglavom je še Prisojnik in levo Martuljkova skupina in »nizke« Karavanke.

»Očistiva« nahrbtnika vseh zalog hrane, toda žlodca nista zadovoljna. Do večerje bova že vzdržala. Razigrano se spuščava z grebena na trenarsko stran. Veva, da po grebenu ni mogoče zaradi skoka. Ko obideva skok, se lotiva strmine proti Malemu kotu. Sneg se začne udirati. Menjava se v vodstvu. Dan gre proti koncu. Mračni se. Ko doseževa sedlo, je že temno, pa še megla se pripodi od Kotovega sedla. Zopet morava razviti zaledenele vrvi. Morava varovati, dokler ne najdeva žičnih vrvi ob nadelani poti.

Toda: kje je pot? Tine zaman išče. Ko prekine z iskanjem, poizkusim še jaz. Nimam večjega uspeha. Za dolžino vrvi se spustim po ledeni strmini. Od tam naprej se strmina prelomi. Sama megla, tema in praznina. Močan veter nosi snežne drobce po strmini navzgor. Tu nekje se mora začeti žična vrv?

Odnehava. Z močmi sva precej na koncu, toda volje je še dovolj za eno noč. Mima v Tamarju je verjetno v velikih skrbih za naju. To nama ne dovoli mirno čakati jutra. Sredi noči še enkrat poizkusiva. Nič bolje. Ne sme se zgoditi katastrofa tik pred zmago.

Kaj je lepše: Gore ali življenje? Pohlepna sva: najlepše je življenje v gorah. Hočeva obobe!

Proti jutru četrtega dne postane toplo. Preko bivač vreče je za ped novega snega, ki naju greje. Prav prijetno. Ne smeva več čakati. Čim prej v dolino! Verjetno so že v skrbih za naju.

Zjutraj je še vedno megla. Iz sten se usipajo plazovi novozapadlega snega. Po grapah se kadijo puhasti oblaki. Pod stenami rastejo sneženi stožci.

S prvim poskusom uspeva priti do žičnih vrvi. V kuloarju se objameva in zvijeva vrvi.

BRDA, BRDA...

(Nadaljevanje)

Ludvik Zorzut

2. Planinci v Brdih

Ko sta naša dva dobra znanca vseumevajoči Postarin in vsenapredujoči Pomladin nekako zavnala tiste razpoke po Brdih, ki so ju v trmi razdvajale in sta ugládila tiste briške klance, ki graj (izreči guturalno) malo gorvên, malo dolvên, malo čevên, je goste ljubeči Postarin vstal in šel tja v Jugoslavijo (tako pravijo Brici, kadar se odpravijo čez Sočo na Kranjsko) in je v Ljubljani s posebno noto povabil prijatelje planince, naj pridejo vendar poglâdat in okusit Brda in ne samo jih poslušat v radijski oddaji na hreščečih ploščah po želji. Pomladin je bil s tem sporazumen, pravzaprav je rekel, da je »dakórdo« in da se bo že pokazal na koncu in poskrbel še za notranje razglede.

Za majske praznike, se reče v tistih sproščenih, razgibanih dneh, ko drvijo izletniški kričeči kamioni križem kražem po mili domovini in se prenekateri také radi prekucavajo čez jarke, kjer ni mostov, so kranjski pravoverni, modri planinci, povečini starešine pod vodstvom tovariša Postarina prešli znameniti kanalski most na desni breg Soče, po vrsti že tretji most. Ko je bil prvi leseni zrušen za Francozov, je drugega pomagal na originalen način graditi naš planinski predhodnik Valentin Stanič, alpinist, po rôdu iz bližnjega Bódreža, ta ki ima na kanalskem trgu pod cedro zasluženi spomenik. Kresáli so hribolazci iskre po kamnitem kolovozu navzgor, nekdanj za avstrijskih časov markiranem potu od SPD Gorica in se preko Marijinega Celja (677 m) in Liga, sprehajajoč se po terasni cesti proti zapadni strani med Soško in Idrijsko (Judrijo) dolino, strmeči v tolike neznane lepote in svetlobe, prekobálili na Kobálišče, h Kobálarju in kmalu dosegli široki vrh Svete Géndrce, kakor jo še ljudstvo imenuje ali na Korádo (812 m), kakor so ji dali ime najbrže italijanski geografi in so Korado prevzele tudi avstrijske specialke na zemljevidu. Nekateri do-

mači rodoljubni etimologi pa razlagajo, da je ta gora zaradi svojega širokoplečatega obsega, velike ogromne formacije iz gore nastala Goráda, také kot je na Krasu široko zajeta gmota iz grmičastih goličáv, suhot nastala Grmada. Ljudsko imenovanje Sveta Géndrca je po svetnici Jedert (Jerica, Gertruda), ki ima na oblem temeňu cerkvice, ob njej ubrane zvoniče, na katerih so razveseljeni planinci s pritrkovanjem naznanjali prijateljski pristop na najvišji vrh slovečih Brd. Prijetno utrujeni so se naslonili k svetnici Géndrci in se pozibavali v njenem zelenem naročju.

Potegnil je séverník, bistríl opoldanski mrč in zakajena obzorja. Prvi na severu, také blizu, da bi ga bilo prijeti pod pazduho, se je s svojo široko piramido predstavil Matajur (1641 m), varuh Benečanov, saj mu pod nogami leži njegova varovanka, razprostrta »Slavia Italiana«, ali Slovénj, kot jo nazivajo beneški rojaki in ki ji na vrhu blesti spominski obelisk. Na Matajurjevi desni se bóči zasneženi goriški očak Krn (2242 m) s svojimi podložniki. Na njegovi levi za njim se na široko v silno gmoto povzdigne sivosnežni Kanin (2590 m) s tremi Babami dvorjanicami, s pribočnikom Prestréljenikom (2503 m) in drugimi oprodami gospodovalnega Kanina. In celé s severa se je Najvišji ozrl proti jugu — bog Triglav. Proti zapadu se zvrstijo Karnske alpe z vrhovi Ciámonte (2670 m), Cogliáns (2780 m), nižje že med Tolmezzom in Piavo je Clapsavon (2450 m), ki ga je prvi preplezal Valentin Stanič (starejši italijanski vir ugotavlja samo to, da je Clap Savón prvi premagal »un prete«, neki duhovnik. In to je bil ravno Stanič). Pod Kaninom se zarežejo Muzci, (Monti Musi, ostra, razrita komaj dostopna kamenita pregraja med Rezijo (Val di Resia) in Tersko dolino (Val del Torre), nad njo Ciámpón (1716 m), Quarnán (1372 m), onstran Tagliamenta Verzégis (1915 m). Vse te vrhove naokrog Tagliamenta imajo za Furlanske alpe. Globoko doli nad Beneško ravnino ponosito kipijo pod italsko nebo Prealpi Vénete (Benečanske Predalpe) z značilnimi vrhovi (Pramaggiore (2470 m), Duranno (2668 m), Crep Nudo (2204) in najizrazitejši prestolni Monte Cavallo (2230 m). Omenjamo Prealpi Venete, ki jih zaradi zobčastih vršacev mnogi napačno prištevajo k Dolomitom. Ti se globokeje skrivajo proti zapadnemu soncu v nevidni daljavi; morda po nevihtah, ali redkokdaj jih zaznavamo kot Cadore. Iz Trsta pa pri vedrem ozračju s prostim očesom motrimo veličastne Dolomite, zarezane na daljnem obzorju tam preko morjá. Je bilo le prav to pojasniti, vsaj planincem. Še njim je bilo težko razločevati celo rajdo vrhov. Zamaknjenost v ta zapadni svet je

naše občudovalce takó omamila, da so se v njih začele buditi zadržane alpske skomine po daljnih nepoznanih deželah, zaslutenih tam, kjer sonce doli gre, in so pozabili, da jih pot pelje pravzaprav v Brda. Hej, tovariši, jih je dramil tudi začarani Postarin, naša smer kaže vendar na to stran, od Vrhovlja do Medane. Kam hudiča blóдите dol po Benečiji!

Za 600 ali več metrov pod Korado zavalovijo Brda, da so s te višine bolj podobna ravni plošči ali šahovski deski, na kateri so vasicе nepremakljive, bele, sive figure. So pa zemljepisno točno zaznamovana, svet zase, deželica med Krmínsko Goro (San Quirino 274 m) na jugu in Vrhovljem (425 m) s Sabotinom (690 m) na severu med Sočo na vzhodu in potokom Idrijo (Judrijo) na zapadu, v jugoslovanskem območju je ostalo okrog 6500 prebivalcev, a so Brda žal hudo okrnjena na vzhodnem in zapadnem boku, v jedru so celotna, preprežena z vijugastimi cestami, ki vežejo po ostrih ovinkih vasi in naselja med seboj, nagosto posejana po gričih in slemenih. Da je Postarín nezbrane poslušalce odmaknil od Alp, vidite prijatelji, jim je zavpil, vidite tu spodaj na vzhodu Kolovrata in Korade majhen, a zgodovinski potok, tako tiho pritekajoč izpod Kolovrata, tako pomembna idrijska vodica, ki stoletja delí dve državi vsaksebi, poprej cela stoletja Italijo in Avstrijo, sedaj od 1947 Jugoslavijo in Italijo in ki v nadaljnjem teku pri Golem brdu (še na jugoslovanski strani) a pri Mirniku, Dolenjah, Jenkoven (Vencô), Potrušnem (Trussio) na italijanski strani, tesno objema Zapadna Brda, jih nesmiselno okrne, čeprav leže na levem slovenskem bregu Idrije, a so kar medpotoma brezobzirno pretrgani.

S Korade, s teh zadnjih obmejnih obronkov morímo z izrednim zanimanjem zemljepisno — geološko prelomnico med hribovitimi brdi in furlansko nížino, obenem še jezikovno ostro ločeno mejo, že dobrih trinajst stoletij nespremenjeno med slovenskim in furlanskim življem. V kakšni bližini, kmalu za Staro goro (Castel Monte — 618 m), se razodeva Forum Julii, nekđaj sedež langobardskih-furlanskih vojvod, pozneje rezidenca oglejskih patriarhov, civitas — Cividale (Cedad) pri Nadiži — Staro mesto, iz katerega se kažejo štirioglati torri (stolpi), duomi (stolnice), palazzi, vsi zapovrstjo furlansko-italijanske arhitekture, zajeti med portami — portali (mestnimi vrati), ob Nadiži z vražjim mostom. Brici so vedno hodili peš ali na kolesih na Martinov semenj v Cedad prodajat in kupovat, a danes se tovariši in tovarišice vozijo raje na lambretah in vespah na izlete in ogleda. Nižje doli v rav-

ninskem obzorju — le pogledjte tudi z daljnogledom, je opozarjal Postarin — vidite — Videm, mesto Udine, a nad morjem hiš pod nebo zarisani prelepi Videmski grad! Kaj ne bi s Furlani zakantáli:

Oh ce biêl ciastiel a Udín!
Oh ce biele zoventût!
Zoventût come a Udín
non s' in' ciate in nissun lûc!

O, kak' lep si grad tu v Vidmu!
O, kak' lepa mladina ti,
oj, mladina, kot je tu v Vidmu,
nikjer take najti ni.

Zdaj pa mladeniči, deklice — saj táki ste še po planinski liniji, — pogled na vzhod, je Postarin kazal z roko čez Sočo, že malce nadležen s tolikimi opisovanji in razlagami. Proti vzhodu se gorati svet premakne od Soče mimo Skálnice ali Svete gore (685 m) čez rob na malo znano Banjško planoto ali kratko Bánjšice, za njimi v temnomodri Trnovski gozd, ki kot goriška kulisa zapira kransko mejo pred Idrijsko — Logaškim hribovjem doli do Nanosa, a se potem s kraškimi goličavami prevrne v plodno Vipavsko dolino, od tu se naglo požene na Kras s Trsteljem (641 m), spustivši se doli do morja pri Tržiču. Mozaik! S tolikimi in tako kontrastnimi prelepimi podobami ni najti enakega!

Bo zadosti, kaj, neutrudljivi naš vodnik, so se oglasili potrpežljivi in že dremavi Kranjci. Priesedi raje še ti k nam, zlekni se, glej, kakó nam mladostna svetnica, lepa Gendrcá, trga tavžent-rože, svišče, rumene, plave zvončnice, pogačice, tudi bodeče neže, nam zvija pušelce hvaležna, da smo ji dali táko prvenstvo. Bridke arnike bi še ponudila za telesne rane, a še niso vzcvetele, ima pa dovolj arcnij za srčne rane in ji Jelica, svetniška bolničarka, pomaga streči.

Kar se je izza cerkvice pojavil veliki kmet Kobalar, brkat, visok kot kopa, ki mu je domačija pod vrhom in je po njem dobil kraj ime Kobalar — Kobálišče! Zdelo se je, da se je z njim gôra zvišala. Planinci so ga morali pogledati navzgor, da so ga občudovali kot kralja na Géndrci, če ne na Betajnovi. Govoril jim je o nekdanjih časih, ko so Kobálarji nosili kmetsko žezlo po senožetih, njivah, hostah, ki jim ni bilo videti konca in je iz polnih hlevov zriknila čila živad: kravice, voliči, konji na pašo po sočnih travnikih. In še takrat, ko je lahko deželnemu glavarju ponosno dejal: gospod deželni glavar, veleposestnik sem, imam svoj lov, a nimam svoje ceste, zato naj se zgodi, da se bo izpeljala cesta od Géndrcé do Vrhovlja! In tako se je tudi zgodilo.

Potožil pa je o otrocih, ki jim je Dolina s službami več kot kmetstvo kraljestvo, več kot kralj na planini visoki. Peljal jih je na svojo domačijo, v veliko hišo, ki pa je tudi ta, čeprav v hribih, izgubila nekdanjo tako domačo toplo ognjišče, ob katerem so stari goriški planinci večkrat pokramljali prav s tem še živim Kobalarjem. Pospremil jih je skozi vrata tako naravna, skalnatá na odprti razgraji, od koder so zablješčala Brda v večerni tramontani in je sončno rdeča obla v zlatih pramenih tonila za beneškimi, skriljastimi vršaci. Za Oglejem in pri Gradežu je zalesketal srebrn pas ob morski obali. Beneške lagune se redkokdaj odkrijejo. Vam dam glavo vmes uh in vas vzdignem, pa boste videli Benetke, se je pošalil Postarin s staro briško šaljičko. Zgovorni Kobalar je ves zadovoljen z njimi, guaril in guaril po njegovi zgodovinski razgledni cesti, zaostajal, prehitel, mahal z rokami čez senožeti, travnate planine do Vrhovlja, kjer se je z visoko povzdignjenim klobukom veselo poslovil in pokazal še planincem markirano pot v gostilno Na briškem griču. (Zakaj na griču, ko je že na briškem zapopaden grič?)

Na Vrhovlju je prelaz, so vrata, je prehod iz Posočja v Brda, je prava glavna postaja, počivalo, oddih. Torej dovolj naslovov za postanek.

Čez Vrhovlje, pravzaprav čez Vrhuj so nekoč hodili goránji Brici na Veliko dolino k železnici v Plaveh in so škripali vozovi, naloženi s polnimi lodricami rebule, s pušenci v véhih in ki so jo pošiljali na Koroško in Kranjsko. Da! Čez Vrhuj ena pot — v Brda, ena pot — iz Brd! Vse druge peljejo v Italijo. Grámo! Grámo! je silil Postarin. Po odmoru, kot z višave že pada mrak v dolino, so se zgovornejši popotniki prepustili zanesljivemu praktičnemu vodniku hiteč za njim z Vrhovlja — v noč. Ne! V noč ne! V noči se v Brdih zasvetijo čudne prikazni in še onstran po prévalah, ravninah, na morju so svetla znamenja. Glejte, kakó se je približal Videm, mesto tisočerih luči, kakó se odraža v nebesnem odsvitu, severno za Korado še Čedad kot da kresove vžigajo: vsa furlanska ravan pod Brdi migóta v trepetajoči žarni svetlobi, z Brd samih se odsviti stápljajo z nočno razsvetljavo po vaseh, ki so do nedavna dremale v temi in so Brici dremali pri petrolejkah in leščerbah in je čúja drémala na ognjišču. Nad vsemi pa žari osvétljeni razglednik na Mejniku daleč viden na vse strani nebá. V Gonjačah so krenili na levo v Kojsko, Postarin jih je z vso dobro voljo in toplimi željami polegla na udobna ležišča v gostišču. Pri dobri volji. Pod Svetim Križem na Jezeru so zasnivali sladki briški sen. Trije novi svetokriški zvonovi,

ki so se komaj pred kratkim oglasili (v duru briške visoke terce = edc) so zgodaj zapeli briško jutranjico. Sveže jutro je zadihalo po rosnih dobravah in z vonjem češnjavih cvetov polnilo vsrkujoča pljuča spočitih izletnikov. Zgodnje Brike z naglavnimi pisanimi facoli, zadaj zvezanimi, so začebljale na vasi čakajoč na kruh, ki jim ga dnevno pripeljejo iz osrednje pekarnice v Desklah, torej iz Soške doline! Ko je bilo še ognjišče, so gospodinje spekle hlebce pa tudi sirkove pogače pod pepelom. Zdaj, če ga le en dan ni, da slišite vik in krik na vasi! Kakor da ni več polente, ki je bila prvenstvena briška jed pred kruhom.

Kraj vasí še spričuje nekdanje fevdalstvo ohranjeni Grad s portalom, grajskim dvoriščem, z grajskimi sobanami iz 16. stoletja, ki so ga imeli v lasti goriški plemiči (Attems, Coronini), za njimi domači graščak Kumar, končno sedaj ljudska občinska imovina in je v njem nastanjena posadka graničarjev (namesto, da bi ga uporabili v kulturne ali vsaj turistične namene.) Plemiške grbe, spominske plošče (vse v latinskem jeziku) in druge reliefe, vzdane po zunanjih stenah, je goriški muzej iz previdnosti dal pod svoje varstvo, ker sedanji Grad pri tej obnovi in izkoriščanju izgublja na svoji veljavnosti. Kraj sam je bil utrjen in do nedavnega smo morali skozi vhodna vrata (nekoč z verigami zaprta) vstopiti v notranjost. V letih (1792–1848) je bila tu sodnija. Kojsko je kot velika občina obsegala skoraj pol Brd. Avtobusna briška pot je šla čez Kojsko, Hum, Oslavje, Pevmo v Gorico. Občine Dóbrovo, Kožbana in Dolenje so se nagibale bolj na Krmin (Cormòns) in Gradišče ob Soči.

Nad vasjó, na obraslem ljubkem griču se ponaša Svet Križ, nekdanj trdnjava z obrambnimi stolpi, nazvan Svet Križ na Jezeru ali tudi samo Tabor iz časov turških in benečanskih vpadov, z gotško cerkvico, v kateri občudujemo gotski, zlati trokrilni oltar, tirolsko rezbarijo iz 1515 — (stranska zlata oltarja sta iz 1698, 1700), križanje z raznimi dogodki in motivi, reliefi, skupaj s 179 figurami, kipi (klasična sta sv. Jurij in sv. Florjan) in z gotskimi freskami v rebrastem stropu. Spominske plošče, vzdane v stene, spominjajo na nekdanjo slavo plemičev, največ Coroninjev. Pri Svetem Križu je italijanski kralj Vittorio Emanuele III. za prve vojne imel opazovalnico za bližnjo fronto na Oslavju in Sabotinu. Mnogo zgodb in legend je vpletenih v ta zgodovinski Tabor, ki sta mu ostala še trdnjavski stolp s cinami (v njem so trije po domačih vižah doneči zvonovi) in obrambni stolp. Za cerkvico na poko-

pališču počivajo znameniti veljaki iz kojščanske preteklosti in sedaj še junaki iz NOB, ki vse združuje topla domača gruda. Nov Tabor!

Stražár nad Brdi, varuh zemlje na zapadu —
iz razvalin zdaj zreš ob češenj, breskev, trt
nasadu.

Na kojščanskem trgu med Taborom in Gradom
je zapel novo pesem svobodnih Brd domačin,
glasbenik, skladatelj Srečko Kumar, upodobljen
v bronastem spomeniku (iz 1958).

S Húmskega
se je ozrl
visok, zvrnán,
je razprostrl široko dlán,
sejal seména — note je pojóče
v bregéh od Idrije do Soče.

Postarin je še pokazal njegovo rojstno hišo.
Planincem pa se je zahotelo še naprej čez
Hum, ki ves se koplje v vzhodnem soncu, vzrá-
ščen med plemenitimi trtami in sadeži, s pože-
ljivimi pogledi še onstran proti Oslavju in Gorici.

Motiv iz Brd

Državni blok pa jih, čeprav mile goste pred
Števerjanom brezobzirno ustavi. Le domačini s
propustnicami in dvolastniki smejo tod čez.
Drugi se morajo razočarani ustaviti, a ne ustavijo
se Brda (nazvana tu Vzhodna), ki še preko Oslav-
ja, krvavega pozorišča in kostnice nesmrtnih ju-
nakov iz prve vojne, mimo Šentmavra pod Sabo-
tinom in prijazne Pevme do Soče izzvenijo na
italijanskem področju zadnji akordi briškega
speva. Retro front! Grámo! Grámo! zaukaže vod-
nik in zvodnik. Nazaj čez Kojško na Gonjače!
Tako sedaj užaljeno Kojško zbira le spomine v
senci nekdanje slave. Grad, Svet Križ, spomeniki,
obmejni prehod, gostišče Pri dobri volji mu še
dajo krepčilnih injekcij v horizontalnem ravno-
težju.

Od asfaltne ceste Plave—Vrhovlje—Dóbrovo za-
vije v Gonjačah stranski manjši vzpon na od-
prto, široko vzpetino k razgledniku Brd, k relief-
nemu spomeniku padlim, v bronu pod njim —
(delo Bolke) na griču, ki mu rečejo Menik, Mu-
nik in tudi Mejnik, na osrednjem dominantnem
vrhu (okrog 340 m). Po srebrnojeklenih stopnicah

Foto Bavdaž

so se planinci povzpeli na kakih 24 m do vrha, na štirih policah zajemali sape, a na vrhnji plošči se s kovinastim kažipotom po označenih krajih na vse štiri strani sveta zavrteli, da so se nekateri omotični poprijeli za ograjo. Vse je bilo pod njimi: kakor golobice čepijo vasi na slemenih, kakor švigajoče strele krožijo ceste po pobočjih, kakor hiteče mravlje se gibljejo ljudje in vozila po teh ovinkastih cestah, kakor slapovi se vsipajo sončni prameni na morje, kakor žareče rakete se jim dvigajo pogledi v azurno vesolje Brd, kakor raj na zemlji so trepetajoča Brda pod njimi — tudi trepetajočimi. Previdni Postarin je ostal spodaj in jim klical, naj pogledajo kažipot, ker hudiča on sam ne ve vsega, kar vse zna pokazati gugajoči se briški babilonski stolp. Hoj! Hoj! ali vidite Vinsko klet na Dóbrovem, je vpil navzgor. Vidimo, vidimo so kričali od zgoraj, vse vidimo, samo tistih rdačih briških pup ne. Kakšne pupe zdaj, se je spodaj drl Postarin, dol po brajdah in njivah pogledjte, kjer se gibljejo rumeni, plavi, rdači facoli, tam so čez dan,

Kakor bela vrana se je usedla Vinska klet med trtami pod Dóbrovskim Gradom, kakor pisana mavrica se je v loku vzpela pesem valovitih gričev, kakor ptič samoživ je ptička brieharca zadrževala mimo razglednika, kakor vesel odmev se je gostom v doneči pozdrav oglasil daljni zvon (gotovo medanski). Še stolp je vztrepetal in se zamajal v toliki napetosti domišljij, razpeložen, podob iz sanj. Zaskrbljeni Postarin pa je le sklical omamljene razglednike, jih postavil na trda realna, asfaltirana tla. Grámo! Grámo! jih je tiral mimo Bal še navzdol in so po ostrem očarljivem ovinku kar zazijali v ponosno utrjeno Šmartno in v naglo padajoči svet, v Spodnja Brda, ki

že stara, s slavo venčana trdnjava
stoji kot orlov gnezdo v srcu Brd.

(Alojz Gradnik)

Ne smemo mimo sv. Martina, vaškega patrona. Užaljen bi bil. Junak je še v trdnjavskem sklopu med štirimi, obrambnimi stolpi, povezan z notranjimi gasami s človeškimi bivališči, vpert na svojo visoko (sedaj modernizirano cerkev s trdnjavskim zvonikom kot pri Svetem Križu), kjer se na sredini zavozlajo vse te gase. Šmartno je zajeto v sistemu srednjeveške utrdb, nekdanje obrambe pred Turki, zlasti pred Benečani, ki ga v obeh beneško-avstrijskih vojnah niso mogli zavzeti. Kmetje sami so avstrijski posadki pomagali odbijati sovražnika s točo kamenja. Ker je bil benečanski poveljnik Giustiniani ravno tu ra-

njen in je podlegel, so njegovi vojščaki iz maščevanja hudo opustošili Brda. Benečani hoteč enkrat za vselej doseči glavni cilj — osvojitve Gorice in Trsta, so še dalje nadlegovali, a po sklenjenem miru 1617 so se zadržali za mejo na Idriji, ki jo je po daljšem odmoru leta 1915 prekoračila italijanska vojska in jo preložila daleč čez Brda proti vzhodu. In je prav v njihovi zgodovini, da so svoje rojake priključili k materni Italiji.

Kakor da se je sv. Martin sam prikazal in prišel vasovat, pozdravit goste in so se mu ti gostje spoštljivo priklonili, jim je razkazal svoj hram, stolp kot ostanek trdnjave iz prve polovice 14. stol., moderno cerkev iz 1895. Sedaj je vsa obnovljena in je njeno notranjost vso poslikal Tone Kralj, znameniti freskant več primorskih cerkev, s posrečenimi freskami po Martinovih legendarnih motivih, da vsa ubrana harmonična notranjost diha pobožno in svetno veselo Martinovo razpoloženje in jim je šmártenški zavetnik razgrnil rumene pergamente starih kmetijskih pravic še iz časov kolonstva v Brdih. Koloni so kot najemniki po posebni kolonski pogodbi obdelovali gospodarjevo zemljo, zemljiški gospodje pa so bili grofje, samostani, akvilejski patriarhi, rožaška abadija, po revolucijah sredi 19. stol. tudi domači veleposestniki, vendar so v Brdih ostali do tik pred narodno osvoboditvijo fevdalni gospodje na Dobrovem in v Vipolžah. To kolonstvo je bilo staro dobrih enajst stoletij, od prihoda Frankov v 8. stol. in za goriških grofov, akvilejskih patriarhov pod suvereniteto nemških in avstrijskih cesarjev in še pod italijansko kraljevino — do fašističnega zloma 1943. Plemiških, viteških gradov, graščin, dvorov, gastaldij, kastelanov, samostanov, (čedajskih, belinskih, rožaških) je bilo po slemenih in ronkih posejanih nič koliko. Najdemo njih sledove v kupih razvalin in drugih znamenjih za ali nad vasmii, in naseljih, ki so z njimi nastajala in se obdržala, ne pa graščin, razen večjih gradov na Dobrovem, v Vipolžah in v Kojsem in manjših tedaj kmetijskih dvorov. Agrarna reforma iz 1953 je odpravila kolonstvo in ostanek fevdalstva, vpeljalo je delovne, poznejše kmetijske zadruge, ki so v začetku bolj životarile, ki so kmete vezale na nenaravne pogoje, vendar so potem sproščene in še zlite v eno samo s podružnicami pričele uspevati s povoljno aktivno.

Nevidni svet Martin bi še razkladal, da se niso med tem nabrali razposajeni otroci in radovedni vaščani prihajajoč z oprtniki, s koši in orodjem s polja in v njih narečju načeli ogovarjati forešte kakor Brici — z italijanskim rekom imajo

vse nepoznane za tujce, ki prihajajo od zunaj. Svet Martin je bil nekoč tisti, takó je pojasnjeval Postarin, bil tisti njih priprošnik, zaščitnik, ki jim je podpisaval ali razvezoval, razsojal in reševal kolonske pogodbe, ki jim je pisal urbarje, reševal spore z gospodarji, ki jim je iz mošta napravil vino in ki je še okliceval in poročal ženine in noviče (neveste).

Trte cvétejo ... v poletni noči
duhté krog hiše vse zelene brajde.
Ko v temi človek več se ne razloči,
na stezi fantič se z dekletom najde.

Duhtijo grozdi in duhtijo mlada
njih upajoča srca: ker če vina
to leto mnogo bo iz vinograda,
se vzameta za svetega Martina.

(Alojz Gradnik)

Kakó visoko zavránán je takrat svet Martin spodbodel belega vranca, da so se mu zakresale iskre pod kopiti in mu grive zavihrale in je vitez zdirjal preko Soče v Brda. Frfotal mu je škrlat, stkan od perja venečih trt, šepetal je vrancu na uho, naj se podviza, da bo potem srebal rumeno rebulico, cekinasto z osojnega brega in polne jasli, da mu bodo naložili ... Hop! Hop!

Ja, strešenca, kam smo zašli mi fantasti? Grámo! Grámo! — je Postarin prigovarjal svoje že zaljubljene, zbegane tovariše in tovarišice, Biežte! Biežte! je podil otroke, ki so se jim za rokave obešali. Na Dobrovo! Cesta je čez Črtažo zavijala vedno nižje naokrog, za vsakim ovinkom se je podoba menjala, odkrival se je drugačni motiv, nov prizor zdaj v eno zdaj v drugo vas, ob cesti pri hišah so v vrtovih zadišali rožmarin, majaronček, bažilka, luviza, pod latniki so žene žehtale in po ozarhah sušile perilo vseh mogočih barv in zraven še zablekane brgeše, ki so simbol moške zvestobe, v vinogradu je ropotala motor-ka, nova iznajdba, ki je na dolgih ceveh škropila trte, ne več z modro galico ali z vedrijolom, kakor se po briško reče, pač pa z neko drugo tinkturo, kdo vrag jih pozna. No, pa se je tehnika le spet izkazala. Stoletja so kmetje nšili na ramenih lesene škropilnice in vlekli ročaj gor pa dol, skrivnostno je šumelo med trtami, potem so jih zamenjali z bakrenimi na bolj praktično ročno gonilo in še potem so iznašli čudno pripravo, ki so ji rekli pompón, da so iz široke kádi z eno črpalko po ceveh brizgali galico na vse strani, nazadnje pa je zabrnela motorka na električni pogon, ki nepremična obstane na mestu in po ceveh na daljave požene plave curke po žejnem trsnem perju. Ne tožijo več Brici o napornem škropljenju. Postarin se je ozrl

naokrog, če ni morda v bližini njegov ljubi prijatelj Pomladin? Kako bi se ta zdaj razkoračil pred motorko in se pobahal pred mladinskim novatorstvom! Saj ne rečem, nekaj ima prav. Dragi tovariši, se je nenadoma zresnil in nadaljeval. Dovolite, da se v tem trenutku spomnimo moža, žal letos preminulega, prijatelja prof. Franja Baša, ustanovitelja Tehničnega muzeja. Kako veseli bi njegov muzej obogateli s temi štirimi razvojnimi tipi trtnih škropilnic! In s kolikimi še drugimi rekviziti in znamenji, so dodali planinci, med njimi nekateri pokojnikovi učenci žalujoči za svojim velikim zemljepiscem, starinoslovcem.

Desno onstran na odsekanem holmu se je razgledoval vitki Vedrijan (262 m), drugače ponižen s skromnim naseljem pod seboj, je pa postal svetovno znan, odkar ima meteorološko postajo in da on mali Vedrijan vsem vreme vedri! Levo na bregu, vrh obširnega trtnega kompleksa pa je mimohodce nagovarjala slavna Biljana z nometenim gotskim zvonikom, da bi ja tudi njo počastili z obiskom, saj ona je bila prva v tisti dobi narodnih taborov, v dobi narodovega vretja, ko je vodila zavest Bricev s čitalnico, s petjem, godbo, vesellicami. Res je to in vsa čast Biljani, toda zdaj jo je zasenčilo bližnje Dobrovo, ki se je že pokazalo na desnem odprtem slemenu z Gradom v bršljanu za smrekami, obdanem z borovim vencem v ozadju. In nad čednimi hišicami z oleandri so se že povzdignile moderne stavbe okrog trga. Staro preide naj, vse novo bodi zdaj! Tako bi zapeli upravnemu, gospodarskemu središču Brd, ki mu je Nova Gorica vzela občino (že prej Kojškemu) in so se na ozkem prostoru sporekli zaradi površine: pošta, šola, trgovsko podjetje »Brda«, trgovine, kmetijske zadruge, Elektropodjetje, Vinska klet, gostišče 25. maj, zdravstveni dom, lekarna, turistični urad, spomenik padlim in so se od tu usmerile štiri ceste v vzhodna, v zapadna, v gorenja in doljenja Brda. Nad tem novo rastočim naseljem pa ima še vedno pokroviteljski stav starosivi, štiri-stolpni Dobrovski grad, molčéči, ki sedaj stoji brezbržno kot onemela priča iz komaj preteklega gospodstva. Pod Dóbrovskim gradom so Brici na narodnem taboru 1869 zahtevali zedinjeno Slovenijo, politične in kulturne pravice, pod tem gradom so se od nekdaš shajali na političnih shodih, veselicah, ljudskih šágrah, s plesom na odprtem lesenem pódu (na brjarjih), da so po brjarjih briške pupe in pobje udarjali po taktu domače muzike z bobnom.

Spet je hitel Postarin, preden bi se pokazal njegov tekmeč Pomladin, da obrazloži postanek no-

vega Dóbrovega, toda so že priskočili podjetniki, učitelji, kletarji, gostitelji, združniki, turistični informatorji in so obstopili hribolazce (rekli so jim tudi kratkohladičniki, z nahrbtniki in palicami s klabučiči s tolikimi medaljami in znaki — res kot odlikovani hribolazci)! Brici so jim rekli Štajerji.

Bonum agere viro recto est gaudio — dobro delati je poštenemu možu radost! S tem geslom, ki ga je dal na grajskem stopnišču zarisati med dvema rjovečima levoma, zadnji gospodar, grof Silverij de Baguér, naj bi se delo kolonov poveščalo v poštenosti in radosti gospodarja? Toda Grad ne daje nobenih znamenj nekdanjega življenja, osivel z razpadajočimi kulturami čaka ali ga bo rešila obnova ali bo njegovo dvorano in sobane prilagodila v kulturne namene za malo etnografsko zbirko tehničnega — vinskega muzeja? Grof de Baguér je do zadnjega imel tu svoj muzejček z numizmatičnimi, mineralnimi, keramičnimi zbirkami, z eksotičnimi starinami in drugimi redkostmi in še malo galerijo plemiških portretov. Zgodovinarji omenjajo Dóbrovski grad iz prve polovice 16. stol., ko je prišel v last grofov Colloredo do 1591, zatem Cattarinijev in od 1870 de Baguerjev, končno do narodne osvoboditve 1947. V drugi beneško-avstrijski vojni 1615 do 1617 je Grad precej utrpel, takrat so Benečani zasedli vinsko klet, pa so jih razjarjeni kmetje potolkli. Torej že od takrat ima vinska klet na Dobrovem svoj *raison d'être*. Žal, da so se takrat raznesle iz Gradu razne redkosti, arhivalije, knjige, slike. Zbežali sta kultura in umetnost. Kmetje so vdrl v grad, lomastili po njem, v dvorani se sprostiti v divji ples, da so morali podložiti obteženi pod s tramovi.

Ob Gradu pa je zakipel nov tok življenja, nov ritem socialnih in gospodarskih podvigov, silni, nezasluteni val preobrata.

Zgodovinskega 24. maja 1953 so na trgu pred Gradom odprli edinstveni briški vodovod, ki so ga z udarniškim delom izpeljali iz Plavi od Soče, ki mu daje skozi filtriranje zadostne vode po vodovodu čez Vrhovlje, kjer je glavni rezervoar, potem od tu navzdol po cestah, trgih, vaseh, hišah, dvoriščih, vinogradih... Brici kar niso mogli verjeti temu čudežu, kot bi Mojzes s palico udaril po skali, in so pomolili prst v vodo, če je res mokra. Brda so po naradi slabovodna, kalne studenčnice so usihale, potoki po dolincah (Reka, Oblinč, Kožbanjšček, Birša) so ob sušah pojemali, umazane mlake pri hišah se posušile, mlini ob potokih utihnili. Na vodo Reko in na Idrijo so vozili prat žehto in od tod prevajali vodo za škropljenje. Postarin je priznaval

to sodobno pridobitev vodovoda, da je (ni slišal Pomladin) vzkliknil: Vinovod — iz Brd, vodovod — v Brda! Čista voda v Brda — nekrščeno vino iz Brd so dodajali in popravljali Kranjci. In je že odmevala hvalnica:

Vodíca — kaj, bila si v Soči
in v tebi planinski je sok,
Gregorčiča Šimna si zvôk?
Daj — brajde po Brdih namôči!

Vodíca — veš, trta je žejna,
poškrôpi nje žlahtnosti slaj,
rodiš nam rebulo, tokáj
si sádu takó dobrejna.

Vodíca — obišči domove,
očisti jim hišo in pôd,
bleščála bo snaga povsod.
Bo드릴ka ti zdrave obnove.

Vodíca — živíno napóji,
in reši nas klancev, daljáv,
nas reši prevoznih težáv.
Neskáljeni vrelci so tvoji.

Vodíca — glej vedro bo lice,
pogléd nam bo bister in čist,
bo vedno zelen briški list.
Iztrézni, opéri vse Brice!

Je že tu. Čim je zaslišal pesem o briški vodici, pesem sodobne mlade tehnike, žuboreči tekoči spev Brd, se je od nekod že pojavil Pomladin, ves vzradoščen, da prevzame zdaj on nadaljnje vodstvo. Dobrodošli! Briško-planinski pozdrav vsem, se je rokoval s tovariši, jaz sem Pomladin (gostje so postrani pogledali na Postarina), sem mladinski vaš član. V veselje in ponos mi je vam nazorno razkazati napredek Bricev v zadnjih letih. Novi čas nosim jaz v rokah. Poglejmo! Gotovo že veste, je razglédani Pomladin nadaljeval, da belo poslopje, ki je pred vami, se samo razodeva, da je to nova šola — osemletka, odprta komaj lani, najmodernejša, trnadstropna, s stekleno-bleščečim pročeljem, daleč vidna kot veliko gradišče. Vstopimo!

Že vabeči vhod nas prevzame, mehkozložno stopnišče, široki, zračni prostori s parketi: učilnice za osem razredov, tehnične delavnice, kabineti, laboratoriji, zbornica, knjižnica, telovadnica, vse to v dovršeni skladni opreми; spodaj še kopalne prhe, gaderobe, da vsenaokrog poleg učenosti zadiha tu še red, higiena, disciplina, estetika. Toda Brici — pa disciplina! Razkočne, kričave, briške trmoglave šolarje (450 nadobudnih jih je letos) je treba le krotiti, brzdati s posebno metodo. Zada na obširnem dvorišču se vsa ta neboljena mladež razmahne v igrah in tekmah.

Ob strani jim je 17 potrpežljivih učiteljev. Na Dobrovem je osemletka za vsa Brda, njene podružne šole (do 4. razreda) so v Medani, Vipolžah, Cerovem, Kojskem, Šmartnem, Višnjeviku, Hruševlju in v Brdicah pri Kožbani. Kako pa z nadaljnjimi razredi, so spraševali radovedni ogledniki, ko so se bolj molče čudili taki veliki pridobitvi na šolskem polju Brd. Pomladin, ki je bil spredaj, a Postarin zadaj, se je razveselil tega vprašanja. Kaj še, je hitel pojasnjevati, naš šolski avtobus prevozi dnevno vse šolarje z oddaljenih vasi v šolo in nazaj. Napredek je na dlani. Kar so poprej naši rodoljubi morali uporabiti pol stoletja, se to zdijo zdaj v dveh - treh letih.

Postarin ni mogel molčati. Veste, naš Pomladin, je mirno povzel, gotovo ne ve, s kolikimi borbami, žrtvami to naši predniki v vseh zadnjih sto letih in več pozidali ljudske šole v vseh briških vaseh! Zato je bridko nekatere sedaj opuščene, napol razvaljene, drugim namenom izročene pogledati, ki so, tako upamo, le začasno ukinjene kakor v Kozani, Fojani, v Vedrijanu, v Podsabotinu, v Golobrdru. Záróda manjka, záróda! Le smej se Pomladin, raje zapoj tisto Oženi se, oženi se moj sin in poskrbi za naraščaj! Planinci so obzirno pritrdjevali, a vsi so se naenkrat znašli v neki dobri volji, vsi naenkrat tako edini.

Da! V neki dobri volji! Končno! Vendar! Je čas! Grámo! Grámo! Dan se je nagnil, glejte že sonce zahaja. V vinski klet! Že utrujenim popotnikom so se glave pokónčile, oči zažarele, lica se razjasnila. Opozorjeni so bili upravniki, kletarji, vstekleničarji, vratarji, čuvaji, posebno točajke o izrednem obisku gorohodcev, ki sicer navadno pojó le »kjer so bistri studenci«. Presrečni Pomladin je zapeljal planinsko čredo v Bakhov hram, v podzemlje, kjer sonce ne zahaja ne podnevi ne ponoči. Vinski duhovi, nevidni čarodeji, so jim prišli naproti in jih s slastjo objeli, da so gostje omámljeni obstali, že v pritličju kot pritlikavci pod ogromnimi sodi — giganti nad 65-hetolitriškimi, lesenimi, iz hrastovine in betona. Pomladin je po lestvi splezal nanje in jim od strani po pipici jemal srčno kri, ki ga kot vinsko poskušnjo ponudil prijateljem in veselim bratcem, da so kar zacmokali in se blaženi s pogledom v nebo pogladili z roko čez prsa. Predstavil je pokuševalcem, čistilcem, ocenjevalcem najprej žlahtno briško gospo Rebulo, ki že od nekdaj gospoduje po sončnih vinogradih, naj bo zelena, ali rumena ali bela, vedno pa z dišečo prefinjeno aromo. V njeni bližini ji dvori silni vitez Tokaj, ki bojda noče biti v sorodni zvezi z madžarskim plemičem istega imena. Okrog briške plemkinje

se v diskretni razdalji vrti tudi francoski polnokrvni merlot, vsi ostali kakor zelenec, rizling, pinot in take plebejske vrste so le njihovi sateliti neplemenitega rodu. V podzemski kleti so se namah začeli bratiti z vinskimi duhovi kranjsko zgovornišvo, goriško narodnjaštvo, slovenska sentimentalnost, solzavost, nadvsem briška bahavost vsi vprek v disonancah krajevnih, regionalnih, osebnih prestižnih ambicij, a vsi v simfoniji neskaljene, sončne, visoke pesmi v globokih zajemih penečih se bisernih akordov.

V vipavski vinski kleti je ljudski pevec Janez Krhne zapisal na sod:

Iz hrasta ta sod je pobožno stesán,
v njem vino za svéte je maše.
Če tega ne pije res grešnik skesán,
nikdár ga hudič ne pobaše.

Pomladin je že pil bratovščino z brhkimi planinkami, z rožcami na klobučičih, pa tudi njegov rival je glasno žlobodral z novimi pobratimi. Po ozkih opolzlih stopnicah so zlezli še v prvo nadstropje — podzemske zorilnice vina v leseni posodi. Zraven pa je še stolp, štirinadstropni, s cisterno za zorenje in predelavo. Zaljubljeni Pomladin je opisal potek predelave: grozdje se v kadeh s traktorja ali s kmečkih vozov dvigne na mline, ki ga zmeljejo, iz mlinov gre v ocejevalne cisterne, kjer se takoj loči mošt, zdaj bolj strokovno rečeno grozdni sok od neprešanih tropin, potem se te tropine spustijo nizdol na preše. Prešanje je neprekinjeno. Končno se po prešanju tropine odvajajo v silose, kjer se konservirajo za destilacijo žganja. Takó, ljubi prijatelji, se je oglasil Postarin, ste slišali dolgo, podrobno predelavo grozdja, preden so vino spravili v te posode in preden smo ga tudi mi merico spravili. Pa koliko analize je še pri filtriranju, čiščenju, pretakanju, o tem ne bomo razpravljali, raje praktično analizirajmo vse te sorte. Živeli! Že je priiskočil ljubosumni Pomladin. Vidite, je razložil, v takem naprednem smislu rešujemo problem predelave grozdja tudi v Brdih, zdaj že s 480-vagonsko zmogljivostjo. Proizvajamo tudi brezalkoholni grozdni sok. Grozdje mora prihajati v našo šolo se učiti sodobne predelave in res umnega kletarstva — pa naj si Postarin misli, kar hoče. Poglejmo še v steklenični oddelek. Tu polnijo naše pupe, mlajše in starejše, a vse pitune, — steklenice z etiketo zlate rebule. V glavnem je domače tržišče, toda zlata etiketa nosi sloves Brd v vse evropske države. Preden zagledamo beli dan, pijmo šentjanževca, da bilo srečno, so

zaróbili zadovoljni Kranjci in se zahvaljevali gostiteljem. Kogá pa zdaj? Kje je izhod?

In človek vedel ni ne kod ne kam,
pa ga pripelje Bric* sem v vinski hram,
visokih ciljev mu navdahne sod
in človek vedel ni ne kam ne kod.

(Oton Župančič)

Grámo! Grámo! — Kam?

* Župančič je rekel Bog.

(Se nadaljuje)

DVA ZAPISA IZ PLANINSKEGA DNEVNIKA

Ludvik Košir

SLOVO BREZ SLOVESA

Po dolgem nedeljskem popoldnevu so prazne ljubljanske ulice pričele oživljati. Napotil sem se po mestu, da preženem praznino, ki je vladala v meni. Tiste usodne nedelje 26. junija 1955 nisem preživel s tovariši v gorah. Moj takratni soplezalec je bil službeno zadržan. Tako je našlo, da sem izjemoma ostal doma. Bil je tesnoben večer. Sprehajal sem se po promenadi, na običajnih shajališčih: na vogalu Emone, pred kinom Komuno in pred omarico AO nisem nalletel na nobenega znanca. Želel sem si družbe. Po daljšem času sem se nelagoden podal proti domu. Pred pošto srečam Nevenko Lagonder, takratno deklico in pozneje ženo plezálca Milana Šare. Nevenka mi je povedala najbolj žalostno resnico tega dne: »Vlado Fajgelj se je smrtno ponesrečil nekje v Kamniških.« Novica se je ostro zadrla v srce. Žalostna čustva so preletela misel. Ne morem verjeti besedam. Obnemim. Tal pod seboj nimam... Poiskal sem alpinista Franca Anžina, ki je to nedeljo dežural pri relejih telefonske centrale na glavni ljubljanski pošti. Nemo sva delila bolečino. Pozno v noč sva zagrenjena klenkala po kamnitem tlaku temnih ulic z mislijo, da smo gorniki izgubili sijajnega tovariša.

Na vitkem drugu plapolala svetlomodra planinska zastava, ki sem jo dobil na PZS in jo prinesel s seboj. Meseca julija 1953 smo imeli alpinisti tabor na Okrešlju. Živeli smo mlado, družno življenje v šotorih na jasi pod Grintovci. Prišleki,

zbrani iz različnih krajev Slovenije, smo se spoznavali in življali v skupno življenje. Ritem dogajanj je bil živahen. Med mladež tečajnikov je vnašal zbranost in razpoloženje starosta Joža Čop s humorjem in duhovitostjo. Poleg obveznosti in opravil vodje tečaja se je Joža »po strani« ukvarjal s polhi. S svežim sadjem jih je zvalbljal v maloštevilne pasti, ki jih je preko noči nastavljal na podstrešju Frischaufovega doma. Naslednje dneve pa je šaljivo razpravljaval o lovu. Kadar zaradi slabega vremena nismo plezali, smo po želji preganjali enoličnost deževnih dni kot nosači. Iz karavle v Logarski dolini so romali otvorjeni hrbti po vzpetinah mimo Rinke in izvira Savinje v planinski dom na Okrešlju, kjer se je za udeležence tečaja pripravljala jed. Najrazličnejše blago je utrjevalo naše pleča in ude. Zaripli obrazi in potna čela so vedro kljubovali poletnim pljuskom. Razgreta telesa so se urila v potrpežljivosti in si služila sredstva za kritje stroškov tečaja. Ob lepem vremenu smo se tečajniki po opravljenih turah in vzponih zbirali v gruče. Gruče so najraje postajale in se zadrževale ob skalah pri okrešelski karavli. Na teh skalah smo v družbi z graničarji »neobvezno« telovadili in merili plezalske sposobnosti.

Med plezalci se je razločeval sloki Vladov stas. Vedno si ga videl pokritega z značilnim svetlosivim klobukom, privezanim pod brado. Prijetno je bilo biti v njegovi družbi. Vlado Fajgelj je vzbujal nenavadno topel in močan vtis. S svojim mirnim, počasnim in preudarnim govorjenjem nas je vse pritegnil. Premišljeno je tehtal besede. Kar je povedal, ni bilo besedičenje, bila je veljavna trditev. Nevsiljivo je govoril o svojih gornjskih nazorih in doživetjih. Razlagal je, da so šestice le del gornišva. Tudi lažje smeri nudijo človeku prijetno in doživeto plezarijo ter obilo užitkov.

Moji dnevi v alpinističnem taboru so se stekali. V večernem mraku mi je Vlado prijateljsko slikal potek Szalay-Gerinove smeri v Turski gori in me navduševal zanjo. V naslednjih dneh bi jo verjetno skupaj preplezala, če ne bi nagajalo vreme. Preden sva ujela priložnost za skupni vzpon, sem se poslovil s tečaja. Odhajal sem k vojakom.

V letu 1954 sem se srečaval z Vladom... »po zatišnih kottiških Kocbekovega kraljestva. Po delu slovenske zemlje, ki je vsa kot en sam park, poln lepote in zanimivosti za tistega, ki hoče in ume brati nemo knjigo prirode, ki ima smisel za njeno lepoto...«

Za spomin — na poletje —
kranjska lilija

Foto Jože Kovačič

Turobno sivo nedeljo 19. VI. 1955, teden dni pred Vladovim slovesom, sva se s Francetom Anžinom pripravljala na Kamniškem sedlu za vzpon v Planjavi. V planinski koči je vladal somrak. Vrata v jedilnico so se čemerno odpirala in zapirala. Ozračje ni mnogo obetalo. Vstopi tudi Vlado v družbi Cica Debeljaka in neke planinke. Dober dan! S Francijem sva se želela vrniti pred nalivom, zato sva se odpravila. Za nama pohiti Vlado s soplezalko. Oba pričakujeta še Cica Debeljaka. S Francijem sva namenjena v smer X ter dalje po grebenu na vrh Planjave. Ona dva in Cic pa so nameravali v zapadni greben Planjave. Med kratko skupno hojo proti Babam smo se zapletli v pogovor. Menili smo se, da gremo čez štirinajst dni v Igličevo smer v Mali Rinki, in to trije v navezi. Če dobimo še enega soplezalca bi plezali v dveh navezah. Jaz naj bi plezal z Vladom. Preden smo končali dogovor, so se naše poti ločile. Sklenili smo, da se po vzponu sestanemo na vrhu Planjave, če bo

vreme dopuščalo. Tam naj bi se dokončno odločili za vzpon.

Megle so se v velikih, razcefranih plahtah vlačile po grebenih. S Francijem sva vstopila. Močan veter je prenašal težke oblake. Ko prestopava na greben, zaukava. Daleč pod nama se oglašajo trgani glasovi. S plezanjem hitiva. Razgreta doseževa vrh. Nekaj časa kljubujeva pišu. Začne naju hladiti. Debele kaplje so znanilke viharja. Sestopava. Vladotu napiševa na košček belega papirja pozdrav ter nasvidenje čez štirinajst dni na Okrešlju. Listek pustiva pri možicu na vrhu viharne Planjave in ga obteživa s kamnom...

... Usodni kamen
zdobil je telo.
Skrivnosten hlad.
Cvetoča češnja,
in misel tvoja
prinašata pomlad.
Rdeči sad
v novino že zori...

Grintovci z Visokega

Foto Jurij Seme

PLANINSKO ČTIVO – SEME ZAŽELENIH DOŽIVETIJ

Že iz davnine navdaja človeka želja po spoznanju življenjskih vrednot in smisla življenja. Od nekdaj si želi plemenitih dejanj in lepih doživetij. Iz roda v rod se človek trudi, da bi si pridobil čim več veselja in lepote. Gore so vabeče torišče doživetij. Vedno znova in znova se rad podaja v njih blagodarno naročje. Tajinstven strah, tesnoba, spoštovanje, strast, iznadljivost, tehnično znanje, hrepenenje: vse to ga spremlja, ko se podaja v gorsko prabitno okolje...

Karamboliran avtomobil gori blizu Grmade. Zdrbljena noga, polomljena rebra, poškodovana medenica, krvaveča rana, ožgano meso, združen in zmečkan, težko poškodovan trpin ujet v občestnem jarku. V bistri zavesti poraja spomin svobodno misel in jo sprošča: »Prav tukaj, nad strugo Save, nam je zdrava narava v darežljivi lepoti skozi prešerna leta mladosti krotila bujno zagnanost. Prekipevajoče napetosti smo utrjali v skalah. Pesem kladiv je utrjevala znanje o gorništvu. Tu više, na Turncu, smo začeli kleneti. V tovariški družbi smo kalili značaje. Zabijanje klinov je odmevalo v veselih dneh. Pesem in vrisk sta polnila srce. Hvaležno smo sprejemali bel kos življenjskega zalogaja. Pili smo, pili – doživetja in dan...

Boleče životarjenje se preceja skozi preizkušnjo. Dolge so ure bolniške enoličnosti. V neskončnost se vlečejo razpotegnjeni dnevi, vklenjeni v bolečino in postelj. Naveličanost pronica v človeka in mu razkraja duha. Otopelost je sad tega pronicanja. Bitje in žitje: vsa življenjska dinamika duha in telesa, dogajanje in doživetij bolnika je utesnjena med štiri skope stene. Zunaj v naravi in v družbi nudi okolje v neštetih oblikah pestrost doživetij.

Pramen zunanjega vrvenja posije v utesnjeno tlačanstvo bolnika z zaželeno literaturo. Kot izvirno postaja v spominu pristno podoživljanje doživetij. Med literaturo, ki plega v izbi kraj mene, izbiram najraje tisto z gorniško vsebino. S poželjivim občutjem prebiram Planinski Vestnik, zlasti tekoče številke. V eni od njih berem: Kaj je bilo najlepše, najbolj napeto; o Petračevem prvem zimskem vzponu; Sto let Kadilnikovega »Izhoda na Triglav«. Kako so preplezali Sfingo. Misel in srce slehernega našega gornika se rada zadržujeta v kraljestvu očaka Triglava. Ko me je pred petnajstimi leti »mehanski konjiček« (prvič) prestavil iz Ljubljane v Vrata, sem se prvič srečal s triglavsko steno. Takrat mi je bila, enako kot mojemu soplezalcu, popolnoma ne-

znana. Začela sva v njenem najlažjem delu. Z mladeniško zagnanostjo sva požirala slovensko smer. Razigrana sva kobalila in preskakovala, se vzpenjala in pretegovala po – za naju – deviški steni. Sončen avgustovski dan se je nagnil proti večeru. Zadihana in prepotena sva se na vrhu slovenske grape znašla v kotlu. Nisva poznala nobenega originalnega izstopa. Ali je to sploh potrebno? Za mladost ni in ne more biti ovire. Zagnana bova potegnili »direttissimo« čez rjave plošče in kamine.

...Hitenje se ustavlja. Pogovor zamira. V kaminu zagvozdjen bolvan je prvo svarilo. Tukaj ni šale. S precej truda obideva oviro in sva na stojišču. »Varujem!« Počasi napredujem po gladki vertikali kamina. Gvozdim se, plazim in golju-fam. Zlizan balvan mi prepove prehod. Z velikim naporom premagam oviro. Vzpnem se še malo više in pristanem v majhni lopi levo od kamiona, ki se končuje v previsu. Lopa nima prostora za dva. Od tod dalje pa ni poti: navzgor previs, levo in desno temna, grozljiva, strmo padajoča stena. Zabijem klin za varovališče. Pa pravijo, da je slovenska lahka! Lažnivci! Tukaj sem v izdatni petici. Navzgor pa se nama vsiljuje še več. Petračeve tovariške oči in njegova očetovska skrb me podpirajo, ko skušam obiti previs. Vsa bit je uprta v zahteven detajl. Zabijem dober prečni klin. Čudovit zven nudi olajšanje. Vpnem se. Do tu sem plezal prosto. Petrač pritegne. Napredujem. S konicami prstov in čevljev lovim ravnotežje. Po polževo zmagujem navzgor. Ogu-ljena koža dobiva oporo le v raskavosti stene. Sem na meji zmogljivosti. Delo je v pretežni meri dvomljivo. Če omahnem... lahko... nesmisel... Petrač bo povzel vrh in ublažil udarec in globino. Prenočila bova obešena v lopi, jutri pa naju oba obešenca osvobodi GRS. Zdaj! Tveg-am odločilen spopad. Še danes mi je uganka, kako sem uspel. V spominu mi je ostalo le to, da sem v trenutku, ko mi je zmanjkovalo ravnotežja, zamahnil in segel visoko nad glavo. Krčeviti prsti desne roke so se lovili. Mišičje lakti je s skrajnim naporom preneslo v trenju kamenini prisan obraz, telo in ude nad ekvator detajla. Uspel sem! Enkratna zmaga nad padcem! Sprostitev, lepota... Ta trenutek je v doživetju okamenel v briljant, ki ga hrani zakladnica spomina.

Listam dalje. »Ob 65-letnici PD Ruše«, »Pohorska pota«, »Prvi večji izlet planincev na Pohorje« itd. Žvižg lokomotive, sunek, cviljenje zavor: vlak se je ustavil v Podvelki. Osamljen izstopim v sončni oktober. Veter poganja stoletne gozdove. Valovanje prelesti se pretaka z ožarjenih listov vseh

barv v praznik srca. Spokojno odmerjam napetost kolovoza. Predajam se obkrožajoči lepoti. V mraku odložim po položnem naporu nahrbtnik. Sem v koči na Pesku. Davno zbita lesnina brun mi nudi zavetje. Pohorska noč me prvič zaziblje.

V naslednjih dneh obiščem večino vrhov na Pohorju. Dih čistega zraka se tihotno poljublja z roso in listjem, z vejicami iglavcev, z menoj in s sinjino neba. Senčnata poezija se objema z vejami postavnih dreves. Preproge mahu, vlage, toplote in trav se poigravajo s svetlobo. Sonce ubira v zven skladnost nasprotij. Kopasta bujnost pohorskih oblik se preliva s simfonijo lepote. Od zdravega opoja omamljen po večdnem sprehodu zapuščam gorato oazo. Po soteski žuborečih voda, gosto posejani s častitljivimi žagami, skozi mrežo žarkov, trav in dreves, pristajam v dolini. V Dovžah se poslavljam od valovitega gaja.

Skeleča bolečina me vzdrami. Zrak, ki sem ga prehitro vsrkal v pljuča, naglo premakne dele polomljenih reber in jih škrtaje zadira v meso. Topa a vztrajna bolečina vrta v goleni in v kolku. Ali bom še kdaj normalno stopal? In če, ali bom zmožen hoditi v gore? Planinski Vestnik vztrajno prišepetava o velikih dogodkih. O sijajnih uspehih. O doživetjih v velikem svetu gora. O tovariših, ki klešejo sledove v Kavkazu, Andih, Himalaji. Prostrani vtisi, razkošna doživetja, veličastna dejanja. O gora, da bi te še kdaj božal kjerkoli na svetu!

»Samo mesec je bil priča.« Na eni od strani pripoveduje planinsko berilo o vzponu v Savinjskih Alpah...

Neko soboto popoldne v maju sva se z ženo Marijo iztrgala iz delovne vsakdanjosti. V zvezdnati temini sva pribrela v Kamniško Bistrico. Blagodejna tišina in spokojni mir tisočletnih silhuet sta naju toplo sprejela. Utonila sva v nočno obzorje.

Ob tretji uri zjutraj oživijo v nemem odhodu nahrbtniki in ostala gorska oprema. V slutenem soju dneva se spuščajo skozi okno hodnika bistriške kočice živahne sence. Devet postav korači v jutranji hlad. Misel je visoko v grebenih. Korak nas pelje na Zeleniške špice. Družno se pomikamo mimo Rokovnjaških galerij, ing. Pavle Šegula, Peter Janežič, Franc Anžin, Ludvik Košir in še pet mlajših gornikov, tečajnikov AO. Navkreber nas spremlja dobra, stara znanka, ki drži na Kamniško sedlo. Med številnimi planinskimi potmi in stezami je bila prva, ki me je peljala v lepoto gorske narave. Mnogokrat sem jo pretehtal z nogami in s srcem... Koliko gornikov, planincev, lovcev in drugih obiskovalcev je osre-

čevala? Koliko zdravja in lepote željnim ljudem bo še posredovala duhovne in telesne obnove in moči? Iz roda v rod, iz časa v čas...

Razpotegnjena in zadihana vrsta se uredi na položnejšem delu poti. V Klinu se poslovimo od poti, ki drži na Kamniško sedlo, in zavijemo desno v Repov kot. Pozdravi nas sončni dan. Senčnati gozd in pot na Kamniško sedlo sta za nami. Po prijazni lovski stezi složno vijugamo proti Belačevim kopalnicam; pod njimi preskočimo grapo ter se zagrizemo v strmo travnato vesino. V razredčeni vrsti zaostanem. S pomočjo macesnovih vej in ruševja se prebijam navzgor. Peham se po nekakšnem žlebu mimo macesnov. Preko pečevja in skrotja pritelovadim čez skok, ki se z lovske steze vidi kot velikanska krona. Plavam po obsežni zaplati rušja. V senci spotikaje jadram preko zelenja, primem za skalo in se vzpnem na Staničev vrh. Tu so že zbrani ostali. Razporedimo se v naveze po pravilu en »stari« in en »novi«.

Sinje nebo se neomadeževano zrcali v dnevu. Sonce je že zdavnaj prestopilo zenit. Razvežemo se. Plezarija je za nami. Počitka željni se pretegujemo na topli skali. Vrhovi nad nami so zaviti v belino. Smo na meji med pomladjo in zimo. Premočeni čevlji čofotajo po gnilem snegu. Še drča po snežni vesini in že smo v grušču. Kmalu nas sprejme pomladno okolje. Mladež je odžuborela v dolino. S Pavletom se spuščava zložno. Med pomenkom se ustavljava, razgledujeva, loviva pomladne cvetove.

To so gore darovi...

...Ženka, še bova vodila pomladek v majsko strmino, tja, kjer avrikelj zlatnino razdaja...

NA VOGAR

Dušan Novak

Lepo vreme letošnjega februarja nas je ob koncu tedna izvabilo iz hiše in iz mesta. Vremensko poročilo in pa nekajletna izkušnja nas je opozorila, da na Primorskem ni iskati pomladi in sonca, da je treba na sever. Zato smo se namenili v Bohinj, kamor nas je zadnja leta le poredko privedla pot, posebej, ker so tudi časopisna poročila trdila — Bohinj je prazen!

Pa že vožnja z avtobusom je domala preklicala to trditev. Avtobus je bil poln in tudi na cesti je bilo v naši smeri kar lepo število osebnih vozil.

Kot dobri planinci smo se ognili Voglu in njegovim žičnicam ter krenili raje na Vogar, na drugo stran jezera.

Že na mostu pri Janezu nas je pozdravljaj iz doline dobro viden spomenik padlim planincem-železničarjem. Odkritje spomenika so združili z zletom planincev-železničarjev, ki ga je pred leti sklicalo PD Železničar-Ljubljana ob Bohinjskem jezeru.

Lep večer je dajal upanje, da bo tudi naslednji dan prav tak, kot je bil ta. In res se nismo motili. Le dobro poldrugo uro hoje v breg in ob svitu rdeče večerne zarje smo dospeli do novega planinskega doma na Vogarju.

Dom je postavil PD Železničar. Ko si ga dodobra ogledamo, spoznamo, da je bilo to prav nelahko delo z velikimi stroški. Lepa zidana stavba je obdelana z lesom, ima lasten vodovod in cen-

tralno kurjavo. Prenoči lahko okoli 60 oseb in to v ličnih sobah ali pa na skupnem ležišču.

Vogar je obsežna planina v višini okoli 1000 m. Po senožetih na prehodu iz Fužine na planine Hebed, Jezero in proti Viševniku so posejane stajе in seniki, ki so deloma že zapuščeni.

Domala s katerekoli vzpetine je lep razgled na Triglav in Tosc, na drugo stran pa na vso rajdo gora Bohinjskega grebena od Komne in Bogatina do Črne prsti in Ratitovca.

Še pozno v noč smo opazovali razsvetljeni dom na Rjavi skali in žičnico, ki je prevažala sonca in smuke željne. Vendar je treba omeniti, da se tudi tu na Vogarju prav tako lahko naužijete smuke kot na oni strani. Vseposod so pobočja za manj zahtevne ali začetnike. Posebej za one, ki se ne plaše hoje in ki ne nosijo smuči in dragih oblek le zaradi mode. In prav lepe so smuške ture tja do Triglavskih jezer.

Lepo sončno jutro nas je pregnalo iz tople postelje. Stopili smo nekaj korakov do roba planote

Stara Fužina s Triglavom

Foto D. Novak

Bohinjske gore z Vogarja

Foto D. Novak

in uživali razgled, kot ga lahko le malokje. Kot pred nogami nam je ležal Bohinj.

Ime Bohinj, pravijo poznavalci, izvira še iz pred-slovanske krajevne označbe naselja, ki je ležalo bržkone v bližini današnje Srednje vasi. Dandanes pa s tem imenom označujemo vso zgornjo dolino od Soteske vzdolž Save. V širnem smislu označujemo kot Bohinj ves južnovzhodni del Julijskih Alp, ki obsega gore od Triglava do Bogatina pa do Komne in Pokljuke. To ozemlje je eden najizrazitejših in najbolj samosvojih slovenskih alpskih predelov.

Bohinj je bil že zgodaj obljuden. Odkrili so mnoge sledove prazgodovinske naselitve, sledove železarske obrti in rudarstva. Fužine, ki jih poznamo, so propadle šele konec XIX. stoletja in ostala so le še imena.

Zaradi jezera je klima poleti ugodna, pozimi pa je obilica snega. Gore in jezero, vse sili, da se Bohinj še intenzivneje razvija v večji rekreacijski center.

Razgledali smo se še malo po bližnji okolici. Nekatere stavbe so že predelane v prijetne zimske ali pa poletne počitniške hišice. Podjetni oskrbnik je pripovedoval, da prihajajo do doma že šolski

izleti. In niso si izbrali slabe točke! Ne eden zadnjih činiteljev je tudi dobra in cenena hrana.

Dolgoletna prizadevanja, da bi vse to ozemlje vključili v rezervat in zaščitili pred nepremišljenim izkoriščanjem, so rodila le delen uspeh. Republiška komisija je z odlokom (Ur. l. LRS 18/61) odločila, da se razglasi za narodni park le ožje območje Doline triglavskih jezer, področje Bohinjskega jezera pa je zaščitil Republiški sekretariat IS za urbanizem z odredbo o začasnem zavarovanju zemljišč ob Bohinjskem jezeru (Ur. l. LRS 9/61).

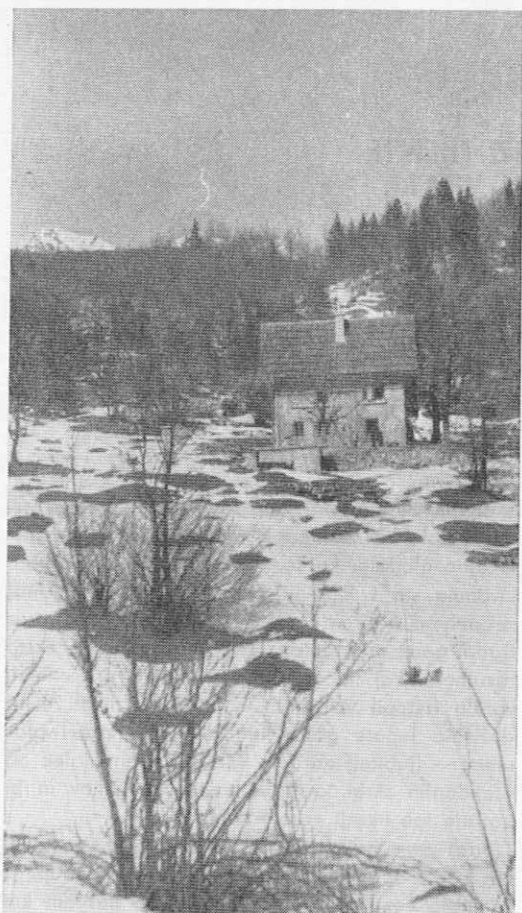
Preko Vogarja poteka meja ožjega zaščitnega pasu okolice Bohinjskega jezera, računamo pa, da se bo do sem in še čez razširil tudi Triglavski narodni park. Na ta način bo Vogarju prihranjena preobrazba v moderno letovišče, prihranjen bo planincem in ljubiteljem nepotvorjene prirode in miru, onim, ki si žele domačnosti in jim je tuja »poštirkarnost« vseh vrst smučarjev in modnih duš.

Vendar pa ne bi bilo odveč že sedaj misliti na nekatere izpopolnitve in izboljšave. Na vsak način bo potrebno iz doline Suhe, da bi bila manj »na očeh«, napeljati tovorno žičnico. Tudi telefonska zveza z dolino bo potrebna, posebno še

sedaj, ko je dom postal obveščevalna točka GRS. Dom je idealna točka za prirejanje raznih tečajev ali za uživanje mirnega dopusta ali weekenda. Predvsem si je treba prizadevati, da se v domu na Vogarju ohrani domačnost in mir. Seveda pa je prvi pogoj, da se okolica doma uredi in čimprej odstranijo sledovi gradnje ter zasadi rastlinje. Naj poudarim, da je v okolici doma znanih nekaj podzemeljskih jam, ki bi zanimale tako jamarje kot tudi druge planince. Ti in drugi menijo, da je treba gradbenemu odboru PDŽ, ki je Dom na Vogarju izročilo namenu 22. julija preteklega leta, čestitati, čestitati pa tudi k posrečeni izbiri mesta za gradnjo.

Dom na Vogarju

Foto D. Novak

NOVEMBRSKI IZLETI

Janez Pretnar

Jutro je bilo sivo od megle in ivja. Moped sva pustila na novi gozdni cesti, ki se strmo dviga iz doline Drage na Planinico. Hitra hoja naju je ogrela, tako da nisva več čutila tistega vlažnega mraza, ki pronica v telo.

Megla je še bolj gosta kot v dolini. Vzpenjava se po smrekovem gozdu. Vse je tako mirno in vse v pričakovanju zime. To spokojnost le včasih trga predirljiv zvok motorne žage, ki je nekje pod Begunjščico. Na obeh straneh je še polno lisičk in drugih gob, ki so že zmrznjene. Na Planinici je še vedno megla. Za kočjo leži še krpa snega, ki je ostala od zadnje odjuge. Ker je hudo mraz, se ne ustavljava, greva naprej proti Poljški. Močvirje na sredi pota med planinama je še zamrznjeno in mlinček, ki ga drugače žene skromen studenček, se ne oglašja več.

Poljška! Kako prijetno je tu poleti ali spomladi, ko počivaš na njenih zelenih travnikih in si nabiraš novih moči za pot na Begunjščico. Od tu imaš lep razgled na Julijce, Jelovico in Dobrčo. Danes pa je vse žalostno in puščobno, tako da bi se človek najraje obrnil in po najbližji poti odšel v dolino. Navzgor greva po daljši, rudarski poti. Pot se enakomerno dviga, da imava dovolj časa za ogledovanje. Sipka in osata je povsod dovolj, tudi osušene maline so tu in tam. Nekaj pod bivšo Vilfanovo kočjo se zaplate snega združijo v celoto. Občutek imava, da je postalo svetleje in topleje. In res! Nad 1600 metrov je jasno, brez oblakov, pod to višino pa je megleno morje. Dovolj toplo je, zato ne hitiva. Belo ivje po smrekah in rušju ter temno modro nebo tvorita tak kontrast, da ga nikoli ne pozabiš. Stol in Vrtača še nista globoko zasnežena, prezgodaj je še. Daleč na jugu se še vidi Snežnik, tudi Ratitovec je zunaj megle, Blegaš pa le sluttiva pod kopasto obliko megle, ki se je nagrmadila na njegovo plešo. Na zadnjem ovinku je sneg že odjužen, tako da za nama ostajajo sledi, ki se mešajo z gamsjimi. Okrog Robleka je kopno. Ko kočjo odpreva, takoj začneva z delom za zavarovanje kočje pred zimskimi vetrovi. Izpustiva

vodo iz vodovoda. Opoldne se martinčkava in kar neprijetno je misliti na to, da se bo treba potopiti v meglo.

Na sedlu, kjer se združita poti s Potokov in Žirovnice, se že znebiva megle, ki se je vztrajno držala v dolini več dni. Pot je kopna in hitro jo ubirava po obronkih, ki so si tako podobni, da pot postane kar dolgočasna. Na Počivalu je najprimernejši kraj za opazovanje obširnega Stola, ki se s svojimi grapami globoko spušča v Završnico. Od Velikega Stola proti Belščici se vlečejo in križajo tanke niti, kot bi na belem pajčolanu pajek tkal pajčevino. Gamsi se torej še niso premaknili v dolino. Prezgodaj je še. Z odprtega sveta pot zavije v gozd in zdajci je več snega. Najina skupina je prepočasna, zato s Sekotom pobegneva naprej. Mračni se že in je treba paziti na stopnje. Pod prvo ravnino ujamemo težko otovorjena lovca. Nosita opremo za lovsko sobo v Valvazorju. Enakomerno se premikata in v mraku sta videti kot dva medveda. Prehitiva ju in spoznava: Janez z Lesc, drugi pa je domačin izpod Stola. Od ravnine sem je pot bolj slaba, več je namreč pršiča.

Zadnji vzpon. Kako včasih željno čakaš, da se bo najprej pokazala rdeča streha karavle, potem pa še temnorjavi Valvazor. Sneg je pred kočjo spihan. Motna luč iz kuhinje meče odsev v sneg. Vstopiva pri kuhinjskih vratih, se pozdraviva z Matom, potem pa greva še v jedilnico. Ljudi je manj kot ponavadi, vsi so šli raje smučat. Lovca prideta kmalu za nama in v kuhinji se pogovarjava z njima. Namenjena sta na Stol, iz lovske kočje nameravata odriniti že navsezgodaj. Še trije Ljubljancani gredo z njima prespat v lovsko kočjo, tudi oni so namenjeni na Stol. Dobro so opremljeni in ne bodo imeli težav. Poslovijo se, skozi okno gledam za njimi, ko odhajajo proti Žirovniški. Med smrekami izginejo v temi. Ostali od naše skupine kapljajo v kočjo, preznojeni so in najprej si zaželi čaja.

Ob enajstih zvečer gremo v pršiču do plazu in se ogledujemo po dolini, posamezni avtomobili drčijo po glavni cesti, Bled je pokrit z meglo. Velike bele lise na Pokljuki in Jelovici je lunin sij tako približal, da bi jih skoraj prijel. Potem se premraženi vračamo v prijazno kočjo.

Štirje se dobimo pri mostu. Ko počivamo pri Amerikancu, se že pozna, da bomo lahko nosili smuči. Prvikrat v novi sezoni gremo smučat, pa so rame že navajene njihovih ostrih robov. S snegom kaže bolj žalostno, ves travnik, ki se vleče proti Brdom, je kopen, pa tudi Jelovica kaže kopna rebra. No, vendarle, vsaj na Lednici je skromna plast srena, ki hrsti pod težkimi čevlji.

Prečkamo cesto in po razriti gozdni poti, jesensko deževje ji ni prizaneslo; počasi pridobivamo na višini. Tu in tam je pot pokrita s snegom. Vidimo sveže sledove čevljev, ki so sneg zmleli v kašo. Torej so smučarji že pred nami. Na sedelcu, približno 800 metrov visoko, ponovno pridemo na cesto, na kateri so sledovi avtomobilskih gum tovornjakov, ki vozijo les na žago. Ne gremo po cesti, raje zavijemo na levo, ker bomo po strmi poti prej na Goški ravni.

Snega je dobrih dvajset centimetrov, toda, ker je zbit od dolgotrajnega dežja, je odličen za prvo smuko. Smučarji trenirajo na dnu ledene doline. Švist robnikov odmeva od bregov korita, v katerem je vedno bolj hladno kot na ravnini Goške. Mi, bolj nedeljski smučarji, smučamo višje, na levi strani korita. Z zavoji nadrsamo nekaj snega, po katerem potem odlično zavijamo, pa tudi hiter je tak sneg.

Opoldne imamo smučarije dovolj. Pred kočjo, ki je žal zaprta, odpremo naše zaloge in jih neusmiljeno izpraznimo. Pot navzdol je prijetnejša in po eni uri smo spet na Savskem mostu.

IZ TRENTA V VRATA

Janez Jeram

Že lani sem nameraval v Julijce. Muhasto vreme pa mi je moj načrt prekrizalo. Želja se mi je izpolnila šele prve dni septembra letos.

Tokrat pa so vremenoslovci uganili.

S prvim avtobusom sem se odpeljal proti Tolminu. Šofer in sprevodnik avtobusa sta me pominljivo gledala, ko sem jima omenil, kam grem. Dvomila sta v lepo vreme ter mi svetovala, naj se peljem naprej na Vršč, kjer bom imel brez truda gore prav blizu. Verjamem, da me nista razumela, kaj hočem, ker sem kljub prijaznemu vabilu izstopil v Trenti. Verjetno še nikoli nista doživela lepote gora, kot jih doživi pravi planinec — ljubitelj narave, ko se utrujen, daleč od vsakdanjih skrbi, ozre na veličastvo vrhov in bi najraje vse hkrati vase zajel.

Oprtal sem nahrbtnik ter prav krepko zastavil, kot se to spodobi petdesetletniku (bolj zaupno: že malo čez), proti Zadnjici. Že po dobrem km

poti sem ujel v fotoaparat bister potok Zadnjice, še neokužen od raznih odplak moderne tehnike. Že zapuščam zadnje, skromne domačije, med katerimi nekatere že razpadajo. Tem prebivalcem ne zamerim, da se selijo od tod. Od čistega zraka in lepote se res ne da živeti. Drvarjenje, kozjereja in divji lov so skoraj že preteklost.

Teško se ločim od bistrega potoka, vendar me še bolj vleče na vrhove. Vedno se mi zdi najlepša fotografija tista, kjer se kažejo beli vrhovi iznad zelenih gozdov, mimo skrivenčenih viharnikov. Zdi se mi, da so v tem zajeta tri obdobja; življenje v zelenju, starost v bradatih viharnikih ter gola skala, kjer ni življenja. Tudi tokrat sem zajel na celuloidni trak to, kar mi je pri srcu. Pod Pogačnikovim domom me je prijazno vabil bister studenček. Ne bi ga zamenjal s kakršnimkoli kvalitetnim vinom, vendar sem se mu moral tokrat odreči, le z roko sem pobožal njegov tok. Zdelo se mi je, da bi ga oskrnil, če bi v njem umil nesnago, ki sem jo prinesel iz doline; še prehitro bo njegov tok umazan.

Prispel sem v Pogačnikov dom — niti malo utrujen, čeprav sem v tej sezoni še zelenec. Na pozdrav sem od vsakega omizja v dnevni sobi dobil nemški odgovor. Stisnil sem se v kot za pečjo. Šele prijazna beseda oskrbnika me je zopet ohrabrila: Še sem v Sloveniji, sem se vzdramil.

Ali so naše gore res lepše kot drugod, da privabljajo toliko tujih planincev? Ali jih privabi dobra propaganda? Kaj jih vleče v naše gore, da so številnejši, kot smo domači planinci, kar sem ugotavljal tudi po vpisih v spominski knjigi. Ali so oni že siti motorizacije in cest v dolini, da se zopet vračajo v gore, daleč od hrupa, da se tu oddahnejo od vsega in pozabijo na tegobe v dolini?

Slovenci imamo gore na pragu. Vse premalo nas zahaja v gore. Vse premalo poznamo gore. Tako sem razmišljal v kotu za pečjo v Pogačnikovem domu.

Po okrepcilu sem stopil mimogrede še na Razor. Ob vrnitvi v dom pa sem naletel še na skupino Poljakov, s katerim sem se po več variantah sporazumel šele v italijanščini.

Ko so zagledali dolino Soče, so vsi hkrati vzkliknili: »Isonzo«! Hitro sem popravljal »Soča«, vendar jim je bila ta beseda bolj tuja. Nisem jih spraševal, zakaj niso poznali slovenskega imena, upam pa, da ga bodo odslej poznali, ker so si ga zabeležili v žepne bloke. Ko smo šli mimo okrušenega mejnika, ki je petindvajset let ločil naše vrhove, sem jim lahko nazorno pojasnjeval vse to: da je bila, nekoč, tu italijanska meja, ki je tudi Sočo spremenila v »Isonzo«.

Sončni vzhod sem pričakal na vrhu Bovškega Gamsovca. Še pred mano je bil na vrhu močan gams, ki pa me ni počakal. Pod Sovatno pa mi je poziral na dvajset metrov — mogoče je bil kak drug, ker so se potem vrstili skoro v dolino Vrat. Odvrget sem mit o skrivnostnem zalezovanju gamsov po prepadnih policah. Dvomim, da gamsi ločijo planince od lovcev in fotoaparat od puške. Triglav se je bleščal v jutranjem soncu; le severna stena je bila še v senci. Čudovito jutro in lep razgled sta mi bila naklonjena ta dan. Kaj bi dal, da bi mogel ta užitek prenesti tistim v dolini, ki ne vedo, kaj početi od dolgočasje, ter čakajo, da jim bo od kdovekod priletelo razvedrilo, brez truda. Spustil sem se v dolino. Vleklo me je, da bi se povzpel še na Triglav, vendar mi služba ni dopuščala; moral sem opustiti to misel — vsaj za to leto. Okrog Aljaževega doma je parkiralo polno avtomobilov, večina s tujo registracijo. V koči pa je bilo le nekaj takih planincev, ki niso dozoreli za napore. Vprašal sem, ali pelje kak avto v Mojstrano, pa me bi je bilo takoj sram tega vprašanja. Mahnil sem jo peš ter ob poti napravil še par posnetkov v slovo in za spomin. Mislil sem z Gregorčičem: »Nazaj v planinski raj!« Saj mi je bilo hudo, kot njemu pod trto. Dvakrat mi je zahupal avto, ki se je vračal iz Vrat proti Mojstrani, pa sem se raje obrnil proč ter gledal v gozd. Nekateri potniki so potem gledali nazaj ter zmajevali z glavo. Ali je res tako čudno, če nekdo pešači po avtomobilski cesti?

Prispel sem na cesto v Dovje. Samo pet minut sem čakal na avtobus, ki me je odpeljal domov. Pred leti sem moral pešačiti do Jesenic.

PRIGORJE KARNIJSKIH ALP

(Nadaljevanje)

Dr. Viktor Vovk

V takih razmerah si lahko predstavljamo Staniča, ki so ga po pravici imeli, kakor piše Slomšek, za »kralja vsih tedanjih gorjanskih pešcov«, ²⁴ kakor je, trden v nogah, neutrujen in neustrašen, srce polno ljubezni do planin, po neprijaznem svetu pokonci koračil v daljna vzočja iskanih gora.

²⁴ Ibid., str. 42.

Po teh okoliščinah se mi zdi verjetno, da je opravil »beneške gore«, vse »hribe po Forlanih«, z enim samim pohodom, kakor sem tudi jaz s svojima tovarišema Jankom in Stankom ob ugodni priložnosti v eni sami turi obiskal vrhunce po vrsti: Cimon del Cavallo, Pramaggiore, Clapsavon, Bivera.

In nazadnje še tole. Ali ni bil mogoče Stanič eden od tistih »geometrov«, ki so dosegli vrh Cavalla pred letom 1818, ko je botaniku von Martensu o njih pripovedoval njegov spremljevalec Michelin? Mi vemo, da je geograf in naravoslovec Stanič po gorah meril kote in višine ter nabiral rastlinje. Zanimiva je ob tem tudi zgodba o drogu, ki so ga bili po ljudskem izročilu geometri ponesli prav na vrh, kakor je o vsem tem pravil Michelin svojemu Nemcu. Saj nas tisti drog močno spominja na Staničevo komarčo vrh Velikega Kleka, ki je splezal nanjo s prizadevnostjo polnokrvnega alpinista, češ da je bil višje, kakor je Klek visok, in da ni priplezal nobeden drug tako visoko kakor on sam.²⁵

Tako so hodili v gorstvo Cimon del Cavallo možje iz vseh daljav. Bilo jih je v prejšnjih časih še bolj malo. Do naših dni, ko se je razmahnil turizem v takih merah, kakor se jih ni človek nikoli nadejal, so ondod popotovali razen rojenih samotarjev, a teh v tisti dobi ni bilo bogve kaj, večidel učenjaki, ki so se ukvarjali, kakor smo videli, vsak s svojo znanstveno stroko. O znanstvenih dognanjih prav s tega gorskega območja je nenavadno dosti napisanega. Tako zlasti o bogati in deloma zelo redki flori, o posebnih vrstah drobnih živalic, o fosilih in o edinstveni jamski favni, ki jo nahajamo v podzemeljskem svetu Cavallovega masiva. Obilna žetev se ondod ponuja entomologom, ki dobe tam naokoli številne, tudi redke vrste žuželk.²⁶

Prav posebne zanimivosti imata Cimon del Cavallo in njegova okolica v kraških fenomenih, v speleoloških, splošnih geoloških, glacioloških, hidroloških, litografskih, paleontoloških znamenitostih. Za študij teh panog slovi tisti svet kot idealno torišče. Je tipično kraški in ledeniški, Cavallova

gmota je bila v davni ena od ovir za odtekanje piavskega ledenika (Piave, Ghiacciaio plavense). Nešteti so ondod požiralniki in brlogi, jame, kotline, luknje in brezna, po domače foibe (brezna), impirie (liji, lijci), busi in buse (luknje), kaverne. Bolj divja od kaverne je sperlonga ali spelonca (špelunka). Nekaterim kotanjam pravijo andèr (lat. antrum), fornèl (ognjišče), pila (vodni zbiralnik) in je še mnogo drugih ljudskih imen za označbo posebnih terenskih pojavov. Slovitemu Bus de la Lum (lučna luknja) so izmerili znatno globino, pa mu še niso prišli do dna. Domnevajo, da je voda v tem breznu v zvezi z vodami jezera S. Croce in z izvirki reke Livenza. Intenzivno so proučevali ledenice Bus dei Pez, Buso della jazza (ledena luknja), Fornèl del Giaz (ledeno ognjišče) in toliko drugih. Pa še pišejo, da je sto in sto jam na tistem ozemlju povsem neraziskanih, zlasti tistih po razsežnih smrekovih in bukovih gozdovih v Cavallovih rebreh.²⁷

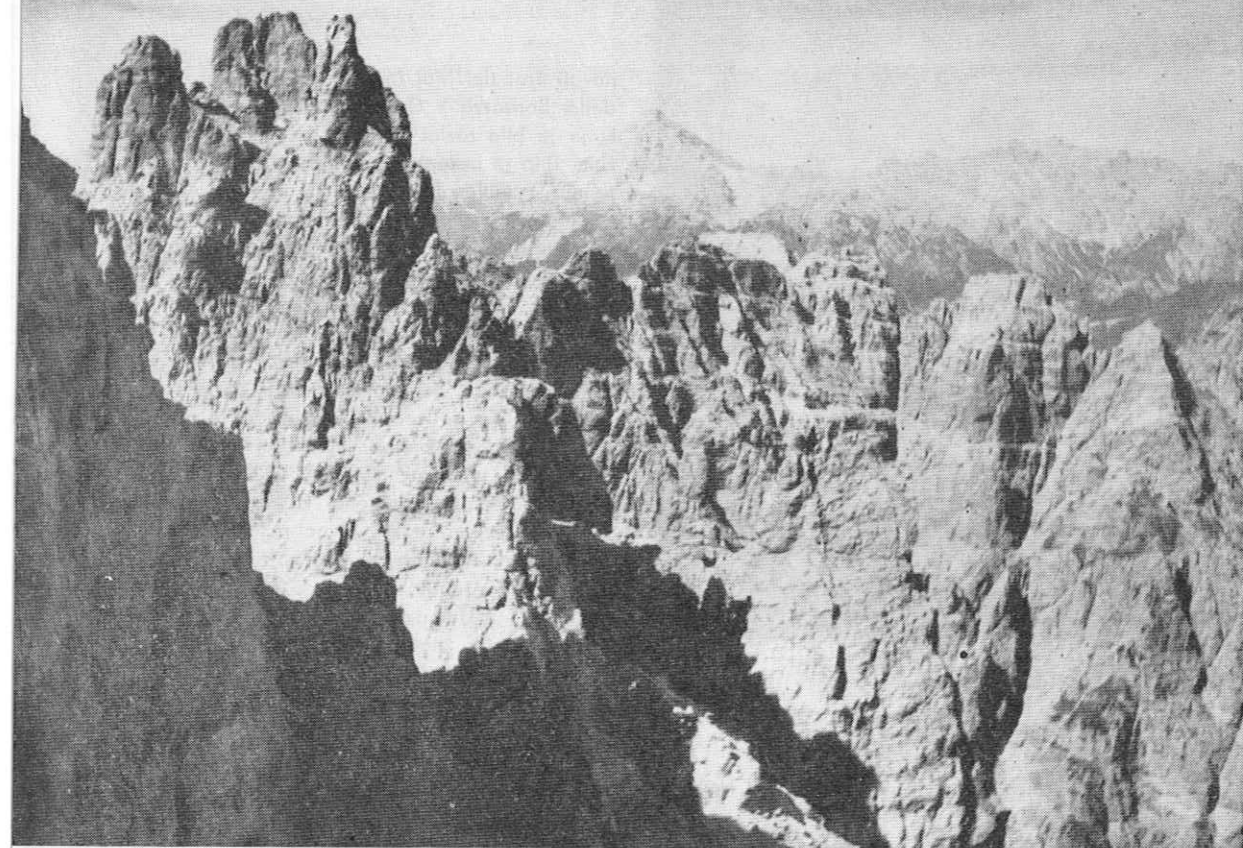
Tudi Emilio Comici se je v rani mladosti bavil s speleologijo, bila mu je prvo športno udejstvovanje. Jamaril je v družbi s tržaškimi jamarji, svojimi rojaki. Bil je 23 let star, ko je v jami dosegel globino, do katere ni v nji dotlej še nobeden došel. Lepega dne, delovali so neke okoli Cavalla, je zlezel iz jame, izstopil iz skrivnostne temine, pa mu je pred očmi v polnem soncu zableščala vrsta belih gora. Med njimi Cimon del Cavallo. Obšla ga je želja, zagnal se je pa splezal naravnost nanj. Bil je njegov prvi gorski vzpon. Na Cavallo, znan tudi z imenom Manera. Dvesto let za Italijanom Zanichellijem in Stefanellijem, sto za Staničem, Slovencem. Potem se je zbral in začel s svojimi zgodovinskimi poleti.

Tudi jaz sem šel na Cavallo, s tovarišema. Tiste čase še ni bilo lepe ceste, ki nas danes udobno pripelje iz Aviana na Pian del Cavallo ali Piancavallo, pri dolincih samo »Pian« imenovano, tedaj še zelo pusto goličavo, sicer najrazsežnejšo visoko planoto v zapadni Furlaniji. Dvoje steza je iz Aviana peljalo tja gor, eno so ime-

²⁵ Ibid., str. 36.

²⁶ Od premnogih spisov bi tu omenili Pirona: Sulla fauna fossile giuliese del M. Cavallo in Friuli, Estr. d. »Memorie del R. Ist. Ven. d. Sc. L. ed A.«, II. zvezek, Benetke, 1878; Karl Holdhaus: »Beiträge zur Kenntniss der Koleopteren-Geographie der Ostalpen, I. Erlebnisse einer koleopterologischen Excursion in das Gebiet des Monte Cavallo in den Venetianer Alpen« (Münchener Koleopterologische Zeitschrift II, 1904–1906); Dr. H. Stolz: »Ueber die Käferfauna des Monte Cavallo in den Venetianeralpen« (Verb. der k. k. Zool. – bot. Gesellschaft in Wien, 1915); dr. Carlo in Giorgio Ravasini: »Un'escursione coleopterologica sul Monte Cavallo ed al Cansiglio«, »Alpi Giulie« 1922, št. 4–6, 1923, str. 74–93, obširen, zanimivo pisan spis, ki vsebuje bogat seznam najdenih hroščev, mravelj in drugih žuželk.

²⁷ Posebno marljivo se udeležuje že mnogo desetletij raziskovalnih del v Cavallovem podzemskem svetu zelo delavna jamska komisija tržaške sekcije CAI »E. Boegan«, ime po znamenitem, v veliki meri zaslužnem tržaškem jamarju Evgeniju Boeganu. Treba je s poudarkom omeniti, da se je med člani tržaške planinske organizacije jamarstvo od nekdaj sila intenzivno gojilo. Nešteti izsledki prizadevanja tržaških jamarjev so objavljeni po knjigah in revijah, večidel v društvenem glasilu »Alpi Giulie«. Tako npr. dr. Carlo in Giorgio Ravasini, n. m.; Enzo Busulini: Il Monte Cavallo, »Massif de Refuge« delle Alpi, »Alpi Giulie« 1957, št. 1, str. 38–43; Marino Vianello: »Fenomeni carsici sul Monte Cavallo«, »Alpi Giulie« Numero unico 1961–62, str. 31–40; še posebej Olinto Marinelli na že cit. mestu; L. Marson: »Nevali da circo e tracce carsiche e glaciali nel gruppo del Cavallo« v Atti del IV Congresso geografico italiano, str. 111–120, Boll. della Società geografica italiana, zvezek I. – 1903.

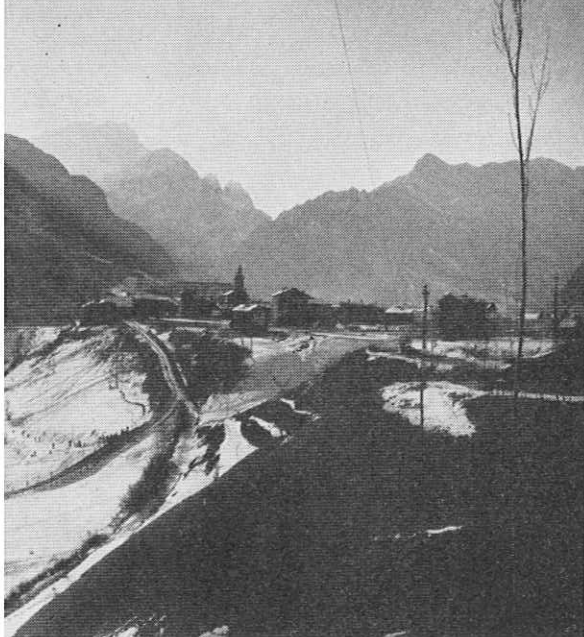

Cridola, zapadni vrh, v ozadju Antelao

Foto C. Prato

Skupina Monfalconi - Vedorcio

Claut in Col Nudo

Planina Val di Brica, levo Monfalcon di Forni, desno Urtisiel Ovest

novali Troi del Mul (mulja steza), drugo pa Troi della Bornazza.²⁸ Odločili smo se bili za prvo, ki jo je bilo razločno videti iz vse Furlanske nižine. Bila je neznansko zategljiva ovinkalica. Čas je naglo mineval, na planem nas je ujela noč in smo tavalili v temi po nerodnem svetu sem ter tja in ugledali šele ob prvem zoru planinsko kočo, ki smo jo bili imeli ves čas v bližini. Bila je to še stara, majhna, vendar zelo gostoljubna hišica, Rifugio Policreti, imenovana po odvetniku Policretiju, ki je bil pordenonski sekciji CAI podaril bajto v planini. Kolikor se je dalo, so jo planinci uredili in jim je več ko 20 let dobro služila o njihovih pogostih pohodih. Med vojno so jo Nemci požgali. V spominu jo imam, kako se je tam starinska peč neusmiljeno kadila. Kurili so s svežim vejevjem redke, revno raščene bukovine, kakršna je značilna za tamkajšnjo vegetacijo. Vse je bilo v dimu, oči so me pekle, da sem si jih moral držema mencati. Zraven pa hrupen živžav mladih planincev iz Pordenona. Vendar so mi često v mislih veseli večeri, ko smo po končanih turah posedali v odimljeni kuhinji nekdanje koče Policreti. Zgledno nam je gospodinjila dobra oskrbnica, umetnica v kuhi, s kupom svojih živih otrok.

Po vojni so prav tam postavili nov planinski dom, »Rifugio del Pian Cavallo«, lepo, veliko, udobno urejeno hišo, ki je prej gostišče, celo hotel, kakor pa navadno planinsko zavetišče. Dom, ki je vse leto odprt, je dostopen po novi, zanimivo speljani cesti, z vsakim vozilom.²⁹ Je izvrstno izhodišče za številne izlete in vzpone. Na Cimon del Cavallo je od ondi tri ure in pol hoda. Le pot ni posebno enostavna, zelo lahko jo je zgrešiti. Šele višje gori, v široki, sončni knici Val Sughet z mnogimi kraškimi jamami in majhnim snežnikom, se razgled odpre. Šele tu se boš znašel, ko ga zagledaš, Cavallo, v lepi vrsti skalnatih vrhov. Pa niso obstali z načrti in delom na Piancavallu kar pri novem planinskem domu. Nekaj let me ni bilo tam in sem jih šel obiskat lanske spomladi. Kakšne spremembe, kakšen napredek!

²⁸ Bornazza je ime bližnjemu studencu. Studenci, talne vode, so sicer v tistem svetu velika redkost. Po številnih planinah imajo kapnice, ki jim pravijo »lame«.

Beseda »troi« pomeni stezo, kolikor vem, po vsem Furlanskem, po Tridentinskem, v gorski pokrajini Cadore, v Defereških Alpah na Vzhodnem Tirolskem. Imamo jo v variantah tudi mi. Tuma je trdil, da je slovenskega izvora. V tržaškem narečju pomeni »trozo« bližnjico, slabo vidno stezico, prehod med lehama na zelenjavnem vrtu. Iz barbarske latinščine se navajata izraza »troclum« in »troium«. Keltsko, irsko, »troig« in »traig«, cimbrsko »tweg« — vse to je po naše: noga. Za obširnejšo razlago in vire gl. PV 1962, str. 538–539, in tam podčrtne opombe 86–94; PV 1965, str. 355, op. št. 6). Dr. Henrik Tuma: *Jadranski almanah* 1923, str. 152; Gianni Pinguentini: *Dizionario del dialetto triestino*, Trst, Eugenio Borsatti, 1954, str. 244.

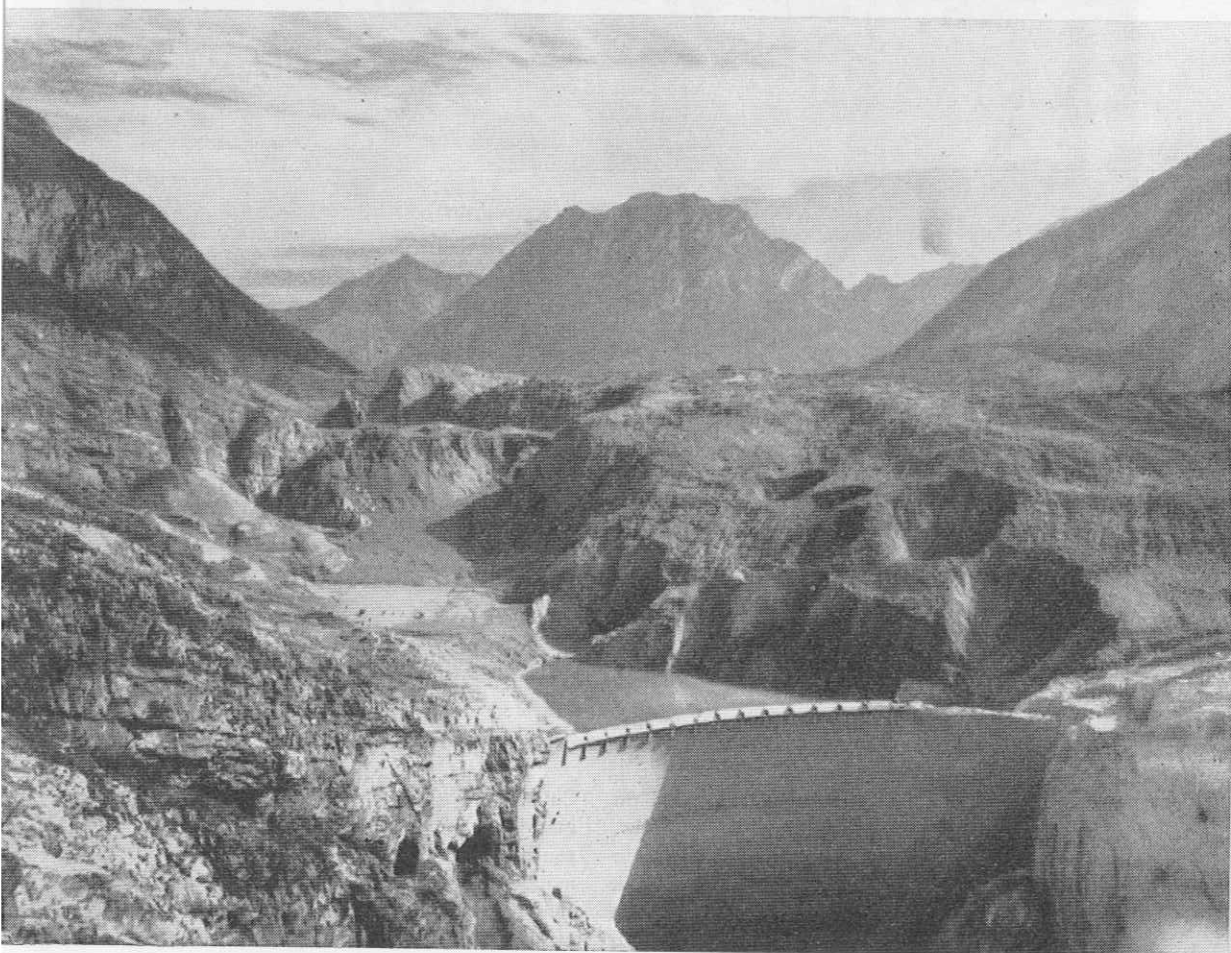
²⁹ Cesta od Aviana (železn. postaja 153 m) do planinskega doma (1267 m) meri 14 km.

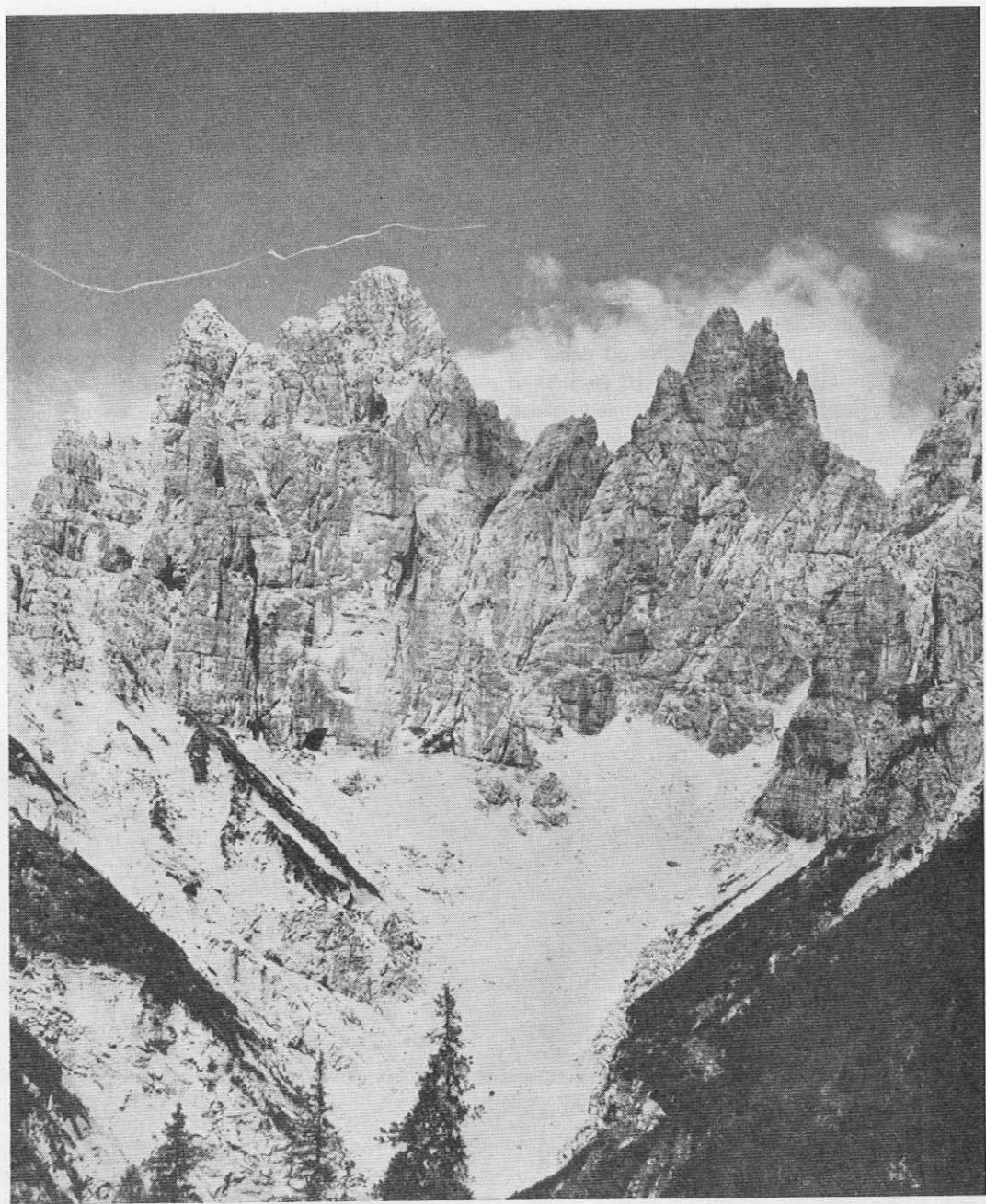
Cesta, osem metrov široka, je po sodobnih potrebah tlakovana. Napeljana sta na Piancavallo elektrika in voda. Zraven planinskega doma stoji izredno gosposko urejen hotel, z ločenimi prostori za nedeljske turiste in tiste, ki prihajajo za delj časa na bivanje ali oddih. Po kraškem terenu razstreljujejo skale, da bo svet za smučanje bolj pripraven. Zasebna družba iz Aviana je razdelila planoto na zemljišča, po okoli 1000 m² vsako, za postavljanje lesenih vil z zidanimi temelji. Kakšnih deset takih kaj čednih hišic že tam stoji. Cena je poldrugi milijon lir, približno sedem srednjih uradniških plač. Na novo urejena cesta omogoča Tržačanu, da pride od doma na Piancavallo v uri in pol, medtem ko jih rabi tri do Trbiža, svojega priljubljenega nedeljskega cilja. In še to, da gradi zasebna družba tam gori s kapitalom belgijskega kralja, ki ga zastopa v

izvedbi velikih načrtov njegov bratranec grof D'Ursell, nekakšna posebna smučišča, ki so jim že dali ime: Benetke na snegu. Če bo kaj več denarja, bodo že prihodnjo zimo na Piancavallu zgradili nekaj velikih ekskluzivnih (tako se tem rečem po novem pravi) hotelov za mednarodno elitno družbo, so mi rekli. Vse dobre pobude graditeljev uživajo podporo deželne uprave, ki tudi za vzpenjačo prispeva polovico stroškov. Ni kaj reči vsemu temu, kar sijajen je tale šik. Vendar mi je bilo nekam tesno pri srcu, ko da se mi je stožilo po starem Piancavallu, po nekdanji mali, revni koči Policreti. Na hitro sem se poslovil in sestopil na Barcis, v prečudno, skrivnosti polno dolino Cellina.

Po širokem Piancavallu so se razcvetale prve spomladanske cvetlice. Na koncu planote se je steza nagnila po travnatem rebu navzdol, pre-

Dolinska zapora Vajont, ki je katastrofo zdržala

Cadin Degli Elmi, Cadin di Vedorcia v skupini Spalti di Toro

Foto dr. G. Salica

koračil sem staro, pisano planino Malga Pian delle More in čez zelen vogel prišel v široko, odprto krnico Tornidor. Steza se je naprej nižala čez planino Casera Le Valli, prestopil sem tesni, suhi potok Caulana in dospel skoro po ravnem skozi redko gozdičevje na lepe pašnike Casera

Caulana. Od tod so številni okljuki stezo peljali navzdol skozi gozd, in kmalu se mi je razgrnila sončna plan Pian Pezzeda, pod njo se je v romantični soteski penila voda Caltea. Ob potoku sem se spuščal naprej v dolino, tu in tam stoji po krajih kak senik, niže spodaj kakšna revna

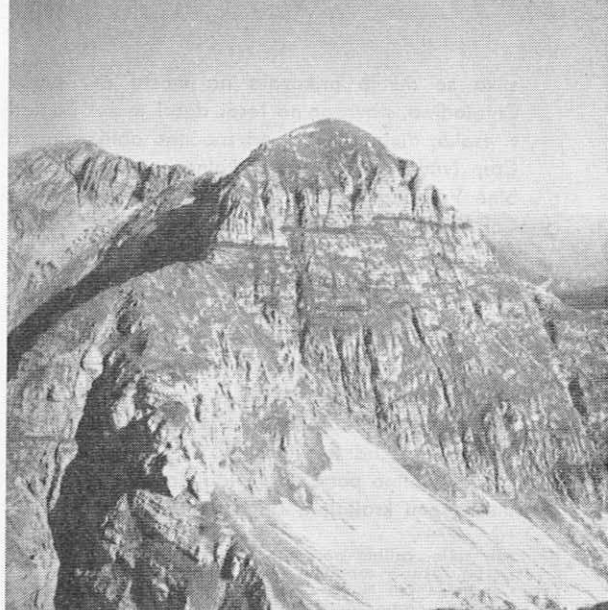
kmečka bajta. Že z višine sem zagledal zeleno, sinje modro gladino velikega umetnega jezera, ki se je v soncu vabljivo lesketalo, kakor da se veseli obiska samotnega, a izvrstno razporejenega popotnika. Lepo, zanimivo pot po zelo svojevrstnem svetu sem prehodil v dveh urah in pol. Tu, na severnem kraju jezera, v prijazni kotlini med bukovimi in smrekovimi gozdovi, ki jo v višinah obdajajo visoka gorovja, stoji Barcis, večji kraj, ki je bil med vojno popolnoma uničen, so ga pa v ličnem stilu obnovili in še znatno povečali. Barcis, staro naselje, ima zelo pisano zgodovino, govori pa tamkajšnje ljudstvo neko narečje, ki je sicer še furlansko, a ga nisem skoro nič razumel.

Zdaj sem bil na lepi, beli cesti, ki pelje na sever zdaj po levem, zdaj po desnem kraju hudournika Cellina, najvažnejše vode v prigorju Karnijskih Alp. Kakšna je neki mogla biti tesna, temačna dolina, ko je pred poldrugimi sto leti skoznjo hodil nikoli utrujeni Stanič! Marsikdaj ondotne vode za čudo narastejo in preplavijo tisto malo, kar je polja, in naredijo veliko škode tudi redkim, kaj bournim naseljem. V dolino pritekajo z obeh krajev gorski potoki in ima zdaj cesta čeznje mnogo sodobno zgrajenih mostov. Preveč jih pa še dandanes ni v vsej Furlaniji, kakor ima navado tožiti tamkajšnje ljudstvo. Pa se kljub vsej modernizaciji še zgodi, da odnesejo spomladanski nalivi marsikatero brv, še trdnjše postavljene mostove. V starih časih je bila huda, raznovrstne podrtije so ovirale prehod skoz dolino, kakor so mi ljudje tu in tam pripovedovali. Hiše, selišča so bila časih po več mesecev odrezana od sveta.³⁰

Hoja po cesti mi ni bila nič dolgočasna. Še nismo bili v polni sezoni, še ni izbruhnil turistiški direndaj. Od časa do časa se je skoz črna skalovja nad cesto odprla stranska dolinica in mi razgrnila pogled v visoke, po imenih že davno znane mi gore. Pokazal se mi je tudi veličastni Duranno, ki ga tu imenujejo Becco dell' Oca (gosji klun), kasneje so se mi odkrila vzhodna ostenja visokega Col Nudo.³¹ Čarobna

³⁰ O dolini Cellina in njenih značilnostih in znamenitostih je precej pisanega v PV 1964, str. 14–15. Furlanski potoki so suhe, kakor se tokavam nestanovitne vode pravi. Ob času, posebno spomladi in jeseni, narastejo in povzročajo po dolinah poplave in z njimi ogromne škode. Za velik del leta se presušijo. To velja tudi za Tilment, največjo reko Furlanije. Zgodi se, da je Tilmentova struga čez in čez suha, voda izgine v razsežna gruščasta tla, ki dosežajo tudi več ko 3 km širine.

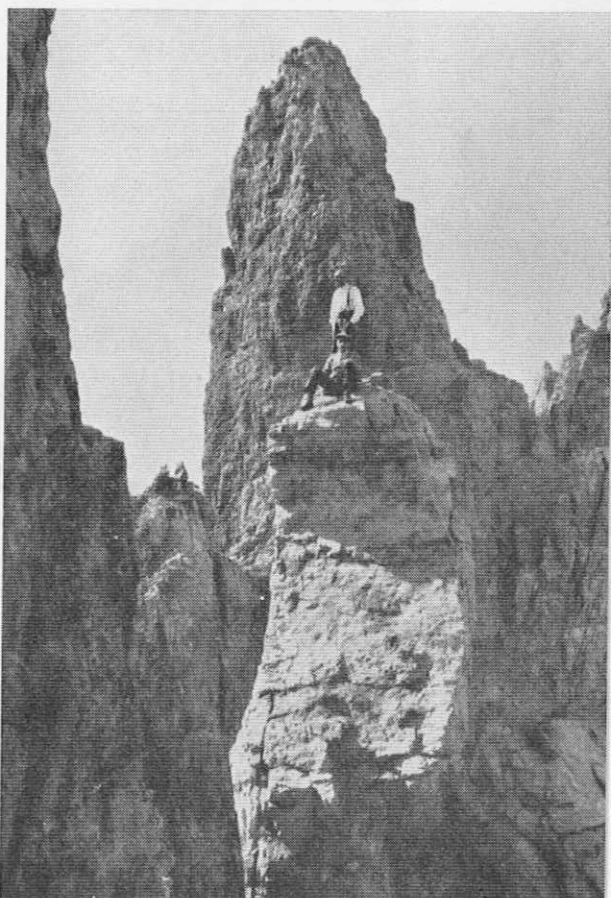
³¹ Col Nudo (2471 m), najvišji vrh v posebej obravnavani gorski skupini Col Nudo-Cavallo. Slovi s svojim izredno širokim razgledom. Col Nudo, furl. Cuel Nut = goli hrib. Pri dolincih ima gora več drugih imen, Mont Magör, Croda Magör, Monte Maggior, Monte dei Restei, I Lastiei, Col Briè, Col Prà, Col Scusà. Magör, maggior, dial. za ital. maggiore = višji, najvišji. Croda = skalnata gora, pečevna stena. Pra, dial. za ital. prato = travnik, — Izrazi

Cimon Manera in Cimon di Alpagò

Foto dr. Bellavitis

Torre del Cridola (2404 m)

slika se mi je prikazala na mostu čez potok Chialledina, navzgor po tesni debri je šel pogled v visoka, divja ostenja, od značilno oblikovanega Crep Nudo (pomeni golo skalnato steno) do škrbine Valbona, ki deli Monte Teverone od sivega Col Nudo. In kasneje še enkrat Col Nudo sam, zares nepopisni prizori. Potem so se stene razgrnile, bil sem na velikem razpotju Porto Pinedo, tam je most čez potok Cimoliana, ob njem gre cesta v bližnji Cimolais. Tam, na odprtem, so oči željno požirale lepoto sveta, ki me je obdajal, na vse strani strme imenitne gore v sinje višave. Dan se je že nagibal, v ubranih menjavah so se prelivala barve v svežem ozračju. Na severu se nad dolino ponosno vzdigujejo skalnati vršaci, med vsemi kraljujeta Cima dei Preti in Duranno

col, colle, collina pomenijo tod vzpetino, goro ali hrib, ne pa kakor v zapadnih Alpah gorski prehod. Čeprav je Col Nudo v gorski skupini najvišji, je bil sorazmerno pozno zavzet (l. 1891, Arturo Ferrucci iz Vidma in Goričan A. Seppenhofer z dvema domačinoma).

z bleščečimi vrhovi več ko 2000 m nad našim stojiščem. Na jugozapadu stoji stenati Col Nudo sredi svojih divjih, zelo odročnih in težko pristopnih, na tesno okoli njega nagnetenih sosedov. Njegova veličastna, široka kupola je okoli 1800 m višja od naše ravnice v prodéh. Vse naokrog stoje še drugi gorski velikani, do 1600 m so višji od našega razglednega razpotja.

Večerilo se je. Krenil sem na desno, v sotočje potokov Cellina in Settimana. V njem stoji Claut, poln prečudne lepote. Strmo se nad njim vzdiguje široki, za vso pokrajino značilni bastion Vacalizza. Od Barcisa do Clauta pa sem rabil dobre tri ure.³²

Imeniten kraj, tale Claut, čeprav je bil še do pred kratkim vsemu svetu zaprt in redkokomu znan. A zdaj planinci in turisti že vemo zanj in

³² Za Claut gl. tudi PV 1964, str. 15, in tam podčrtno opombo 3). Claut pomeni zaprt (clausum, chiuso). Vacalizza je po Tumi Bukovica, prav tam, s podčrtno opombo 4).

Pirago v dolini Piave po katastrofi v noči 9. 10. 1963. Bela lisa sredi med hriboma je dolinska zapora

ga hodimo radi obiskovat. Je najbolj obljuden kraj v mikavni dolini Cellina. Tam so suhobarbarji, žličarji doma, po domače »sedoneri«.³³

Zdelo se mi je zanimivo, kar se je v zadnjih letih prejšnjega stoletja o izdelovanju suhe robe ter o prometu ž njo skupaj za Claut in sosedni Cimolais pisalo. Blago so prodajali tudi v tujino, a nikoder na kose, temveč povsod le na težo, na cente. Iz ustreznih vrst lesa so na leto izdelali 8500 parov cokel, šle so po 55 lir za cent, 10 000 škafov po 65 lir za cent, 16 000 žlic, kuhalic in zamaškov 7 lir za cent, 20 000 kupic, skodelic, držal za jajca, za steklenice in kozarce, solnic in poprnic, možnarjev — po 20 lir za cent, 4600 grabelj in svečnikov — 12 lir za cent.³⁴ Ukvarjajo se Clautani tudi z neke vrste železarsko obrtjo, s tkalstvom, imajo mlekarne, apnenice, dve žagi. Močno je bilo in je še izseljevanje v tujino, na sezonska dela, pa tudi za stalno. Delavci iz Clauta in sosednega Cimolaisa se dobe po vsem svetu, celo v Ameriki jih je veliko, povsod so cenjeni kot dobri zidarji, kamnarji in drvarji. Zelo malo je te ljudi poprej zanimal turistski promet, prav ta dejavnost, ki jih v novih časih ugodno vzdržuje, jim nese kar dobro.

Claut je zelo zanimiv, v mnogih ozirih edinstven kraj. Ne spada, kakor bližnji Cimolais, v Karnijo, in se po svojih posebnostih od splošnih razmer v Karniji precej razlikuje. Zlasti po etničnem tipu, po šegah in navadah, po oblačilih in nošah prebivalstva, po stavbarstvu in v veliki meri po narčju, ki je za jezikoslovce, kakor pišejo, zelo posebno in nenavadno zanimivo. Še dandanašnji vladajo po zakoniti seliščih in odročnih saminah okoli Clauta svojevrstne, za popotnika časih kar čudne razmere.

Oba glavna kraja, Claut in Cimolais, je znatno poživil jeseni l. 1963 dotok ponesrečencev iz gorenjih vasi Erto in Casso v dolini Vajont, po strahoviti katastrofi, ki se je spominjamo z imenom Vajont—Longarone.³⁵

Bilo je 9. oktobra 1963 pozno zvečer, od dela utrujeni ljudje so bili že davno legli. Ko da je ves Monte Toc zgrmel v dolino, se je silen plaz spesnil čez njegove strme rebri, zasul veliko umetno jezero Vajont, podivjana jezerska voda je opustošila okolico, uničila bližnja naselja, se prelila čez jez v dolino Piave in grozotno razdejala on-

dotna mesta in vasi, med njimi Longarone, največji in najlepši kraj.³⁶

Zdaj so torej begunci iz gornjih krajev Casso in Erto tu v Clautu in Cimolaisu. Huda je njihova bolečina, domotožje. Vendar tudi njim posije tu pa tam kakšna brezskrbna, časih celo vesela ura. Z državnimi podporami posedajo po številnih krčmah in se ob pitnih furlanskih vinih razgrevajo v neskončnih, preglasnih debatah. Rad sem jim prisluhnil. Vpili so vseprek, kdo je kriv, ali vlada, ali kakšen minister posebej, ali elektriško podjetje, ali njegovi inženirji, ki so bili izdelali načrte za velikansko graditev in nadzorovali izvajanje nenavadno obsežnega dela. Graje vredna brezbriznost? Zla usoda? Možakar, begunec iz Erta, vstane od mize, božja previdnost, je rekel, pa se težkih korakov odmajal iz zakajenega lokala. Kmalu so se porazgubili še vsi drugi. Stopil sem na prosto. Mirno je plaval ščip po visokem nebu, kakor da se za stiske in nadloge tu doli še zmeni ne. Nemo so stali okrog in okrog visoki snežniki in risali črne sence v svetlo noč. Narahlo je bilo slišati šumotanje gorskih potokov Cellina in Settimana.

V roke mi je prišla stara knjiga, v nji pa je zapisano tole modrovanje: »Prišel bo čas, in upajmo, da bo še dolgo do takrat, ko se bo zaradi počasi delujočih sil narave in zbog korozije, ki jo povzročajo deževja, Erto pogreznil v Vajont... Sesulo se je v vasi že nekoliko hiš, kar bi moralo ljudem veljati za resno svarilo. Moram pa takoj pripomniti, da to prerokovanje ni moje, ampak mi ga je zaupal prijatelj, ki je na glasu kot astrolog. On je prepričan, da se bo zgodilo, kar je napovedal.«

To piše popotnik, ki je hodil skozi Erto, dne 9. oktobra 1883.³⁷ Natančno čez osemdeset let, na prav tisti dan, se je Erto v resnici pogreznil v Vajont... Ne po božji previdnosti, na katero je mislil v usodo vdani Ertovec v gostilni.

³⁶ Plaz se je sprožil ob uri 22.40.

Monte Toc (1921 m), južno od jezera, ni bila posebno lahka tura. Za izhodišči sta veljala Longarone in Erto. Potok Vajont izvira pod goro Col Nudo, teče na sever skozi divjo, a zelo slikovito dolino, se je iztekal v vzhodni kraj jezera, iz njega pritekal v njegovem zapadnem koncu, se prevalil v dolino in pri Longaronu izlival v Piave. Na severni strani jezera hribovski vasi Casso in Erto, obe uničeni ali tako poškodovani, da se je moralo njuno prebivalstvo izseliti. Beseda erto pomeni strm. Kraj se v domačem narečju imenuje Nert, združena sta predlog in ime — 'n Ert = in Erto.

³⁷ G. Occlioni-Bonaffons: »Escursione da Maniago a Longarone fatta nell' 8 e 9 ottobre 1883«, Cronaca 1883—III della Società Alpina Friulana, str. 59. — Astrolog = zvezdar, kdor napoveduje bodočnost iz zvezd.

³³ La sedon ali sidon je furlanska beseda za našo žlico.
³⁴ G. Occlioni — Bonaffons: »Escursione da Maniago a Longarone fatta nell' 8 e 9 ottobre 1883«, Cronaca 1883—III della Società Alpina Friulana, str. 55—56.

³⁵ Gl. spis »V Bellunskih gorah« v PV 1964, str. 14—21.

DESETE OBLETNICE SMRTI HERMANNA BUHLA so se spomnili le ožji alpinistični krogi. T. Hiebeler je ob tem zapisal naslednje: Umrli je 27. junija 1957 na 7654 m visoki Chogolisi v Karakorumu, ker se mu je odlomila pri sestopu opast. Hermann Buhl je 9. junija 1957 stopil na 8047 m visoki Broad Peak obenem s Kurtom Diembergerjem, Fritzem Winterstellerjem in Marcusom Schmuckom, ki je ekspedicijo vodil. Bil je to drugi Hermannov osemtisočak. Pri naskoku na vrh je bil že precej izčrpan (sam je pravil, da »se je plazila vanj svinčena trudnost«). Že je mislil popustiti, ko pa je videl z vrha sestopati tovariše, se je lotil še naporne hoje na vrh v spremstvu K. Diembergerja, ki je zaradi njega nehal sestopati in se znova pognal proti vrhu. Dramatičnost te zadnje faze na Broad Peaku na prvi pogled nima kaj opraviti z nesrečo na Chogolisi, v resnici pa tvori psihološko ozadje: Buhla so vsi poznali kot najhitrejšega, najspretnjšega in najbolj vzdržljivega. Tu pa se je moral sprijazniti s tem, da je najpočasnejši in najšibkejši. Kdor ga je poznal — in jaz sem ga poznal deset let (sc. Hiebeler), si lahko misli, da je njegova samozavest to le težko prenesla.

Treba je bilo torej opraviti še eno »dodatno nalogo« in sicer Chogoliso, eno najlepših gora v Karakorumu, tiho in naskrivaj z Diembergerjem, ne da bi vedeli ostali tovariši in brez dovoljenja pakistanske vlade. Rekla sta le, da gresta na »fototuro«, v resnici pa sta hotela priti v alpskem stilu na deviški sedemtisočak. Na ekspediciji je prišlo med njim in Schmuckom do spora — kakor skoraj vselej — in Chogolisa je bila sijajna prilžnost, da se pokaže, kaj zmore Buhl.

Vzpela naj bi se po štiri do pet kilometrov dolgem jugovzhodnem grebenu, polnem opasti: »...silne robate opasti so naju spominjale nevarnosti na Lyskammu, samo da so bile te opasti še mnogo večje,« je pisal kasneje Diemberger.

Noč na usodni dan 27. junija 1957 sta prebila v majhnem šotoru v višini 6700 m na grebenu. Mraz je rezal do kosti, ko sta ob 4,45 zjutraj zlezla iz šotora. »Kmalu je sinilo sonce in naju potopilo v svojo toplo luč.« (Diemberger v dodatku k Buhlovi knjigi, v drugi izdaji). »Vzpon je potekal brez zamud, toda opasti so bile velikanske. Do 10 m so štrlele nad prepade«. Ob 9 je bila naveza komaj še 650 m pod vrhom. »Nadaljnji vzpon je spremljal vihar, tako da nista imela več razgleda.« 300 m pod vrhom sta morala, kot je rekel Buhl... »takoj obrniti. Metež briše za nama sledi, prav lahko zaideva na opasti«. Vrv sta že prej odložila. Sledil je sestop v viharju in megli, ki ga Diemberger takole opisuje:

»Sedaj je veljalo hitro ukrepati. Obrneva se, kakršna sva bila. Ker je nazadnje Hermann gazil naprej, sem bil zdaj jaz pred njim. Zaradi varnosti sva se držala na 10 do 15 metrov, na dalj se ni videlo. Sklonjen sem tipal navzdol. Po 50 m se najina sled ni več videla, le globlje luknje od cepina so se obdržale. Metež je rohnел z nezmanjšano silo... tam je verjetno že opast, blizu tja ne smeva stopiti.«

Nekaj časa nato — celo mlajšemu Diembergerju se je zdelo, da ni prav, ker hodita nenavezana — so nastopili strašni trenutki: »Zdajci me je streslo, kakor da bi me zadela kap, vse se je zamajalo, snežna površina pod menoj se je ugrezala... Preplašeno sem skočil dva, tri korake na desno in naredil nato še nekaj korakov navzdol. Hermann Buhl je krenil iz Diembergerjeve gazi 3, 4 metre in zgrmel z opastjo v prepad. »Če bi bila navezana?« se je vprašal kasneje Diemuerger in zapisal: »Na tistem mestu bi Buhla ne bil mogel obdržati.«

Švicar Othmar Gurtner, pokojni urednik »Berge der Welt«, je v letniku 1957/58 zapisal: »Stoletna izkušnja raziskovanja Zapadnih Alp terja v vsakem primeru, da se navežeš na vrv, če prideš na greben z opastmi, še posebej pa, če se slabo vidi. Dolga, napeta vrv bi bila verjetno zadržala Buhla, poleg tega pa bi prisebni Diembergerjev odskok vrv še bolj napel, zažrla bi se v sveži snežni odlom in Buhl bi se bil morebiti ujel na robu. Zvezde pa so govorile proti previdnosti in usoda je odločila.«

Himalajski strokovnjak G. O. Dyhrenfurth pravi na strani 184 svoje knjige »Der Dritte Pol«: »Za vse alpiniste klasične dobe je bilo jasno: Čemu brez vrvi, če pa ta skoraj gotovo pomeni rešitev.«

Nima smisla naštevati take in podobne trditve, češ kaj bi se zgodilo, če bi bila Buhl in Diemberger navezana. Rajše si ponovimo nauk:

Na grebenih z opastmi se bo vestna naveza navezala, ne glede na višino grebena, posebej še pri slabi vidljivosti.

Hermann Buhl gotovo ni bil zadnja žrtev zahrbtnih opasti in ne prva. Situacija pa je bila nenavadno zapletena s psihološkim problemom:

Buhl je bil osem let starejši od Diembergerja, njegova alpinistična kariera daljša, imel je dokaj več izkušenj.

Kdor je bil z Buhlom v gorah, se je ob njem čutil varen. Vse, kar je naredil Buhl, je bilo ponavadi za las pravilno. Kako naj bi se bil Diemberger uprl Buhlovem predlogu, da odloži vrvi!

To gotovo ni bilo vprašanje poslušnosti, ampak zaupanja, ki je moglo biti v Buhlovo spremstvo brezmejno, posebno če je kdo vedel, iz kakšnih dogodivščin se je Buhl že izmazal.

Če bi se tragedija zvrnila na Diembergerja, bi bil Buhl moral prenesti očitke, da kot človek ni prav ravnal. Tako pa lahko samo z bolestjo mislimo na tega velikega alpinista, na nenavadnega človeka, ki je zanemaril varnostni ukrep v gorah in to plačal z življenjem. Na grebenih z opastmi ga imejmo pred očmi. —

Ni čisto jasno, zakaj je bil potreben ta psihoanalitični »fleş« na pokojnega Buhla. Če bi bil konec dober, bi ga najbrž ne bilo, čeprav je bil »Buhlov kompleks« pred 15 leti na dnevnem redu, usoden za mnoge, ki bi bili radi veliki kot Buhl.

SEVERNA STENA MATTERHORNA je pozimi l. 1967 pritegovala večjo pozornost kot katerakoli druga severna stena. Začeli so Japonci Masatsuga Koniši, Jiro Endo in Takao Hošino, člani ekskluzivnega kluba v Tokiu »Sangaku Doşikai«. 6. februarja so šli iz kočee Hörnli in prečili vstopni ledenik ter bivakirali v višini 3600 m. 7. februarja so jih opazovali v prečnem ozebniku. Prišli so 450 m pod vrh stene, ko so morali zaradi slabega vremena počakati. Na vrh so prišli šele 8. februarja dopoldne pri mrazu -20°C . Nekaj dni nato sta po Schmidovi smeri od 10. do 12. februarja pristopila na vrh Angleža Dougal Haston in Mike Burk. Haston je mož iz Eigerja 1966, v zadnjem času je nastopal na televiziji in na odru, Burk pa je prav tako velik alpinist, kakor je neznaten po pojavi. Imela sta lepo vreme pa hud mraz. Pri pripravljanju na bivač jima je ušla spalna vreča, prebila sta hudo noč, plezala sta brez rokavic, utrpela pa neznatne ozebljine.

V začetku marca so prišli pod steno Slovaki: Ján Durana, 32 let star, znan po prvenstveni smeri v severni steni Share I. 1965. Schmidovo smer v Matterhornu je poleti že preplezal Milan Kaláb, 32 let star, prav tako med najboljšimi alpinisti v ČSSR; Stanislav Lednár, 25 let star, ima za seboj več tur v Kavkazu; Jože Psotka, 33 let star, zaslužni mojster športa, je stopil na več najtežjih vrhov v Hindukušu. Slovaki so se namenili v Bonattijevo zimsko smer. 15. marca 1967 ob 9,30 so bili pri vstopu in si prvi dan priborili 250-m višine. Imeli so lepo vreme, pa slabe ledne razmere. Naslednji dan so v lepem vremenu prišli še 100 m više, ko pa so tu bivakirali, jih je zajelo slabo vreme. Naslednji dan so prišli preko najtežjih mest in se pripravili za bivač spet 100 m više. 17. marca so pretolkli noč v bivaču pri -28°C . V dolini je tedaj pometal veter z brzino 160 km/h. 19. marca je vodil Lednár. Ko je pripravljajl stojišče, se mu je odlomila skala, na kateri je stal, padel je 70 m globoko in takoj umrl. Zgodilo se je to v višini Rame (3850 m), kajti naveza je iz Bonattijeve smeri krenila proti grebenu Hörnli. Mrtvega tovariša so potegnili iz globine in ga pustili pod Ramo. Nato se je trojica vrnila v sredo stene in se borila naprej. Peti bivač so prebili 150 m pod vrhom brez kuhalnika, ki je ostal v Lednarjevem nahrbtniku, ta pa je odfrčal v vznožje stene. 20. marca so iz Zermatta videli Slovače, kako blizu pod vrhom prečijo proti grebenu Zmuttu, kjer naj bi imeli v viharju, ki se še ni izdivjal, vsaj nekaj več zavetja.

21. marca so sestopali po Hörnliju, vsi ozebli razen Psotke. V koči Solway jih je že čakal Kurt Hoffmann iz Würtemberga. Sam jim je šel naproti in s Psotko sestopal dalje, ostala dva pa sta čakala na reševalce. Ti so prišli s helikopterjem Alouette III, ki ga je pilotiral Bruno Bagnoud, spremljal pa gorski vodnik René Arnold. Ta je z višine 2 do 3 metrov skočil na greben in tu pripravil vse za nadaljnje reševanje. Slovaški Matterhorn 1967 je na zapadu močno odmeval.

SMRT JE ZAORALA NA MEDANSKI NJIVI...

Ludvik Zorzut

Tista smrt, ki je pesniku vedno in povsod, v vsakem času, v vsaki minuti, v največji tišini, v najglobljem molku prišepetalava nesmrtnosti in mu je bila strahotna, a najskrivnostnejša Ljubezen, je svojega pevca — oboževalca dne 14. julija 1967 zadnjikrat obiskala, pokosila najzlahtnejši cvet v zorečem poletju in mu dahnila ledeni poljub miru na visoko čelo. Na medanskem pokopališču, kraj Gradnikove hiše, mu je odprla poslednji dom in ga 16. julija pokrila z rožnato odejo goriških nageljnov. Vzklopila je proti nebesom široka gomila, pod katere toplo skorjo je zasnul sen — pesnik Alojz Gradnik.

Pesnikov oče Jožef, sin tolminske matere, je v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja po čudežni usodi zašel pastirček mimo Trsta iz Kanalskega v Brda in se v Medani kmalu znašel kot poznejši mojster v krojivni podplatov in veselih domačih zgodb, ko se je pri njem zbiral vaška srenja in mu je že pomagala žena Lucija Godeás, iz prve furlanske družine pod Medano. Sin poet ga je miloval:

Nikoli nisi vedel, kaj je-mila
beseda materina, kaj sladkost
poljubov njenih, mačeha bridkost
vsakdanji kruh ti verno je močila

Nunc Pepo in nuna Lucja sta nam 3. 8. 1882 dala drugorojenca Alojza, ki je po osnovni šoli v Medani, klasični gimnaziji v Gorici in pravnih naukah na Dunaju 1905 bil sodnik v Pulju, Gorici in drugod. Ob izbruhu prve svetovne vojne so ga z očetom in bratom Rajkom zaprli na Goriškem gradu, kjer so mu vstale pošastne sence Ivana Gradnika in drugih tolminskih obešenih puntarjev.

Alojzij Gradnik spada med naše največje pesnike. Je lirik, mislec, izpovedovalec. Hodil je svojo samostojno pot, dasi ni mogel obiti tradicije moderne. Struna mu rahlo poje v Ljubezni, trdo zveni v soglasju s Smrtjo, a v iskanju posmrtnosti se mu oglašajo disonance. Tankega posluha, globokega občutja je prodril v temne globine življenjskega dogajanja, do potankosti je zadel briško bitje in žitje, mu segel do dna, odkril mu je pravi obraz, vse njegove marnje, bóli, krivice. Zaverovan v prvine domačijstva se je ves predal rodni zemlji, ki jo je močil s solzami in ji razdal vse dragulje in blagoslove. Zato je pesnik s strastjo dojemal motive te zemlje, njeno preteklost, njene trpeče odprte rane, pa še navade ljudstva, sejme, svatbe, botrinje, zvonjenje, socialne snovi. S pojočo krvjo jo zaliva:

povsod in vsakemu si prst domača
in kri človeka zate se preliwa
in vsak le v svoji grudi rad počiva,

Na knjižni polici so poleg naših velikih, zlasti dolga vrsta Gradnikovih zbranih del, ki so jim grafiki, akad. slikarji (Avgust Bucik, Božidar Jakac, Riko Debenjak, Marijan Pregelj) dali dekorativno poživljajočo opremo: Potujoče zvezde z motivi iz Brd in Istre (1916), Pot bolesti (1922), De profundis (1926), Svetle samote (1932), Večni studenci (1937), Zlate lestve (1940), Pesmi o Maji (1944), Pojoča kri (1944), Primorski soneti (1952), Harfa v vetru (1954) in vrsta manjših izdaj. Veliko je število prevodov in prepesnitev iz premnogih tujih literatur. Naj omenim samo Danteja!

Pesnik je v plodni dobi ustvarjanja trepetal in mislil:

O, Bog, ko padem, naj odpadem zrel,
naj me tvoj dih pred žetvijo ne sname
naj ne bom gnil in trpek in ko slame
in listja osušenega pepel —

Uslišan je bil. Gradnik je od rane pomladi do pozne jeseni posejal vsa zrna in požel vse žito in je zlato klasje pospravil v velike številne snope poezij.

Pesnik se je vračal v rojstno vas, ki je na holmu v vinogradu razsejana, vsakokrat, ko so češnje cvetele in je grozdje zorelo:

O slast, ko vino v sodih prekipi
in se prelija v tisoče posod
za svatbo, krst, sedmino in za god,
za srd in smeh, za žalost in skrb.

Zadnje čase nam je naročal, naj Brda ohranimo v pristni podobi, naj jih odpremo tudi mnogim obiskovalcem, tudi bolnikom, ki se zdravijo z grozdem in še opisovalcem v lepi besedi in dostojni sliki. — K Ljubezni in k Smrti se mu je približala še Narava.

Ne duši me več nižave
prah in duhomorni hlap,
ko na mene zdaj z višave
lije sonce zlati slap.

Z vso špotljivostjo pade na kolena pred Triglavom:

O, sveti, silni — v tvoji večni senci
klečali so že naši praočetje
in vrel v senčno tvoje so zavetje
neusahljivih naših src studenci.

Gradnik je ljubil goré v isti globini in višini — takó kot jih je Julij Kugy, bil je planinec — od prve ure. V letih 1911–1914 smo študentje v Gorici z njim tako radi pomagali pri pripravi za planinski ples. V spominu Klementu Jugu je v pesmi »Zadnja stena« s Triglavom meditiral:

»Kdo si, ki iščeš pot čez ta greben,
ki motiš mir teh mojih svetlih sten?« (PV 1954/9)

In bil je smučar od prve ure, ko se mu je v zimski idili, vtrnila Smučarjeva jutranja molitev (PV 1936/1)

Ko po strminah
v slokih smučinah
prožno me nosi nevidna perot,
koder sprostira
sneg se, ovira
záme nobena ni tvegana pot.

Umril je pesnik. Ne, ni umrl. V očiščenju krvi je sam zaklical Smrti:

»In vendar ne boš zmagovalka ti!
Sovražnik večni tvoj, ob koncu boja
Življenje, ti poreče: Še je moja
čep ravno že mrzla, ta rdeča kri.

LETNI TEČAJI ZA MLADINSKE VODNIKE

Mladinska komisija pri PZS je po sklepu posveta načelnikov MO PD z dne 9. IV. t. l. organizirala dva deset-dnevna tečaja, ki jima je bil priključen še tabor za mlade planince. Tečaja in tabora sta bila v Šlajmerjevi vili pri Aljaževem domu v Vratih od 25. 7.–3. 8. 1967, in od 15. 8.–24. 8. 1967. Program je bil prilagojen snovi za mladinske vodnike in za osnovno planinsko šolo, ki so ga udeleženci skupaj s seznanom literaturo prejeli ob prijavi.

Strokovni del tečaja je zajel predavanja iz zgodovine planinstva (Stanko Hribar), pota in markacije (Jože Melanšek), varstvo narave (Ivo Motnikar), orientacijo v gorah (Mišo Spasič), meteorologijo (Jože Melanšek), orientacijo v gorah (M. Škerbinec), nevarnosti v gorah (Vid Mesarič), GRS in alpinizem (ing. Pavle Šegula), planinsko organizacijo (Mirt Svetlič) in prvo pomoč (Rudi Zupan in Vid Mesarič).

Tečaja in tabora sta vodila Jože Melanšek in Vid Mesarič kot tehnični vodja.

Udeleženci so praktično na okoliških gorah preizkusili svoje znanje pridobljeno na tečaju.

Tone Strojín

POSVET NAČELNIKOV MO PD SLOVENIJE V LJUBLJANI

Predstavniki MO iz SPD so se 9. aprila letos prvič zbrali v novem domu slovenskih planincev »Zlatorog« k posvetu načelnikov MO. Najprej so vodilni mladi funkcionarji razgrnili pred tovariše zgoščen prerez o storjenem od zadnjega posveta pred dvema letoma. Ljubezen do gora na skupnih akcijah je spet obrodila bogate sadove. V diskusiji so mladi planinci zlasti poudarjali potrebo po širjenju planinske misli v šolah z najrazličnejšimi prireditvami, ki mladino pritegnejo, opozarjali na skrunitve narave, razglabljali o boljši organizacijski povezavi med meddruštvenimi odbori in mladinskimi odseki na terenu, o pošiljanju obvestil mladinski komisiji, sklepali o poživitvi planinskega dela na Dolenjskem itd. Beseda je tekla tudi o navezavi prijateljskih stikov z mladino jugoslovanskega porekla v Italiji in Koroki, ki je letos že dala prve rezultate. Navzoči niso mogli mimo posledic, ki jih je povzročila delna ukinitve železniških popustov za planinsko mladino. Ponekod so ugotovili,

da je mladina prepuščena sama sebi, ker se UO društev usmerjeni zgolj v gospodarske probleme, delo z mladino pa se zanemarija. Marsikje planinski idealizem mladine razumejo kot »opozicijo« proti gospodarsko usmerjenim odborom, kot da so nazori mladine nevarni za obstoj planinstva. To seveda ni res. Navzoči so tak odnos do mladine obsodili kot škodljiv. Če bi obveljali, bi si planinska organizacija spodrezala korenine. Zborovalci so ponovno ugotovili, da je mladina voljna delati in da jim za ljubezen do gora nobena žrtev ni preveč, pričakuje pa, da jo bodo starejši razumeli. To so potrjevala številna izvajanja navzočih delegatov, saj gre v načelu za kadrovsko reševanje planinske organizacije. Potem, ko so izvolili novo mladinsko komisijo PZS s tov. Mirkom Svetličem na čelu in podarili častne mladinske znake in vodniške znake najzaslužnejšim, so sklepali o programu in proračunu za prihodnje leto. Sprejeli so tudi spremembe k pravilniku o mladinskih vodnikih.

Posvet načelnikov MO je vodil tov. Tone Strojín, mlade planince pa je na zborovanju pozdravil tudi predsednik PZS dr. Miha Potočnik.

Tone Strojín

SEJA RAZŠIRJENE KOMISIJE ZA POTA NA KUMU

V soboto 24. junija 1967 je bila v planinskem domu na Kumu seja razširjene komisije za poto. Udeležili so se je podpredsednik PZS tov. Tone Bučer in člani ljubljanske komisije kot tudi vsi vodje markacijskih skupin iz vse Slovenije. Razen tega so se je udeležili skoro vsi načelniki markacijskih odsekov iz Zasavja.

Na dnevnem redu je bilo poročilo o delu komisije in problemi z oskrbovanjem planinskih potov.

Poseben problem, ki so ga načeli vodje markacijskih skupin in načelniki odsekov, predstavlja nerazumevanje nekaterih upravnih odborov planinskih društev, ki nimajo posluha za to vrsto dejavnosti svojega društva. Žalostno se sliši, če na seji upravnega odbora ni volje za razpravljanje o potrebah, ki se tičejo upravljanja potov. Gotovo ni zdravo in spodbudno za markacista, če mora sam nabavljati čopiče za markiranje, ne da bi mu društvo povrnilo stroške. Niti vabila za sestanke markacistov mnogi ne dobijo pravočasno. Kot vsak drug odsek planinskega društva bi moral tudi markacijski odsek

na osnovi programa za delo imeti svoj proračun, ki ga mora sprejeti občni zbor. Da bi se ta problem razčistil, je bilo sklenjeno, naj se stvar obravnava na vseh jesenskih sejah koordinacijskih odborov. Pojasniti je treba, da je oskrbovanje potov ena osnovnih in ne malo važnih dejavnosti planinskih društev. Zato so potrebna tudi določena finančna sredstva. Ta so v primerjavi z drugimi potrebami ostalih odsekov društva zares malenkostna in ne tolikšna, da bi jih društva ne zmogla. Markacist je še pravi idealist. Če ga ne podpremo, ga bo minilo veselje do dela. Zato več posluha tem idealnim sodelavcem na tem polju planinskega udejstvovanja!

Kos

MLADINSKA TRANSVERZALA

Z namenom, da planinska mladina z Jezerskega aktivno zaživi, se je prizadevalni MO PD Jezersko odločil, da markira lastno mladinsko transversalo. Transverzala vodi na 15 pomembnejših vrhov, ki kot mogočen venec obkrožajo Jezersko in ima 18 kontrolnih točk. Na severu poteka pot po področju Virnikovega Grintovca in Jezerskega vrha, proti vzhodu preko Ravenske Podkočne na vse vrhove od Golega vrha do Grintovca, na jugu pa preko Makekove Podkočne na Kočno, na Veliki in Mali vrh in na zahodu v predel Kranjskega Storžiča. Ta pot je speljana tako, da je Jezersko izhodišče za vsako kontrolno točko.

Tistemu, ki bo prehodil jezersko transversalo, je namenjeno častno priznanje z znakom ali diplomom. Posebni vložki v planinski legitimaciji so namenjeni za žigosanje kontrolnih točk. 16 mladincev je svoje planinske legitimacije že opremilo s transversalnimi vložki, letošnji občni zbor PD Jezersko pa je prvemu, ki je prehodil jezersko transversalo, podelil častno priznanje.

MO PD Jezersko pripravlja za propagando te transversale predavanje z barvnimi diapozitivi in kratek opis potov.

T. S.

REŠKA PLANINSKA TRANSVERZALA

V nedeljo 2. julija 1967 je »Općinski planinski savez« iz Rijeke v čast dneva borcev odprl »Reško planinsko transversalo«. Otvoritveni slovesnosti sta bili opravljeni v Lovranu in Crikvenici, ki sta izhodni točki te transversale. Takoj po slovesnosti je večja skupina pla-

nincev krenila na obhod po novi poti. Otvoritev se je udeležilo lepo število prijateljev planin, med njimi tudi zastopnik Planinske zveze Slovenije. Po govoru predstavnika Općinske planinske zveze iz Rijeke in pozdravnih besedah predstavnika PZS je zastopnik Socialistične zveze iz Lovrana odprl transversalo.

Pot je dvosmerna. Pričinja se v Lovranu in konča v Crikvenici ter obratno. Zahteva 5 do 6 dni hoje. Iz Lovrana pelje na Učko, na vrh Planik, Šijo, Črni vrh, v planinski dom Lisina. Od doma dalje skozi naselje Jušiči in v Kastav ter Studeno in na vrh Obruča, v partizansko taborišče Špilja, nato na Klek in Platak. Iz Platka se nadaljuje na Snežnik in Risnjak, od tam pa do Fužin in Liča. Od tod sta speljani dve varianti do Crikvenice.

Vsa pot je markirana z belo-rdečimi okroglimi markacijami in pri markacijah z oznako RT. Za hojo po transversali je bila izdana posebna orientacijska karta z dnevnikom, v katerem je prostor za kontrolne žige.

Informacije in dnevniki dobijo planinci pri PD »Platak«, Rijeka, Korzo Narodne revolucije 2.

GRADNJA KOČ V ZAPADNIH ALPAH

Takole delajo planinske koče v Franciji: s kamioni prepeljejo robo do najbližje točke. Tam naredijo platformo za

turbinski helikopter »Alouette III«, (škrjanček, 900 konjskih moči, sede lahko in odleti polno naložen z vrha Comolungme). Škrjanček potem vse materiale zvozi hitro in zanesljivo v gore na gradbišče. Material je ves »préfabriqué«, vnaprej izdelan, pa je koča s temelji vred gotova v dobrem tednu.

Sliko mi je poslal naš grenobelski »planinski konzul«, inž. dr. Lojze Gorjup, ki je predsednik »Société des Touristes du Dauphiné« in obenem gradbeni nadzornik njenih koč.

Škrjanček je od 8. ure zjutraj do popoldneva opravil 48 voženj, vsako po 5 minut na 1000 m višinske razlike.

Člani so samo natovarjali in raztovarjali.

Fr. Avčič

PAVEL KUNAVER – ODLIKOVAN

Slovenska mladinska organizacija je v l. 1967 prišla na hvalevredno misel, da počasti tiste starejše ljudi, ki so se mladini vse svoje življenje aktivno posvečali, jo vodili, vzgajali in uvažali v življenje. Pri tem ni mogla mimo prof. Pavla Kunaverja, ki ga pozna vsa Slovenija kot požrtvovalnega mladinskega vodnika.

Prof. Pavel Kunaver je kot skavt, planinec, jamar in zvezdoslovec tisočerm mladim ljudem odkrival lepote in skriv-

nosti narave. Prav je, da je po 57 letih nepretrganega dela za mladino dobil priznanje od mladinske organizacije. Brez takih ljudi, ki bude in goje interese mladine, je mladinska organizacija brez moči.

Prof. Pavel Kunaver je v znamenje priznanja dobil lep akvarel, delo akad. slikarja Slane. Neutrudnemu vzgojitelju prof. Pavlu Kunaverju čestita tudi naš list in z njim naša planinska organizacija.

T. O.

MLADINSKA KOMISIJA PZS je od 6. do 12. julija 1967 priredila 10. jubilejno mednarodno mladinsko srečanje UIAA v Julijskih Alpah. Spored je bil naslednji:

6. 7. Zbor vseh delegatov oz. predstavnikov na železniški postaji Jesenice ob 14. uri. Sprejem pri predsedniku občinske skupščine na Jesenicah – dobrodošlica. Prevoz vseh udeležencev z avtobusom v dolino Tamar, ogled doline in izvira Nadiže, po krajšem postanku povratek do Kranjske gore in odtod do Tičarjevega doma na Vršču. Oficielna otvoritev 10. jubilejnega zbora.

7. 7. sta se formirali dve grupi in sicer: a) Vrščič–Prisojnik–Razor–Kriški podi; b) Vrščič–Razor–Kriški podi. V domu na Kriških podih so bili v večernih urah pomenki po spodaj navedenem programu.

8. 7. Iz Kriških podov so sestopili v dveh smereh in sicer: a) Kriški podi–bivak IV.–Škrlatica–Vrata; b) Kriški podi–Gamsovec–Luknja–Vrata.

9. in 10. 7. sta bila določena za pogovore o delu, sodelovanju in izmenjavi izkušenj. Popoldne 10. 7. preko Praga ali Tomiškovke poti na Kredarico.

11. 7. Pohod v smeri Kredarica–Triglav–Planika–Hribarice–koča pri Sedmerih jezerih.

12. 7. Iz koč na Sedmerih jezerih preko Komarče do Zlatoroga in odtod z žičnico na Vogel. Povratek v Bohinj do mladinskega doma. Po kosilu kopanje v Bohinjskem jezeru.

13. 7. Bohinj–Bled–Grad (cocktail – predsednik občine Radovljica) Begunje – (ogled tovarne smučarskih rekvizitov ELAN in Begunje). Zgodaj popoldne slovesen zaključek zbora UIAA za leto 1967 v domu slovenskih planincev Zlatorog, nato ogled Ljubljane.

V letošnjem poletnem srečanju UIAA so udeleženci obravnavali teme, kakor slede:

Helikopter pomaga graditi planinsko kočo

Planinska zveza Slovenije in Planinska zveza Jugoslavije – Organizacija; Aktivizacija; Program za šolanje mladinskih vodnikov; Delo s podmladkom v planinski organizaciji; Diapozitivi našega gorskega sveta; Orientacijska tekmovalna in njihovo prirejanje v Jugoslaviji; Gorska straža v Jugoslaviji; Gorska reševalna služba (preventiva in njeni ukrepi v Jugoslaviji); Ali naj se vrši propaganda za alpinizem; Alpinistični zakonik; Za in proti vrhunskemu alpinizmu; Vprašanje zavarovanja na turi (o tem so delegati pripravili še posebej podatke o organizaciji in stroških reševanja v svoji domovini).

VERE NA KREDARICI

V JULIJU (1967)

Letošnji julij je bil po vsej Sloveniji topel in suh. Takšen je bil v glavnem tudi na Kredarici. Srednja mesečna temperatura je bila preračunana na 7,1° in je bila za 1,3° nad desetletnim povprečkom (1954–1964). Najbolj vroče je bilo na Kredarici 19. julija letos. Ta dan je znašala maksimalna dnevna temperatura 16,6°, vendar absolutnega maksimuma, ki znaša 18,8° ni presegla. Pod ledišče se je spustila temperatura zraka le dvakrat v minulem juliju (9. in 10.). Prvič je padla na –2,5°, drugič na –1,9°. Najnižja julijska temperatura v obdobju 1954–1964 pa je znašala –4,6°. Kakor iz navedenih temperatur in odklonov vidimo, je bilo leto julija na Kredarici razmeroma toplo. Povprečno imamo na Kredarici v juliju dva dneva s snežno odejo. Letos smo imeli samo enega. Sneg je naletaval popoldan 9. in v zgodnjih jutranjih urah 10. julija. Ko so ob 7. uri zjutraj merili debelino snežne odeje, je le-ta znašala 2 centimetra. Ta tanka snežna plast je nato še istega dne skopnela. Vsega skupaj je padlo letos julija na Kredarici 107 mm padavin v trinajstih padavinskih dneh. Izmerjena višina padavin predstavlja komaj 45 % normalne (10-letne) vrednosti. Srednja mesečna oblačnost je znašala 5,9 in je bila za 0,7 pod normalno vrednostjo, vendar kljub nižji vrednosti nismo imeli niti enega oblačnega dne, da bi po statističnih pregledih pričakovali vsaj dva. Oblačnih dni je bilo samo 8, medtem ko jih je julija povprečno 10. Heliograf je registriral 208 ur sončnega sija ali 44 % od možnega trajanja.

Kadar govorimo o vremenu in o temperaturah, bi te morali tudi občutiti. Za lažjo predstavbo letošnjih »poletnih« temperature na Kredarici pogledimo, kdaj imamo podobne temperaturne razmere drugod po Sloveniji. V Ljubljani vladajo take temperaturne razmere ob koncu marca in v prvi polovici aprila. Isto velja za Maribor. V Kopru pa imamo take ali vsaj zelo podobne temperaturne razmere meseca decembra. Ta skopa primerjava pokaže, da ima Kredarica ob višku poletja take temperaturne razmere, kot jih imamo ob morju v začetku zime, drugod po Sloveniji pa v začetku pomladi.

V AVUGUSTU (1967)

Letošnji avgust je bil zmerno topel in zelo suh. Srednja mesečna temperatura letošnjega avgusta je znašala na Kredarici 6,4°. Bila je za 0,6° nad povprečkom obdobja 1954–64. Najvišja temperatura minulega meseca je znašala 13,3° (dne 17. avg.), vendar absolutnega maksimuma, ki znaša za avgust 18,4°, ni dosegla. Najnižja temperatura je bila –1,9° (dne 14. avg.). Tudi ta ni presegla absolutnega avgustovskega minimuma, ki znaša za obdobje 1954–64 –4,5°. Navedene temperature vrednosti nam v primerjavi z 10-letnimi povprečji oz. podatki povedo, da je bilo avgusta letos na Kredarici nekoliko topleje kot navadno, da pa ni bilo prevroče. Obdobje med zadnjim »pomladanskim« in prvim »jesenskim« sneženjem lahko smatramo na Kredarici za višek poletja. Zadnjič je na Kredarici snežilo 10. julija, prvič pa 13. avgusta letos. Potemtakem je »pravo poletje« trajalo tamkaj dober mesec. Avgustovske snežne padavine niso obležale. Vsega skupaj je padlo v letošnjem avgustu na Kredarici 187,6 mm padavin v 11 padavinskih dneh. Ta množina padavin je le 86 % normalne avgustovske moče. Največjo dnevno višino padavin so izmerili 6. avgusta zjutraj. V predhodnih 24 urah je padlo 11 mm padavin. Iz padavinskih podatkov razberemo, da je bil minuli mesec tudi premalo namočen. Srednja mesečna oblačnost je znašala 6,1. Bila je za 0,1 pod desetletnim povprečkom. Jasnega dne ni bilo, da bi v avgustu povprečno trije taki dnevi na Kredarici. Oblačnih dni je bilo 8,

medtem ko bi jih po statističnem pregledu pričakovali 9. Heliograf je registriral 178 ur sončnega sija ali 41 % možnega trajanja. V toku avgusta je bilo na Kredarici zabeleženih še šest neviht. Podobne temperaturne razmere, kot so vladale v avgustu 1967 na Kredarici imamo v Ljubljani in Mariboru na prehodu marca v april, v Kopru pa meseca decembra.

F. Bernot

POPRAVEK

V članku »Konec zimske sezone« v PV 1967 str. 275 v zadnjem PV je nekaj netočnosti. Člankar piše, da sta bila v Krnici opravljena dva prvenstvena vzpona: JV raz Križa (Grubješki–Markič, Škerlj–Križnar) in raz Rogljice (Škerlj–Križnar). Toda JV raz Križa sta plezali navezi Grubješki–Markič, Šušteršič–Strehovec in ne Škerlj–Križnar, kot je pomotoma objavljeno. Škerlj–Križnar sta že prejšnji dan sestopila v Vrata. Ne vem, zakaj spominška smer Zajec–Solar v Koglu, ki jo je 19. III. 1967 zlezla naveza Križnar T. – Taler P. – Škerlj V., ni bila omenjena. Sicer je res, da je smer zaradi svoje strmine in lege pozimi precej kopna, toda enake razmere, mislim, da so bile v Rumeni zajedi in razu Dedca. Na naslednji strani člankar navaja, da sta se Grubješki in Simčič morala v centralni smeri severne stene Grintovca obrniti, ker ju je prehudo zdeževal mraz. Na pobudo same naveze vam sporočam, da ta trditev ni točna, saj sta bili istočasno v isti steni narejeni še dve prvenstveni: stebel Grintovca in Polica Grintovca, kot je že omenjeno v PV. Vzrok, da sta se vrnila, so bile slabe razmere (led, ker gre smer po kaminih) in izčrpanost.

V. Škerlj

ŽIČNICE IN VAROVANJE GORSKE NARAVE

Stane Peterlin

(Koreferat na posvetovanju o narodnih parkih Jugoslavije, Plitvička jezera, 29. do 31. maja 1967).

V pojasnjevalnih pripombah in komentarju k anketi o narodnih parkih in enakovrednih rezervatih, ki jo je leta 1963 razpisala komisija za narodne par-

ke pri IUCN, najdemo tudi naslednji določbi:

„Turizem se ne pojmuje kot ekonomska dejavnost, ki bi jo morali izključiti iz narodnih parkov in enakovrednih rezervatov. V primeru narodnih parkov bi morali reči ravno obratno. — Med izjemami iz režima splošnega varstva so izjeme, ki zajemajo organizacijo turizma, kar je sploh eden od vzrokov za obstoj narodnih parkov.“

V sodobnem pojmovanju turizma, zlasti gorskega, so gotovo tudi žičnice. Če je v narodnih parkih načelno (v posebej določenih predelih) dovoljen turizem, moramo zato računati tudi z žičnicami. Po drugi strani pa so mneneja o žičnicah zelo deljena. Vemo npr., da se je ob projektu triglavske žičnice razvila v slovenskih dnevnikih in tednikih javna polemika, v kateri so se oglašali tako zagovorniki kot tudi nasprotniki. Po vsem videzu stališča javnosti in strokovnjakov še niso razčiščena, zato ima tudi ta prispevek le polemični značaj.

Klasično planinstvo je *hoja* po gorah, ki v naši deželi še vedno prevladuje. S *tehničnimi napravami* in gradnjami se je začelo novo obdobje osvajanja planin, ki je močno razširilo krog obiskovalcev gora. Najobičajnejše prometno sredstvo so tudi v gorah ceste, če so zaradi terena in posebnih podnebnih razmer izvedljive. Vemo, da je znana vršiška cesta z najvišjo točko 1611 m kar sedem do osem mesecev na leto neprevozna. To je bil tudi glavni tehnični pomislek proti predvideni cesti na Velo polje, ki bi dosegla višino ok. 1800 m. Druga prometna naprava, ki zmere večje strmine in lažje kljubuje vremenskim nevarnostim, je gorska železnica. Znano so zlasti železnice iz švicarskih in avstrijskih Alp; v Sloveniji na srečo ni bila zgrajena nobena. Kot anekdota se zdaj sliši nekdanji avstrijski načrt o zobati železnici iz Bohinja čez Velo polje na vrh Triglava. Sodobno prometno sredstvo v visokogorskem svetu so predvsem žičnice. V primerjavi s cestami in železnicami, ki predstavljajo velike investicije z zahtevnimi gradbenimi posegi v težkem terenu, so žičnice razmeroma poceni. Od vseh prometnih naprav žičnice na trasi, koder potekajo, najmanj prizadejajo pokrajino. Kje so potem vzroki, da mnogi ljubitelji gora in zagovorniki neokrnjene gorske pokrajine tako vztrajno odklanjajo žičnice?

Kot predstavnik poklicne varstvene službe nas marsikdo vpraša: Ste za žičnice ali proti njim? Ob tako zastav-

ljenem vprašanju se tudi javno mnenje razdeli v dva tabora, ki ne najdeta skupne poti. Menimo, da je prav tako nesmiselno zagovarjati žičnice kot splošno uporabno sredstvo v gorah, kot jih je krivično vnaprej odklanjati. Problem se začne tam, kjer se žičnica kot prometna naprava neha: pri njeni zgornji postaji. Rekli smo že, da žičnica kot tehnični objekt ne pokrvari narave toliko kot druga prometna sredstva. S primernim občutkom za varovanje narave in s smislom za oblikovanje se negativne posledice te vrste lahko zmanjšajo na najmanjšo mero. Nesporazum med zagovorniki žičnic in varuhi gora je v tem, ali je žičnica **namen ali sredstvo**.

Če je žičnica sama po sebi turistična atrakcija, potem je cilj obiskovalcev gora njena zgornja postaja. V tem primeru naj žičnica pripelje na kakšno markantno razgledno točko, zraven nje zgornje postaje pa je treba zgraditi gostišče, kamor se zatečejo turisti, ko se naveličajo razgledovanja. Takih primerov imajo v tujni precej — večina so to gradnje starejšega datuma — v naši domovini pa jih je tudi nekaj. Dokazujejo, da projektanti niso upoštevali okolja, v katerem so načrtovali in so žičnico z ostalimi objekti vzeli samo kot tehnično gostinski problem. Nasproti temu zagovarjamo stališče, da mora biti **žičnica le sredstvo za doseg nekega drugega namena**: za približanje človeka goram. Zgornja postaja žičnice naj ne bo cilj temveč izhodišče za planinske ture, smučanje ali vsaj za sprehod v gorski naravi (Wraber, 1965: 76). Pomaga naj človeku prihraniti čas, ki bi ga porabil za razmeroma enoličen vzpon, da začne lahko svojo turo že v pravem gorskem svetu. Takšne žičnice lahko štejejo med planinstvo, ker pomagajo ljudem vzgajati v odnosu do naravnega okolja. Današnjemu človeku so manjši naporji nujno potrebni, saj predstavljajo spremembo v njegovem načinu življenja, hkrati pa pomenijo tudi fizično rekreacijo v čistem zraku. Prav tako je znano, da telesni napor in premagovanje težav razvijajo moralne vrednote. Trditev, da bo za tiste, ki bodo želeli peščiti, kljub žičnicam še dovolj prostora, je zmotna. Kako naj se počuti planinec, ki po večurni hoji z nahrbtnikom in prepoten pride v planinski dom, kjer ga s posmehljivimi opazkami sprejme vesela družba, ki se je v salonskih oblekah pripeljala z žičnice? Upamo si trditi, da napačno projektirane žičnice škodujejo pravemu planinstvu in zmanjšujejo število ljudi,

ki hodijo peš. To pa z rekreacijo nima veliko skupnega.

Po vsem tem lahko napravimo nekaj splošnih sklepov:

Naš gorski in še posebej visokogorski svet je treba ovrednotiti kot celoto. Določiti je treba pomembnost posameznih predelov tako za gospodarsko izrabo kot tudi za zavarovanje.

Žičnice, naj bodo v zavarovanih območjih ali zunaj njih, niso samo tehnični problem. Pri njihovem načrtovanju mora sodelovati široka javnost, planinska organizacija in zlasti še služba varstva narave.

Računati je treba s tem, da žičnice pripeljejo v gore velike množice ljudi, med katerimi so številni tudi taki, ki nimajo pravega odnosa do varovanja narave. Skrb transportnih podjetij, ki se danes konča pri varnem prevozu, se mora razširiti tudi na vzgojno delo, na opozarjanje k varovanju in na nadzorno službo v okolici žičnice.

Literatura:

Enquête des Nations Unies. Établissement d'une liste des parcs nationaux et réserves équivalentes, 1963, Paris. Wraber, T., 1965: Nekaj misli o varstvu narave, posebej še rastlinstva. Varstvo narave 2-3. Ljubljana.

750 000 avstrijskih šilingov je po mnemu avstrijskih inženirjev potrebnih za tehnično zavarovanje enega hektarja plazovite površine. Komaj 30 000 šilingov pa je potrebnih za pogozditev enake površine. Seveda je treba počakati, da se drevesa okrepi in postanejo naravni plazolomi oz. lomiplazi. Pogozdovanje v višinah seve nima ekonomskega računa, vendar se izplača, ker se s pogozdovanjem razraščajo v višine eksploatacijski gozdi. Višinski gozd tudi ureja vodni režim, ker zadržuje prehitro odtok deževnice. Pogozdovanje v višinah se rentira šele čez leta, pametna gospodarska politika pa ga prav zaradi tega podpira in pospešuje. Na Pötscherkoflu pri Innsbrucku so uredili klimatsko napravo, ki omogoča študij razmer, v katerih rasto drevesa v višinah do 2500 m. V objektu je možno narediti veter z brzino 100 km/h in dvigniti temperaturo na + 60° C. Pravijo da bo ta klima-objekt prispeval k popularizaciji visokega pogozdovanja in da bo razširjal »idealizem«, potreben tistim, ki se z njim ubavljajo.

Varstvo živih mej in grmovja ima svoj gospodarski, ne samo estetski smisel. Industrializacija agrarne produkcije (povsod po svetu) ogroža te stare meje in meje, v katerih gnezdiijo ptice, se skrivajo zajci itd. Večji del se mo-

rajo te »nebodigatreba« meje umakniti mehaničnemu obdelovanju in ustvarjanju večjih kompleksov. Vendar pozor! Grmovje, žive meje in kar je temu podobnega, ustvarja tudi mikroklimo, ta pa je za kulturno pokrajino važna. Zato naj po arondacijah (tako pravijo na zapadu) okoli obdelovalnih površin ostanejo travnate površine, ki naj se ne kose in ne ukašajo, ampak zasa-
jajo s primernim grmičevjem, ki oživilja pokrajino, izboljšuje mikroklimo in po-
maga v biološkem boju zoper škod-
ljivce.

Prepovedan sad diši, to je stara res-
nica, ki menda še danes drži. To bi
moralo upoštevati tudi varstvo narave,
ki včasih s svojimi prepovedmi mami
»prijatelje narave« k majhnim in ve-
likim zločinom nad njo. Morda bi šlo
res bolje s humorjem in satiro. Tako
so poskusili varuhi gozda na avstrijs-
kem Štajerskem. Izdali so humoristične
plakate, ki se posmehujejo brezumnim
motilcem in kalilcem gozdne samote
in njenih prvobitnih užikov. Eden od
plakatov prikazuje divjega prašiča, ki
pride na kup smeti tam, kjer je od-
sedel in odležal svoj weekend zado-
voljni meščan s svojo družino: Merja-
sec srepo gleda v mimoidoče in piha
skozi nozdrvi mimo grozečih čekanov:
»Uh, kakšna svinjarija!« Drugi upo-
dablja škrica, ki se ne more ločiti od
svojih magneto- in radio ropotij, za-
dremlje med koreninami bukke, ropo-
tulja pa razpija note v gozdno tišino,
da si tišče ušesa verice, zajci in
druga živali. Nad njim pa vprašaj: Ali
je to tišina v gozdu?

to

POLJSKO-BRITANSKA alpinistična iz-
menjava je lani stekla, za Tatre se je
vnel sam Sir John Hunt, vodja an-
gleške ekspedicije na Everest leta 1953.
Poljski alpinisti so obiskali angleški
gorski svet leta 1965. Leta 1966 so
prišli v Tatre Angleži in se pogodili,
da bo zamenjava redna. Naslanja se
na stara izročila poljsko-angleških
zvez.

CENTRALNI STEBER FRÉNEY V MT. BLANCU je preteklo zimo spet stopil
v ospredje svetovne alpinistične pu-
blicitete, ki ima leto za letom več
snovi, zato se ni lahko obdržati v
»prvem planu« dogajanja. Steber Fré-
ney je doživel tretjo ponovitev in to
pozimi od 1. do 6. februarja 1967.
Poročali smo že, da sta ponovitev
opravila slavni René Desmaison in Ro-

bert Flématty, oba vodnika, in s tem
zapisala v zgodovino alpinizma prvi
zimski vzpon v tem stebru Fréney. Vzpon
štejejo med najtežje zimske storitve
1966–1967, obenem pa ugotavljajo, da
so Francozi ubrali pot za Sasi in za
Bonattijem. Desmaison in Flématty sta
odšla 1. februarja s Col de la Fourche
in prvič bivakirala na Col de Peuterey,
2., 3. in 4. februarja sta plezala di-
rektno po stebru, zelo težko zaradi
velike množine snega, vse do vnožja
la Chandelle. Od 4. na 5. februar se
je vreme poslabšalo, ponoči je snežilo,
zjutraj pa je potegnil krivec in kazalo
je, da bo vzpon proti koncu najtežji.
5. februarja sta preplezala la Chan-
delle in ponoči traverzirala škrbino, ki
veže la Chandelle z grebenom le
Brouillard. Peti bivak sta prebila takoj
za škrbino. 6. februarja sta odložila
precej opreme, da bi bila pri vzponu
na vrh čim »lažja«. Na teme sta vsto-
pila ob poltrih popoldne in prenočila
v koči pod zavetiščem Grands Mulets.
Vzpon je bil zelo težak zaradi snega
in nenavadnega mraza. Plezalca sta
uporabljala rakete pri vzponu in pri
sestopu. Zimski vzpon po Fréney sta
ocenila kot manj nevaren od onega
preko Pointe Walker v Grandes Jor-
asses, terjal pa je večje fizične napore.

SLALOM pomeni tek, spust (lom) po
enakomerno nagnjenem svetu (slad).
Ime je dal – seveda napak – Anglež
Arnold Lunn in se je prijel, čeprav
je bil njegov slalom vse kaj drugega
kot to, kar beseda pove.

LA CHANDELLE radi imenujejo sa-
telit Mont Blanc de Tacul. Drugi
vzpon preko nje in prvi zimski vzpon
sta vpisala dva vodnika iz Courma-
yeura, G. Bertone in R. Pellin. Sredi
la Chandelle sta bivakirala prvič, dru-
gič pa na vrhu. Opravila sta vzpon
18. in 19. januarja 1967 v ostri zimi.
Zapadno steno Aiguille d'Entrèves so
17. januarja, dan poprej, preplezali
Ambrosi, Ferraris in Macchetto. Vzhod-
no steno Aiguille de Géant sta pozimi
kot druga naveza preplezala Armando
in Gogna v 6 urah. V Grandes Jor-
asses so se v osrednjem stolpu (Croz)
poskusili 13., 14. in 15. februarja 1967
R. Baillie, M. Marchel in B. Robertson.
Francosko-škotska naveza je drugič bi-
vakirala v višini 3600 m, nakar so se
moral v 14 spustih umakniti v vnožje.

GERBIER V VERCORSU je za marseil-
leske plezalce razmeroma blizu. Dva
novinca G. Duvaillier in R. Mandin sta
v Gerbieru pozimi letos kot prva po-

novila Bouclierovo letno smer in to
od 10. do 14. februarja 1967. Bivaki-
rala sta petkrat, uporabila sta torej
»novi stil«, ki omogoča doslej neslutene
uspehe. Peti bivak sta prebila v iglu-
ju, vračala pa sta se po isti poti v
15 spustih. Na vseh raztežajih sta se
mudila s požledom, proti vrhu s pla-
zovi, ves čas pa z občutnim mrazom,
ki je ponoči pritisnil z -20°C . Levo
od Bouclierove smeri poteka od 8., 9.
oktobra 1966 šestica, ki sta jo s 70 klini
v 16 urah izsilila vodniška pripravnik
G. Jager in J. P. Paris.

SORAPIS ni samo znana gora v Dolo-
mitih, ki jo od daleč poznajo tudi
mnogi naši drveči turisti, če si vzamejo
toliko časa, da pogledajo v zemlje-
vide ali povprašajo, kaj šine mimo
njih. Sorapis je tudi koča na severni
strani tega masiva. Poročali smo, da
je 1. 1965 pogorela. Zdaj so na istem
mestu postavili novo, večjo planinsko
postojanko s 60 posteljami.

JUIN je eno od velikih vojaških imen
zadnje svetovne vojne. Maršala Juina
ni več.

Ob smrti so se mu poklonili tudi fran-
coski alpinisti, ki so se v Italiji boje-
vali pod njegovim poveljstvom. Juin
je močno čislal Mauricea Fourastiera,
vojaka alpinista, o katerem smo v tej
rubriki že poročali. Fourastier je po-
veljeval posebnemu oddelku (commando)
in bil težko ranjen pri Monte Cas-
sinu. Bodoči maršal Juin se je močno
zavzel zanj, skrb za ljudi ga je sploh
močno odlikovala. Ko je kirurg videl
Fourastierovo rano, je dejal, da je po-
trebna amputacija. »Nikarte,« je velel
Juin, »storite nemogoče, rešite mu nogo,
Fourastier je alpinist, potrebuje jo!«
Fourastier je moral res večkrat na ope-
racijsko mizo, vendar – noga je bila
rešena.

VODNIŠKO SMER (la voie des guides)
so od 8. do 15. februarja 1967 na-
redili v Petit Dru vodnika Michel
Feuillarde in Yannick Seigneur ter
vodnika aspiranta Claude Jager in
Jean Paul Paris. Poročajo, da je to
lepa plezarija v dobri skali, VI, ter-
jala je 220 klinov, zagod v lednih
svedrov. Poleti bi jo bilo moč preple-
zati z enim bivakom s 150 do 180 klini.
Smer je direktna in teče po razu med
severno in severozapadno steno. Vstop
je v Lachmatterjevem ozebniku, nato
krene na snežišče v levo in se povzpne
preko grmade preves na levo od »léve«
v veliko zajedo nad njo pa preko
navpičnih plati na vrh. Vodniki so
bili v steni ves teden, vendar brez

transportne vrvi, povezani z dolino samo po radiu z vso opremo na hrbtu. Seigneur je uporabil taktiko, ki je obenem varna in učinkovita in od nje lahko veliko pričakujemo. Obstoji v sodelovanju obeh navez. Prva zabija kline, pušča za seboj fiksno vrv, druga pa ob tej vrvi hitro napreduje in lahko vleče s seboj tudi do 80 kg težke vreče. V bistvu je to ameriška tehnika iz Yosemite in direktno v Eigerju. Ker se navezi menjavata, se vsak od plezalcev lahko izkaže na čelu.

Od 3. do 5. februarja sta poskusila smer plezati aspiranta Jager in Paris, s Seigneuru pa je plezal André Parat. Prišli so do višine 3220 m, se morali umakniti, pri čemer se je poškodoval Parat tako, da se ponovnega poskusa ni mogel udeležiti. Smer si je zamislil že Jacques de Lapiney l. 1926.

Drugič so vstopili 8. februarja. Ta dan je ena naveza bivakirala v višini 3150 metrov, kjer so pri prvem poskusu pustili nekaj opreme, 9. februarja je ista naveza opremila steno do višine 3280 metrov, druga pa je prišla do 3150 m; 10. februarja ena ekipa opremila 3300 metrov in sestopi na 3150 m, druga pa prenese material do 3300 m, in tu bivakirala. In tako dalje: 3400 m, 3500 m, 3570 m, 3620 m, bivak za bivakom, zadnji v višini 3600 m. Na vrh so prišli ob petih popoldne, sestopali ponoči, bivakirali na Flammes de Pierre, kjer so jih pričakali prijatelji, med njimi tudi Parat.

Ta vzpon francoska GHM postavlja v isto vrsto, kot je saška smer v Veliki Cini iz l. 1963, Bonattijev vzpon v severni steni Matterhorna iz l. 1965 in direktno v Eigerju iz l. 1966.

CAF je leta 1967 priredil dve ekspediciji v ZDA in to v Sierro Nevado in Rocky Mountains. CAF sodeluje s Sierro Clubom iz San Franciscu. Francozi so udeležencem nudili na izbiro prosto potovanje ali pod vodstvom. Cena potovanja v ZDA znaša 2000 fr., oskrba za potovanje pod vodstvom na dan okoli 100 fr. in to v campingu, torej ne ravno poceni aranžma. CAF je organizacijo prepustil sekciji Paris-Chamonix.

PEAK XV je prvotno ime za današnji Everest. Višino so mu izmerili l. 1849 in 1850, l. 1852 so ga razglasili za najvišjo goro, l. 1856 pa so ga krstili za Mont Everest. Sir George Everest (1790–1866) je bil od l. 1823 do 1943 Survey General of India. Nato se je začela pravda, ali ima gora tibetansko

ime ali ne. Angleži, posebno angleški »uradni« krog, so vnaprej odbijali možnost, da bi veljalo še kako drugo ime. Tibetki nazivi so bili različni in pogosto napačni, ker so se o njih premalo posvetovali z domačimi in zaradi etimoloških poskusov. Tako so navajali Gaurisankar, Deodunga ali Devadunga in Čomo Kangar. M. T. S. Blakene, urednik Alpine Journal, je v letniku 1965 o tibetskem nazivu napisal študijo, v kateri je povzel predvsem največ ruske in kitajske vire, naslanjal pa se je tudi na znane Freshfieldove ugotovitve. Najprej govori o tem, kako Evropanci reproducirajo azijske glasove, jezike in govore. V glavnem po dveh metodah: z vizualno transliteracijo (Wade-Gilesov sistem za angleški jezik) z auditivno substitucijo glasov, ki jih reproducirajo po svoji najboljši moči in jih označujejo s svojim črkopisom. Vsaka beseda se v tem primeru zapiše tako, kakor jo sliši prevajalec, ki mora dobro poznati fonetiko svojega jezika. Znano je, da evropska in azijska ušesa niso enako občutljiva za iste glasove, da je tibetska grafika močno različna od angleške in da je zapis drugačen kot izgovor. Iz evidentnih razlogov je najbolj v navadi angleška transliteracija. Francoska izgovarjava mora računati z angleškim zapisom, torej velja č za č, j za dž, u za u, a za ä.

Indian Survey se je odločil, da noben vrh ne bo dobil imena po kaki osebnosti. Celotno Queen Mary, v katerega je privolila kraljica sama in se je rabila kakih 40 let, so spremenili v Sia Kangri. Da se je obdržal Everest, je res čudno. Verjetno je prišlo do izjeme, ker gre za najvišji vrh. Popolnoma dokazano je, da je imel vrh svoje domače ime v Nepalju in od davnih časov v Tibetu vse do uradnih krogov v Lhasi. Najstarejša tibetska karta (Anvillova) je zabeležila M. Tchoumou Lancma približno tam, kjer je Everest. Sven Hedin in mnogi angleški raziskovalci so »Como-lungmo« zato imeli za Everest. Karto je narisal Jean Baptiste d'Anville (1697–1782) in jo izdal leta 1735 (ne 1773, kot se rado navaja) v Parizu. Bil je prvi kraljevi geograf, so zapisali jezuitski misionarji na Kitajskem. Misionarji so razmeroma dobro poznali Tibet že v prvi polovici 17. stoletja in zabeležili več vrhov nad 5000 metrov npr. Manepess 5452 m.

Dovolilnice, ki so jih l. 1921, 1922, 1923 vse do l. 1936 dobile v Lhasi angleške ekspedicije, se nanašajo na snežnik »Cha-ma-lung (z inačico Chamolung). Bruce, Kellas, Howard, Bury,

Mallory, Sir Charles Bell so od l. 1909 do l. 1935 pri domačinih za Everest slišali ime Cha-ma-lung-ma ali Chomolungma. Lama iz Rongbuka je l. 1936 zapisal Jomo-lang-ma. L. 1953 je Peking uporabil Ju-mu-lang-ma, l. 1963 je rusko-tibetski slovar zapisal Jomolung-ma. Čeprav za tibetsko uho ni izkazana identiteta zloga cha in cho, ma in mo, lung in lang in čeprav v tibetskem zapisu ni sufiksa ma, se zdi, da je računajoč z grafično transpozicijo ime identično. Ne sme nas presepeti, če je na obeh straneh isto ime, saj vemo za tesne stike med samostanom Rongbuk in Thyangboche, za pogosto potovanje šerpskih plemen proti Rongbuku in za promet preko Nup La. Da je bilo ime znano v Lhasi, tudi ni čudno, saj so bile lame v Rongbuku hierarhično vezane na Lhaso.

Vsekakor je zanimivo, da so domačini goro poimenovali, da se je ime Chomolungma prenašalo od očeta na sina vsaj na Solo Khumbu, kot je zapisal J. O. M. Roberts. Morda je vzrok v dominantnosti vrha, morda v kaki verski predstavi (čomo naj bi bila boginja, lung je dolina). Teksti iz Lhasse razlagajo ime kot »dolino ptic«. (Ča je ptič).

Blakeney sklepa svojo študijo z mnenjem, naj se uporabljata obe imeni, Everest in Chomolungma. Tako se je odločil tudi atlas Bartholomew iz leta 1959. Predlaga, naj bi se rusko-japonska oblika Jomolungma opustila na ljubo angleških verzij, premisliti pa je treba, če ne bi bila boljša rešitev najstarejši zapis izpred 200 let: Tchoumou Lancma – Slednje najbrž ne pride v poštev že iz prestižnih razlogov, razen če ne bi vzeli d'Anvillov zapis kot »nevtralen« dokument.

STRELA V GORAH ne spada med najpogostejše vzroke nesreč v gorah. Kljub temu pa jih je toliko, da je dobro vedeti nekaj o tem, kje smo pred streljo varnejši, kje pa neposredno izpostavljeni. »Proces« strele je veda o elektriki sicer že davno razložila, vendar razlaga še ni tako natančna. Tudi še ni dokončno znano, kakšne so poškodbe in nevarnosti, ki jih strela lahko človeku prizadene. Teža poškodbe ni odvisna samo od elektrone, ampak tudi od tega, v kateri del telesa strela udari. Količina elektrone je sorazmerna z napetostjo in trajanjem tokovnega sunka. Medtem ko pri dotiku z linijo nekaj sto amperov lahko povzroči hudo nezgodo, traja pri strelki kontakt nekaj tisočink ali celo milijonink sekunde. Največja nevarnost je

v tem, da strela pri prehodu skozi telo lahko prizadene katero od življenjskih funkcij, npr. delovanje srca ali pljuč. Če gre skozi mišice, pride do krča in kontrakcij, če gre skozi srce, ga lahko ustavi ali zmede naravni ritem, če zadene možgane, lahko človek omedli ali neha dihati. Če se strela dalj časa mudi, povzroči hude opekline. Tako je teža poškodb odvisna tudi od tega, kakšno pot strela ima. Če gre iz roke v roko preko srca, od glave do nog skozi možgane, po hrbtenici, je zelo nevarno, četudi je elektenine manj, medtem ko človek preživi večjo količino, če gre strela iz rame v roko, iz noge v nogo itd., ker v tem primeru ni ogroženo srce, možgani, možganska skorja. V gorah je zelo nevaren tudi najmanjši pretres možganov, ki ga tudi lahko povzroči strela, saj zadeti pri tem izgubi ravnotežje in omahne. Najnevarnejše je biti na vrhu, ker v tem primeru človeško telo postane strelolovu. Ne dosti manj nevarno je biti v bližini glavnega toka zaradi magnetske indukcije do enega metra, tako da so posledice kakor pri direktni strelji. V poštev pride tudi elektrostatična indukcija, pri čemer je strujanje šibko. Za alpiniste je važno, če vedo, da strela vedno išče najlažje prehode. Kadar preskoči iz oblaka na zemljo, gre po najmanjšem električnem uporu (kombinacija upora in indukcije). Kompaktna skala, posebno če je vlažna, je dober prevodnik. Strela hiti po njej in raje preskoči razne vdolbine, kot da bi šla po daljši poti. Na njeno pot vplivajo ruše, lise lišajev, mokre počti, kar vse pomeni večji upor. Če je v počti človek in bo strela rabil kot prehod, bo zlahka prenesel 100 amperov. Pri tem je treba vedeti, da tvori človeško telo 100 000 ohmov upora od roke v roko, če je površina telesa suha. Vлага ali slanost znižata upor na 5000 ohmov ali še manj. To dokazuje, da je človek varnejši, če je v suhi obleki in ne mokre kože. Struja je manj nevarna, čim dlje smo od mesta, kamor je strela uselala: 150 m nižje od vrha je učinek že desetkrat manjši kakor 15 m pod vrhom. Če si bliže od 15 m, je možnost direktnega zadetka mnogo večja. In obramba? Najbolje je, ne biti na vrhu ali grebenu, kadar treska. Če se bliža tak nevihta, ne iščimo nevarnosti, ne tiščimo na vrh. Če pa nas taka nevihta iznenadi na nevarnem mestu, potem velja podvzati se navzdol in se pri tem izogniti vsaki štrlini, to je glavam na grebenu. Če je greben širši, je bolje hoditi po sredi kakor po robu. Če iščemo za-

vetje, pazimo, da ne bomo strelili »za most«, to je v počeh, pod pristreški previsov in podobno ter najmanj en meter stran od navpičnih pečin, špirov in dreves. Stisnimo se na suho mesto, izogibljimo se plitvih votlin in majhnih previsov. Najbolje je v zavetju počepniti ali sesti, z nogami skupaj. Čim krajši je med različnimi točkami kontakt s skalo ali tlom, večja je varnost. Treba se je namestiti tako, da glava in hrbet ne tvorita kontakta; ni dobro, če se z roko ali ramo ali glavo dotakneš stene. Priporočljivo je, da se od skale in tal izoliramo z izolacijskim materialom, ki ga pač imamo pri sebi. Sistem nylonske vrvi je za to imenitno sredstvo, tudi če je mokra, dalje krošnja, plezalniki, kavčuk, spalna vreča, volnena srajca, za vse seveda drži, da je bolj suho kot mokro. Tudi kovinsko ogrodje nahrbtnika pride za sedež prav, za noge pa širok ploščat kamen. Za plezalec je še posebno važno, da se, če treska, hitro zavaruje. Boljša je nylonka kot konopljenka ali lanenka. Bog ne daj potisniti vrv pod pazduho, bolje jo je imeti nižje pasu. Na polici naj se plezalec ne naslanja na steno, sede naj na vrv sredi police, če je le dovolj prostora. Če te strela najde na planem, počepni in se čim bolj skrči. Če je še mogoče, uidi iz stene s spustom po vrvi. Če je vrv suha, je tveganje majhno. Alvin E. Peterson, ki mu pri-trjujeta Francoza Henry in Teissier du Cros, je proti temu, da bi metali od sebe cepine in drugo železje, če preti strela. Kovina ne privlači elek-trenine toliko kot plezalecovo telo, ki je večje, višje in ima manjši upor. Cepi-nov ročaj ima 100 do 5000-krat večji upor. Če je še namazan, je tudi moker prav tak ali pa ima še večji upor. Seveda – nad glavo ga nikar ne vihti-mo! Če sključen počepnemo, denimo cepin zraven sebe, sicer pa ga nosimo kot po navadi.

Od strele zadeti potrebuje enako prvo pomoč kot opečeni ali od elektrike poškodovani. Če zadeti ne diha, upo-rabimo metodo usta na usta. Če ni več pulza, se je ustavilo srce ali je nastopila fibrilacija (neregularne kon-trakcije srčne mišice). Zdravi se samo z elektrošokom, zato pa je treba na operacijsko mizo. Če pride od tega v gorah, je smrt pred vrati. Poskusiti je treba najprej z masažo. Če ta uspe, pridejo na vrsto opekline, često zelo težke, globoke.

Sicer pa še enkrat: V primeru, da zač-ne treskati, takoj v zavetje, takoj po-skrbeti za izolacijo od tal in se na-

mestiti tako, da ne boste šli na roko prehanjanju struj, ter se zavarovati z vrvjo, da ne omahnete, če pride do šoka. Cepina pa nikar od sebe, škoda ga je, še na tisti turi vam utegne biti krvavo potreben! Ne naslanjajte se na skalo, pečino, steno, odmaknite se vsaj za en meter in sedite na dobro izola-cijo, pa ne boste prišli v statistiko gorskih nesreč, povzročenih po strelji! Tako svetuje Alvin E. Peterson, elektro-tehnični inženir v Bureau of Stan-dards v članku, ki ga je napisal za Amerikan Alpine Journal (1962, 143 do 154).

SEVERNA STENA HUSCARANA je nov francoski triumf v razvoju andinizma. FFM (Fédération Française de la Mon-tagne) je po triumfu na Jannu sklenila, da bo s podobnimi vzponi v Himalaji nadaljevala in izbrala Roberta Para-gota, da organizira v Karakorumu vzpone v Trango z ledenika Baltoro. Zaradi vojnih zapletov v Karakorumu se je Paragot na Terrayev nasvet od-ločil za Huascarana. Terrayu je bila všeč ta divja stena, večji del kopna. Huascarana je najvišji vrh Peruja s 6768 m. Nanj drži lahka normalna pot po ledeniku. Francoski cilj je bil se-verni vrh (6655 m) nad deviško severno steno. Ekspedicija je štela 7 moč, z dvema rezervama. Bili so: Fernand Au-dibert, 37, chamoniški vodnik; Lucien Berardini, 36, Parižan, risar; Claude Jacoux, 33, chamoniški vodnik; Robert Jacob, 36, Parižan, tehnik; Dominique Leprince-Ringuet, 35, iz St. Etienna, fizik nenavadnih sposobnosti (smrtno se je ponesrečil po uspelem vzponu); Ro-bert Paragot, 40, Parižan, šef urada za socialno zavarovanje; Georges Payot, 29 let, chamoniški vodnik; Yannick Sei-gneur, 25 let, iz Megève, vodnik, in končno zdravnik iz Alzacije Guy de Haynin.

9. junija 1966 so zleteli iz Orlyja, 14. junija so bili že v bazi na višini 4000 m. Z dvema kamionoma so prišli do zagate, od katere je bilo še pol ure do baze. Morales, ataše pri pro-svetnem ministrstvu v Limi, jim je pri-skrbel pet nosačev. Utaborili so se na vzhodnem bregu ledeniškega jezera pod pristopom do severne stene Haus-carana. Nosači niso bili tako sposobni kot šerpe, vendar poslušni in dovolj uporabni. Z druge strani jezera je bilo videti, da je stena v več smereh prehodna. Z obeh strani jo vklepata zelo razčlenjena grebena, polna opasti. Desni greben si je rezervirala angle-ška ekspedicija, levi je bil videti zelo problematičen zaradi orjaških ledenih

stolpov. Srednji del stene je konkaven, spodnja tretjina nerazčlenjena, previsna, izpostavljena peklenemu bombardiranju z vrhnega dela stene. Na desni strani stene tega pekla je velik nalomljen stebel, presekani z nekaj snežišč. V ta desni stebel blizu desnega grebena so naperili svoj korak francoski mušketirji. Tretji dan je obolel za pljučnico George Payot. Zdravnik je terjál evakuacijo v vas Yungay. 18. junija so ga nasači odnesli, razdeljevanje pilul pa je prevzel namesto zdravnika Jaccoux. 19. junija sta Audibert in Leprince-Ringuet v višini 5200 m našla mesto za tabor I. Takoj so začeli prenašati opremo in hrano in se pri tem aklimatizirali. V višini 5200 m so postavili en velik šotor in dva manjša v vrznoju skalnatega robu na moreni, gradili pa so tudi zavetje iz kamenja in ga imenovali »jedilnica«. Iz tega tabora so pregledali ledenik, poln razpok. Morali so pritrditi precej vrvi. Medtem se je izlival Payot, obolel pa je Robert Jacob. Zdravnik je ugotovil nefritis. Naslednji dan je padel iz stroja Jaccoux, torej kar trije plezalci. 22. junija so prišli v tabor I. Berardini, Seigneur in Paragot, ko jim je Leprince po radiu sporočil, da je ranjen Audibert. Sporočili so v bazo, naj čim prej pride doktor iz Yungaya. Še isti večer je prišla reševalna ekipa in nasači so ga z velikimi napori prenesli v bazo. Audibert je pritrjeval 100-metrsko vrv. Njena teža ga je spravila iz ravnotežja in padel je blizu 100 m globoko. K sreči v sneg med dva bolvana. Zdravnik je ugotovil podplutbe, odrgnine, velik hematoma in zlomljen gleženj, torej hapatnico za bolnico. Medtem sta se Payot in Jacob že vključila v navezo, Jaccoux pa je moral dol, da se okrepi. 29. junija ob 7. zjutraj so začeli plezati v steni, vodil je Seigneur, za njim so bili Berardini, Leprince-Ringuet in Paragot. Prvi dan so prišli do višine 5600 m, ves čas pod kanonado kamenja, ki je letelo s snežišč. Pod večer so se vsi štirje vrnili v tabor I in zaradi dobrega začetka v steni odprli nekaj steklenic beautilaisa, ki so ga vzeli s seboj za slovesne trenutke. 1. julija so Seigneur, Leprince in Payot vstopili že ob štirih. Ob 10. uri so bili že pri »Hruški«, kakor so krstili mesto, zelo podobno onemu z istim imenom v Brenvi. Tu so pustili material in sestopili v tabor I. 2. julija ob štirih so vstopili Jaccoux, Jacob in Paragot z dvema najboljšima nasačema Mautinom in Solanom. Mautino je bil »šef«, dvakrat je spremljal Lionel Terraya in je o Francozih menil,

da so »malo čez les«, saj izbirajo v gorah najtežja pota. Ko je Mautino sprevidel, da kanijo priti čez severno steno, je spremenil svoje mnenje, češ, da so Francozi »čez in čez čez les«. Paragot mu je razložil vlogo nasačev in oba odsvol pri prvem kočljivem mestu, naveza pa je nato sama nakopala prostor za tabor II pod »Hruško« in se vrnili v tabor I že pod noč. Naslednji dan je snežilo in plazovi so pometali 200 m od tabora. 4. julija so Berardini, Seigneur, Payot in Leprince-Ringuet šli prenočevati na tabor II (5750 m). Spremljal jih je Jaccoux z dvema nasačema, vendar se je vrnil v tabor I. Audibert je ozdravel, se že vrnil iz vasi ter prevzel preskrbo višinskih taborov. 5. julija so Jaccoux, Jacob in Paragot prišli na tabor II prav v trenutku, ko so se vrnili Berardini, Payot in Seigneur z nadaljevanja poti nad II. Stalo jih je mnogo tehnike in truda, da do 6. julija zmagali »Hruško« (ca. 6250 m). Tu so komaj našli prostor za en sam šotor. 7. julija so iz tabora III odšli Berardini, Seigneur, Payot in Leprince-Ringuet kot jurišna ekipa. Njihov cilj je bil vrh, dokler ga ne dosežejo, zanje ni bilo več »restavracije« v nižjih taborih. Usoda pa je odločila drugače. Leprince-Ringuet je moral nazaj v tabor I, ker ga je težko ranil kamen na desno oko. Ostala ekipa je prežala na vrh, start je bil tabor III. Veliki kameni ples jih je močno prizadejal, vendar k sreči ne tudi pritrjenih vrvi nad taborom III. Do 6400 m so morali premagati s tehniko gladke, navpične plati in strmo snežišče z naklonom 60°. Čakal jih je nato še previsen kamin, ki ga je zdelal Jaccoux, nakar so prišli na vršni sneg. Bil je sicer zelo strm, visel je nad zapadno steno, toda po vsem, kar so imeli za seboj, ni bilo več težko, samo zelo nevarno. Ob 17. uri so bili na vrhu, srečni kot otroci, najbolj Leprince-Ringuet, ki kaj takega še ni bil nikoli doživel. Nastopila je noč in šele ob 21. uri so si prisvetili v tabor. Tu so čakali Berardini, Payot in Seigneur, da tudi oni dožive srečo na vrhu. Jaccoux, Jacob in Leprince-Ringuet so se naslednji dan spustili na tabor II. Tu je Leprince-Ringuet zdrsnil na snežišču pod Hruško in izginil v globino. Ali se mu je utrgava vrv, ali ga je udaril kamen? Nič niso mogli ugotoviti. Zajel jih je obup in sestopati so morali dalje kot avtomati. Padel je 500 m globoko, sprožil kamenje, ki se ni hotelo umiriti, kakor bi hotelo zasuti njegov grob. Kljub iskanju niso

mogli sami pokopati njegovih ostanov. Vklesali so njegovo ime v rdeči granit pri taboru I, perujske oblasti pa so ledeniku, ki ga je vzel k sebi, dali ime po njem.

FELBERTAUERNSTRASSE je velika novost pri prehodu čez Alpe s severa na jug. Cesto so odprli v začetku poletja 1967, dolga je 40 km, delali so jo 5 let. Med Brennerjem in Katschbergom je tako nastala vse leto prevozna cesta v smeri St. Johann-Kitzbühel-Mittersill-Matrei-Lienz. Jedro ceste je 5,2 km dolg predor, moderno urejen, razsvetljen in opremljen z vsem, kar je treba na cesti. Na obeh straneh ima cesta 17,5 km dolgo rampo z galerijami, ki jo ščitijo pred plazovi. Je sedem metrov široka in le na dveh mestih doseže 9% vzpona. V predoru so avtomatske naprave za obnovo zraka in postaja za prvo pomoč. Takse so razmeroma nizke: za avto 21 DM, za majhne buse 29 DM, 3,20 DM na osebo za velike buse. Cesta skrajša razdaljo med Münchenom in Jadranom za sto kilometrov.

NORDEND (4609 m) je do letos hranil enega zimskih problemov v Wallisu in sicer severovzhodni greben. Italijani Felice in Carlo Jachini, Michele Pala, Beltineschi in Peroni so ga 9. februarja 1967 načeli iz Macugnage in se isti dan prispeli do bivaka »Citta' di Gallarate« (3969 m). 11. februarja ob 10.30 so stali na vrhu, sestopili pa so po normalni poti po grebenu di Santa Caterina, po katerem je l. 1906 kot prvi stopil na najsevernejšo točko Monte Rosa V. J. E. Ryan z vodnikoma Francem in Jožefom Lochmatterjem.

PLEZALSKA ČELADA je v zadnjih letih doživela precejšen razvoj. Za to je poskrbela firma Römer v Neu-Ulmu. Nov tip je preizkusil inštitut za preizkušanje materiala na tehniški visoki šoli v Stuttgartu glede na to, kakšen sunek zdrži na obodu in na robu. Poizkusi so pokazali, da vzdrži dvakrat več kot zadnji modeli industrijskih čelad (DIN, norma 4840) in to z vseh strani pa tudi glede na probaj, kar je važno zaradi ostrih štrlin, ki čelado v steni lahko denejo na preskušnjo. Nova je tudi oblika čelade, križni pasovi pa so iz trevire. Čelada ima tudi novo zračenje po zračnih kanalih. Konstruktor je mislil tudi na namestitve naočnikov in čelne svetilke. Upošteva torej vse kriterije za plezalsko čelado: varovati mora pri padcu in pri udaru padajo-

čega kamenja; oblika mora biti taka, da se vsak predmet prosto in neovirano odbije oziroma spodrsne ob njej, biti mora močna, odporna, da je oster predmet ne prebije, biti pa mora tudi zračna in komfortna, to je, da ni težka in da ni preveč nadležna.

Zadnji tip čelade tehtala 475 g.

PD ŽIRI. PD je v primerjavi z l. 1965 zabeležilo 26 % upad članstva ali 122 članov manj, tako da šteje trenutno 347 članov. Vzrok znižanja je iskati predvsem v zvišani članarini in premajhni aktivnosti akviziterja. V preteklem obdobju so organizirali 3 predavanja in 3 izlete. Predavanja so bila dobro obiskana, medtem ko izleti zaradi raznoterih želja članov ne. Za mladino sta bila prirejena izleta na Snežnik, Krim in na Slivnico. Edini vir dohodka za PD je bil planinski dom na Goropkah. Zaposleni sta dve delovni moči, ki pa ob koncu tedna komaj zmoreta naval gostov. Bruto promet skupaj z osebnimi prijemi je znašal 128 547,11 din. Na novo je bila montirana centralna kurjava, za dokončno plačilo pa je potrebno še ca. 12 000 din. Za to vsoto bo potrebno nabaviti cisterno za 5000 l in gorilnik za kurjenje z nafto, izkop jame za cisterno, izolacijo teh naprav in montažo. Dokončati je treba kmečko sobico pri drvarnici, popraviti pot, razširiti parkirni prostor in posuti ožjo okolico s peskom.

Mladinski odsek šteje 188 mladincev iz Žirov in Gornjega Logatca. Udeležili so se treh tečajev Rdečega križa, ki ga je organiziral pomlad RK. Udeležili so se pohoda »Po poteh okupirane Ljubljane«. Pionirskega izleta na Cerknico in grad Snežnik se je udeležilo 72 pionirjev.

Markacisti so napravili šest lesenih desk s kašipoti. Obnovljenih je bilo nekaj poti z novimi markacijami in postavljeni kašipoti na Katernikovem vrtu. Potrebno bi bilo postaviti orientacijsko tablo območja PD Žiri in urediti pot na Goropeke in pot iz Nove vasi, ki je včasih že bila.

PD IDRJA. PD je zaradi kadrovskih in finančnih problemov imelo težave s svojimi postojankami na Vojskem, v Hlevišah, na Sivki in na Javorniku. Menjavanje oskrbnikov in iskanje novih je povzročilo težave v rednem poslovanju koč. Poslovno izgubo sta imeli koči na Hlevišah in Javorniku. Zato se je amortizacijski sklad moral uporabljati za obratna sredstva.

Število mladine je naraslo za 102, pionirjev pa za 77, število starejših članov pa upadlo za 173. Skupno šteje PD 781 članov, nasproti lanskim 785. Vzrok, da število članstva stagnira, je v slabem načinu pobiranja članarine.

V mladinski odsek je vpisano 539 mladincev. Delo MO je porazdeljeno po skupinah, na nižje in višje razrede osn. šole in gimnazijsko skupino. V 13 nižjih razredih je 66 mladih planincev, od teh 7 transverzalcov. Starejšo skupino predstavlja 225 članov, od teh je 5 transverzalcov, in trije mladinski vodniki. Gimnazijska skupina šteje 110 planincev od teh 20 transverzalcov. Vodi jo 14-članski odbor. Zunaj teh skupin je še 138 mladincev. Med šolskim letom so imeli enkrat tedensko uradne ure za mlade planince, ko so lahko poravnali članarino in kupovali planinsko literaturo. Vestno so urejali planinske stenčase, za kar jih je pohvalilo gimnazijsko vodstvo. Organizirali so izlet na Planino pod Golico (69 udeležencev), na vrh Vogla in k slapu Savice (59 udeležencev), na planino Razor, Škrbino, Vogel in Savico (12 gimnazijcev), na orientacijskem tekmovanju za Milovanovičev memorial so zasedli tretje mesto, opravili so 4-dnevni izlet po transverzali, se udeležili zvezne proslave v Vratih (12 udeležencev), tabora mladih planincev v Trenti (4 udeleženci), zimskega tečaja na Vršču, osvojili Vojkov memorial itd. Vseh akcij se je udeležilo 243 pionirjev in mladincev.

Upravni odbor je imel 11 sej, en sestanek in tri posvete. Debata na občnem zboru se je dotaknila pobiranja članarine, poslovanja koč na Sivki, nametivite transverzalskega žiga pri Kosmaču in prenočevanja na Ledinah, lokalnega vodništva in poživitve propagande. Za predsednika je bil ponovno izvoljen ing. Ivan Gantar.

AKADEMSKO PD. Moto dela APD je bila kot doslej planinska vzgoja in dvig alpinizma. Poročilo o delu upravnega odbora govori o širjenju planinske misli na osn. šolah, učiteljsku in fakulteti, opisuje problem prostorov, četrtkovske planinske večere, izposojanje opreme, politiko dotiranja univerzitetnega odbora ZŠJ ter finančno poslovanje. Lani so imeli dve uspešni fotografirani v izlozbi »Dela«. Redno menjavajo gradivo v oglasni omari pri »Šestici« ter sodelujejo z novicami v tisku in radiu. Tehnična komisija je izdelala prototip nahrbtnika, kopijo himalajskih gamaš in komplet prve pomoči. AAO je zabeležil 789 vzponov in

je po številu članstva in v vzponih najštevilnejši in najkvalitetnejši v državi. Registriranih je 33 alpinistov in 30 pripravnikov. Poleg tega snujejo svoji sekciji še v Postojni in v Sežani. Opravili so 10 prvenstvenih vzponov, od teh 3 pozimi in 7 poleti. VTK memoriala se je udeležilo ca. 100 tekmovalcev. Plezalna šola je bila spomlad in jeseni. Plezalne odprave so organizirali v Zgornje Alpe, v Dolomite in v Zgornje Julijce, od katerih je bila uspešna le v Dolomiti, kjer so bile ponovljene nekatere težke smeri. Za tesnejšo povezanost članstva služijo alpinistični večeri ob četrtkih z diapozitivi, razgovori in obravnavo perečih problemov ter okrožnice, ki jih prejema vsi člani AAO.

Za šolsko leto 1967/68 naj bi vsi študentje ob vpisu na fakulteto prejeli v roke program AAO, ki obravnava prednosti organizacije in ugodnosti članstva v APD, možnosti uveljavljanja v APD, program, razpored sej, program predavanja plezalne šole, seznam izletov in postopek o vključevanju v APD o sprejemu v alpinistične vrste. Foto-kino klub APD je skrbel za diapozitive ob četrtkovskih večerih, organiziral posebna predavanja o fotografiji in skrbel za svojo navzočnost na straneh Planinskega Vestnika. Največji uspeh je bila samostojna foto razstava. V svoje vrste želijo vključiti čim več fotoamaterjev in rešiti problem s temnico, za katero so bili prikrajšani s selitvijo v druge prostore.

Debata na občnem zboru je zajela vzroke upada članstva od 421 na 180 članov, strukturo članstva, propagandno delo, predlog za namestitev planinske omarice v študentskem naselju in za uporabo avtobusa gozdarske fakultete.

PD PTT MARIBOR. PD je praznovalo 10-letnico dela na občnem zboru dne 8. 4. 1967. Ob tej priložnosti je imel predsednik PD slavnostni govor, v katerem je opisal razvojno pot in uspehe društva v jubilejnem obdobju. Tajniško poročilo je zajelo zadnje mandatno dobo, v kateri je imel UO 7 sej, na katerih je pretežno razpravljalo o Poštarski koči pod Plešivcem.

Propagandni odsek je organiziral izlete na Kum, Mirno goro, Gorjance, Smrekovec, Veliko planino, Medvednico, Vršču, Uršljo goro, na proslavo v Vrsnem, preko Pohorja, k odkritju spomenika v Vratih, smučarski izlet pod Plešivcem in na zbor planincev PTT Jugoslavije v Vodnem pri Skopju. Društvo je počastilo svojega najmlajšega transverzala — komaj 10-letnega Danila

Pačnika, ki je prehodil slovensko planinsko pot. Odsek je organiziral dvoje predavanj »Savinjske Alpe in planinsko cvetje« in »Domače in tuje gore«. V bodoče bodo skušali dvigniti število naročnikov PV.

Markacisti so obnovili markacije na poti iz Slovenjgradca mimo koč pod Plešivcem na Uršljo goro in dalje do Križana.

Društvu primanjkuje gorskih stražarjev in mladinskih vodnikov, pogreša pa se tudi planinsko pero, ki bi delo in težave PD obelodanilo. Glavni problem pa ostaja povezava PD s planinskimi skupinami preko izletništva. Društvo ima 306 članov in ima 26 sedežni avtobus in 15 sedežni furgon, ki pa pri tolkšnem številu članstva ne zadoščata.

Gospodarsko poročilo obravnava slab obisk Poštarske koč pod Plešivcem. V preteklem letu so prekrili streho, popravili odtočne kanale, v gostinski sobi pa položili linolej.

Mladinski odsek je priredil izlet na Roglo in Osankarico ter na Smrekevec. Nekaj mladincev je sodelovalo na IX. taboru mladih planincev severne Slovenije in na zboru mladih planincev ob koči na Pesku. Mladinci so bili navzoči tudi na XIV. zboru PTT Jugoslavije v Vodnem pri Skopju in na partizanskem pohodu planincev PTT od Skopja do Prilepa. Za predsednika je bil ponovno izbran ing. Tone Gosar.

PD ŽELEZNIKI. Občni zbor se je vršil dne 20. 4. 1967 v Zadrudnem domu v Češnjici. PD za Selsko dolino Železniki je s svojimi postojankami na Ratitovcu, Prtovcu, Dražgošah, Potoku in Lajšah v l. 1966 doseglo 6688,95 din čistega dohodka. Mladinski odsek je prizadel ukinitve planinskih popustov na železnici. Največja akcija MO je bila nošnja materiala na koč na Ratitovcu, saj so prenesli okoli 1500 kg materiala. Mladinci so tudi sodelovali v planinski štafeti od Železnikov do Črnega vrha. Priredili so dva izleta v Krmo in Vrata. Odsek je uporabljal fotokamero in kinoprojektor, organizirali so samostojen tečaj za gorske stražarje, ki se ga je udeležilo 14 mladincev.

T. S.

MEDNARODNI SEMINAR GRS NA JAHORINI (7. 5.-9. 5. 1967)

Komisiji za GRS pri PZJ je letos končno uspelo izvesti seminar GRS z mednarodno udeležbo. Predsednik komisije dr. Ivan Stojanović se je že dolgo ukvarjal z načrti, uspel pa je šele letos ob dokajšnji negotovosti, kako bo stvar uspela.

Sedmega maja je bilo končno tako daleč. V prostornih domovih pod vrhovi Jahorine se je zbralo kar lepo število predstavnikov GRS iz Jugoslavije in tujine. Med jugoslovanskimi udeleženci smo opazili dr. M. Potočnika ter dva zdravnika od Rdečega križa Jugoslavije, med tujci pa zlasti dr. R. Campella in M. Schilda kot predstavnika Švice in obenem vodilna funkcionarja IKAR. Prišla sta še predstavnik SZ, I. D. Smirnov in A. M. Rogovski, zastopnika ČSSR J. Gargulak in F. Hošic, simpatični Italijani P. Silvestro, F. Paencteri in M. Holzknecht, Bolgar S. Kambarov ter cela vojska Poljakov: M. Gorka, A. Trybowski, A. Bachleda, S. Kiezun, S. Janik, K. Dzinban, E. Strzebonski ter K. Tomille.

Od naših GRS so bile navzoče vse republike. Slovenci s petčlansko skupino, ki je demonstrirala improvizacijo na smučičih.

Sicer so sodelovali še B. Vengust, ing. P. Šegula, S. Kersnik in dr. A. Robič.

Za seminar je organizator določil tale dnevni red:

7. 5. 1967:
1. GRS v Jugoslaviji (dr. I. Stojanović).
2. Uporaba jeklenih pletenic (Leander Kukec).
3. Ohlad in zmrzline (dr. R. Campell).
4. Vzroki nesreč v gorah (dr. R. Signar), Jugoslavija zadnjih 10 let.
8. 5. 1967:
1. Improvizacije za transport na lahkem terenu in smučičih (skupine PZS, PSSS). Ogled lavinske sonde v smučarski palici (dr. R. Campell).
2. Plazovi (M. Schild).
3. Problemi pri vzgoji prve pomoči (dr. Bervar).
4. Strela v gorah (dr. I. Stojanović).
5. Helikopter in GRS (dr. R. Campell).
6. Plazovi - film (M. Schild).
9. 5. 1967:
1. Reševanje v steni, uporaba improvizacije, demonstracija bolgarske »rogatke« (skupine PSBiK Bolgarije, PSH).

V svojem dokaj izčrpnem referatu je dr. Stojanović lepo podal stanje v GRS v Jugoslaviji in posebno izdatno pokazal na pomen preventive. Leander Kukec, član komisije za GRS in PSH, si je očitno vzel zadosti časa, da bi temeljito obdelal sedanje stanje okrog uporabe pletenih jeklenih vrvi za tehnično reševanje iz sten.

Med drugim je opozoril na naslednje: 1. Ni vseeno, kako namestiti jeklenico na valji. Če jo napak obrnemo, se bo začela vrv odvijati in z akcijo ne bo nič. Stvar pa ni tako huda, saj je vsaka vrv označena in jo pravzaprav ne moremo napačno namestiti na valji, če količaj pazimo.

2. Ponekod se je udomačilo dodatno varovanje z nylonso vrvo, vendar je večina teoretikov mnenja, da je tako varovanje povsem odveč in da v primeru, če se strga jeklenica, tudi ny-

lonka ne zadrži sunka. Povrhu se rado zgodi, da se nylonka oplete okrog jeklenice. Vsak plezalec ve, kake preglatice zna pripraviti v steni tako »solata«, zato seminar odsvetuje sočasno rabo dveh vrvi.

3. Italijani so v prid povečani varnosti delali reklamo za reševanje z dvema jeklenicama hkrati. Tudi ta predlog je zelo problematičen. Vrvi morata teči v obliki črke V, torej morata biti sidrišč vsaksebi. Tudi tu velja osnovno pravilo, da nobena vrv ne sme biti ohlapna. To dosežemo lahko le v navpični steni, vendar tam ni pogojev, ki bi zahtevali dve vrvi. Kombinacija bi prišla v poštev le v izjemnih primerih.

4. Kar zadeva znani pojav, da se jeklenica zažre v skalo (kamor pogosto izrezka globoke ure), menijo izvedenci, da to za vrv ni posebno nevarno in da jo le malo poškoduje.

5. Pri delu z jeklenico in vitlom priporoča večina udeležencev seminarja še dodatno zaviranje z lesenim bobnom.

Dr. R. Campell je predaval o ohladi in zmrzlinah, s čimer je ponovil predavanje, ki smo ga organizirali v Ljubljani že 5. 5. zvečer.

Slišali smo znane ugotovitve in videli poučne diapozitive. Članom IKAR je to že znano in tudi v PV smo o tem že poročali.

Omeniti bi kazalo, da ni nikoli zadosti previdnosti kar zadeva ugotavljanje smrti. Ohladitev do 28°C je sicer v večini primerov usodna. Toda že pri nas, kjer je tovrstnih nesreč razmeroma malo, so ugotovili, da je podhlajeni premagal celo ohlad na 25°C in ostal živ. Vztrajnost se izplača!

O vzrokih nesreč v gorah je napisal referat dr. Signar, ki se osebno ni udeležil seminarja. Skoda je, da referata nismo mogli dobiti v roke. Tako je stvar šla prelahko mimo nas in tudi razprava ni bila kdo ve kaj živahna. Do neke mere razumljivo: statistična obdelava neke sonde je vedno dokaj omejena, včasih daje podatke v svojih, neživiljenjskih zornih kotih. No, referat je bil dober, vzbudil je dokaj zanimanja. Upamo, da bo organizator referat razmožil, marsikomu bo zelo koristen pripomoček za študij, prav bo prišel tudi preventivi.

Melchior Schild je v dolgem izvajanju orisal zgodovino človekovega boja s plazovi ter podal vse tisto, o čemer smo tudi na tem mestu že pisali: nastanek in nevarnost plazov, statistične podatke, smrtnost, odstranjevanje itd. Za večino udeležencev je bil referat zlata jama, mi, ki o tem redno razmišljamo in pišemo, nismo našli novih elementov. Izvajanja je zvečer podkrepil dvajsetminutni film Instituta za raziskavo snega in plazov z Weissfluhjoch.

Dr. Bervar je načel zanimivo temo: vzgoja prvih reševalcev in ljudi od GRS v znanju prve pomoči. Tako imenovana NATO lega ponesrečenca (na boku) se je že udomačila in jo uporabljajo več ali manj povsod, kjer to dopuščajo poškodbe. Kolikor to ne gre, je treba na vsak način poskrbeti, da ima ponesrečeni usta obrnjena navzdol. Vsekakor mora biti bolnik med transportom nameščen primerno, udobno in stabilno!

Ko je govora o zaustavljanju krvavitve, ugotavlja dr. Bervar naslednje:

1. Kar v 82 % napačno in neučinkovito izvajamo pritisk na arterijo.

2. V hudih primerih še vedno premalo ljudi ve, da je najbolje potisniti v rano prst, če že ni pri roki gaza ali robca.

3. Esmarhov povoj je že sam po sebi kočljiv. Toda v 92 % primerov ga reševalec namesti neprimerno, pretrdno in na nepravem mestu.

4. Dr. Bervar upravičeno vprašuje: Kateri vrag zavlja reševalce, da se ob omedlelih ponesrečenih s tako vneto posvečajo zlasti odpenjanju ovrtnikov, nedrčkov in tako naprej, namesto da bi takoj in nemudoma dajali umetno dihanje usta na usta, usta na nos, ali kako drugače, npr. z umetnimi pripomočki. Dr. Bervar pravi: »Verjamem, da je tudi zavoljo tako malenkostne zamude pomrlo že mnogo ponesrečenec!«

Posebno poglavje je lega ponesrečenčeve glave, ki mu nudimo umetno dihanje. Glava mora biti obrnjena strogo nazaj, tako da se tudi jezik samodejno položi v normalno lego in ni nevarnosti zadušitve z lastnim jezikom, ki zapira dihalna pota. Dr. Bervar zatrjuje, da taka lega dihalna pota odpre bolj kot navadni posegi za odstranjevanje tujkov. Sicer pa še tole: boljše je dihanje usta na usta. Končno še nekaj zelo pomembnih ugotovitev.

Teorija je eno, praksa drugo. V znani medicinski ustanovi je test pokazal, da je 100 % (!) šolanih ljudi v praktičnem primeru pozabilo na svoje znanje in da so odpovedali.

Zato sedaj uvajajo izredno praktična pomagala:

»Navidezno ponesrečenca«, ki nam rabi za poskusnega zajca na »poškodovanju« del telesa nalepimo barvno sliko, ki prikazuje poškodbo: zlom kosti, krvavitev itd. Možno je celo s preprostim sistemom ponazoriti krvavitve.

Tak »ponesrečenec« je videti resničen in rana hudo realistična. Za učenje neprimerno boljše kot naš stari način, ki zahteva le nekaj domišljije.

Udeleženci seminarja smo bili enodušno mnenja, da bi kazalo ta pomagala uvesti tudi pri nas in tako doprinesiti k nazornosti vzgoje. Hkrati zahteva tako gledanje od organizatorjev še nekaj: za tečaj, za praktični in za teoretični pouk je treba žrtvovati več sredstev, sicer so neučinkoviti. Dr. Ivan Stojanović se je lotil nenevadno, čeprav pomembne teme: Varstvo pred strelo v gorah. Snov je povzel po članku »Lighting hazards to mountaineers«, ki ga je za revijo »Mountaineering« napisal A. E. Paterson. (Članek je povzet v PV 1967 v rubriki »Razgled po svetu«.)

Razprava je bila zavoljo svoje in malo znane teme razmeroma skromna. Omeniti velja misli dr. Campella, ki pravi, da mu je obdukcija 10 žrtev strele pokazala kot vzrok smrti blokiranje centra za dihanje, srce in krvni obtok pa so ostali brez poškodbe. Zopet pouk: če poškodovanec ne diha in je navidezno mrtev, se izplača poskusiti z umetnim dihanjem.

Italijanski diskutanti so opozorili na razmeroma veliko varnost pred strelo pod žicami daljnovidov in še bolj znatraj kovinskega nosilnega stebra. Steber je praktično Faradayeva kletka. Kot zadnji je dr. Campell predaval še o rabi helikopterja v službi GRS in pokazal nekaj uspešnih diapozitivov z vaj na ledeniku Eiger. Spričo šibkih

zmogljivosti helikopterja našega RSNZ je ta prikaz samo vizija prihodnosti, ki je tu še ne bo moč tako kmalu uresničiti.

Praktične vaje na terenu so pokazale solidno znanje slovenske skupine, tovariši iz Srbije se sestavili nekoliko preširoka nosila in prikaz komplicirali z oedejo.

Videli smo transport ponesrečenca na plečih reševalca v raznih izvedbah, ki so jih prikazali fantje iz Hrvatske.

V spušcanju po steni smo zadnji dan gledali Bolgare z »rogatko«, novim pomagalom za sestopanje in vzpenjanje po vrvi. Sodelovali so še Hrvatje z improvizacijami ter Bosanci z vitlom.

Seminar je nedvomno uspel, tako da so bili tudi najhuji pesimisti ob užitek, tujci so bili naravnost presenečeni nad gostoljubnostjo in neverjetno delavnim programom. Za lenarjenje je bila priložnost samo med 10. uro zvečer in 7. uro zjutraj.

Ob zaključku smo na ta račun slišali samo hvalo, omeniti pa moramo zlasti izredno pohvalo, ki so jo Švicarji, Italijani izrekli na račun izobražencev v vrstah jugoslovanskih gorskih reševalcev, posebej zdravnikov, ki vzorno sodelujejo z reševalci iz vseh slojev. Nam, v socialističnem duhu vzgojenim državljanom SFRJ se zdi taka hvala pogosto odveč, če že ne neumestna. Toda drugje je drugače in navaditi se moramo, da bomo cenili to, kar imamo v obliju, kar pa drugje primanjkuje. Kot najstarejši je po pozdravnih nagovorih vseh skupin pozdravil gostitelje dr. Campell. Med drugim je dejal, da je kot predsednik I. K. A. R. ponosen na Jugoslavijo, ki je aktiven most med vzhodom in zahodom in je tudi na seminarju povezala SZ, Poljsko, ČSSR, Bolgarijo ter Švico in Italijo. »Mi planinci moramo držati skupaj, naj z gora prihaja blagoslov, sodelovanja tudi v drugo dejavnost med narodi.«

Pohvalo sta dala tudi predstavnika Rdečega križa Jugoslavije in izrazila prepričanje, da bosta RK in GRS uspešno sodelovala v mnogih akcijah, zlasti v primeru elementarnih in drugih večjih nesreč.

Po zaključku seminarja smo nekateri udeleženci preko Sarajeva odpotovali proti domu, nekateri gostje pa so si ogledali še druge planine BiH. UO PS BiH nam je priredil za slovo tople tovariški večer, ki so se ga udeležili vsi vidni predstavniki, predsednik I. Knežević, podpredsednica T. Entraut in načelniki komisij. Udeležencem bo koristno srečanje še dolgo ostalo v prijetnem spominu.

Ing. P. Šegula

IZ ZAPISNIKA O VIII. REDNI SKUPŠČINI PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

Predsednik PZS tov. dr. Miha Potočnik otvori 8. redno skupščino PZS in pozdravi goste: tov. Milivoja Gluhaka, predstavnika Planinske zveze Jugoslavije, Boža Škrlja in Stjepana Brlečića, predstavnika Planinske zveze Hrvatske, Terezo Entraut, predstavnico Planinske zveze Bosne in Hercegovine, Kira Nikovski, predstavnika Planinske zveze Makedonije, Iva Stanišića, predstavnika Planinske zveze Črne gore, Marka Laha in Vojka Bandlja, predstavnika Slovenskega planinskega društva v Trstu (Italija), Slavka Rebca, Jožico

Smet, Karla Humarja, Bernarda Bračeta, Boruta Lešana in Petra Cermelja, predstavnika Slovenskega planinskega društva v Gorici (Italija), Žigo Kimovca, podpredsednika glavnega odbora SZDL, Jožeta Pernuša, predsednika komisije IS za telesno kulturo Slovenije, dr. Danila Dougana, predsednika Turistične zveze Slovenije, Miloša Rutarja, sekretarja Smučarske zveze Slovenije, Franceta Cvenkoviča, predstavnika Lovske zveze Slovenije, p. polkovnika Janeza Lušina, predstavnika JLA, Poldeta Štuklja, predstavnika Republiškega sekretariata za narodno obrambo, Draga Ulaga, predstavnika Zveze za telesno kulturo Slovenije in Visoke šole za telesno kulturo, dr. Franceta Habeta, predstavnika Društva za raziskovanje jam Slovenije, Mirka Vavpotiča, predstavnika Počitniške zveze Slovenije, polkovnika Emila Bukovca, predstavnika Republiškega sekretariata za notranje zadeve, Branka Musarja, člana CK ZMS, Mileta Ogrina, člana upravnega odbora TVD Partizan, Janeza Slovenca in Emila Novaka, predstavnika Odbora za »Pohod po poteh partizanske Ljubljane«, odlikovance z zlatim častnim znakom PZS in delegate.

Skupščina nato s kratkim molkom počasti spomin naslednjih zaslužnih planincev, ki so umrli v pretekli poslovni dobi:

Mirka Weinbergerja, dolgoletnega zaslužnega društvenega funkcionarja PD Zagorje, odlikovanega s srebrnim znakom PZS in PSJ ter zlatim znakom PSJ;

Zorka Jelinčiča, zavednega Slovenca v jamejstvu in dolgoletnega požrtovalnega predsednika SPD Trst, odlikovanega z zlatim znakom PZS in PSJ; Joka Robnika iz Luč, seniorja naših oskrbnikov in gorskih reševalcev, odlikovanega s srebrnim znakom PZS in zlatim PSJ;

17-letnega mladina Francita Malneršiča, člana PD Vrhnika, ki se je smrtno ponesrečil pri društvenem prostovolnem delu;

Skaloša Staneta Predaliča, odlikovanega s srebrnim častnim znakom PZS in zlatim častnim znakom PSJ;

Dolgoletnega funkcionarja PZS in PSJ Lavoslava Dolinskega, odlikovanega s srebrnim častnim znakom PZS in zlatim častnim znakom PSJ;

Borisa Kraigherja, podpredsednika ZIS, našega velikega planinskega prijatelja; Skaloša Slavka Peršiča, odlikovanega s srebrnim častnim znakom PZS in PSJ, požrtovalnega organizatorja in planinskega propagandista;

Dolgoletnega predsednika PD Ljubljana-matice Toneta Stajdoharja, odlikovanega s srebrnim in zlatim znakom PZS ter zlatim znakom PSJ;

Jožeta Jeretine, dolgoletnega funkcionarja PD Ljubljana-matice, odlikovanega s srebrnim znakom PZS;

Poldeta Stropnika, odlikovanega s srebrnim znakom PZS (PD Ljubljana-matica);

Cirila Vezjaka, predsednika PD Laško; Janeza Hodnika, dolgoletnega gorskega reševalca in oskrbnika koč pri Triglavskih sedmerih jezerih, odlikovanega s srebrnim častnim znakom PZS; Drenovca in planinskega fotografa umetnika Ivana Tavčarja, odlikovanega z zlatim častnim znakom PZS;

Jožeta Kalana, predsednika PD Kočevje, ustanovnega in častnega člana tega društva, odlikovanega s srebrnim častnim znakom PZS;

75-letnega Avgusta Kostanjška, dolgoletnega člana PD Trbovlje, odlikova-

nega s srebrnim znakom PZS in zlatim znakom PSJ;

Pavla Maršeta, člana PD Janeza Trdine Mengeš, odlikovanega s srebrnim znakom PZS.

Skupščine so se udeležili naslednji člani glavnega odbora, nadzornega odbora in disciplinskega sodišča PZS in delegati planinskih društev:

Člani GO PZS: tov. dr. Miha Potočnik, ing. Tomaž Banovec, Karl Benkovič, Tone Bučer, Matija Cvetko, Maks Dimnik, Mirko Fetiš, Janko Fili, dr. Franci Golob, Lojze Hafner, Stanko Hribar, Peter Jež, Peter Ježek, ing. Ivan Juvan, Jože Kajtna, Franc Klobčnik, Stanko Kos, Fedor Košir, Ciril Kunstelj, Rado Lavrič, Janez Lončar, ing. Miran Marussi, Jože Melanšek, Ivo Motnikar, Tine Orel, France Pengal, France Ponderžaj, Franci Savenc, Peter Soklič, ing. Pavle Segula, ing. Danilo Škerbinek, Franci Šmajš, Evgen Titan, Anica Uršič, Bine Vengust in Rajko Vute.

Člani NO PZS: tov. ing. Friderik Degen, Janko Mirnik, dr. France Srakar, Tone Skrajnar in Albin Torelli.

Člani DS PZS: tov. dr. Teodor Tominšek, dr. Rupko Godec, Živojin Prosenec in Milan Zinauer.

Delegati PD: za PD Ajdovščina: tov. Srečo Kočar, Rudi Furlan; za PD Bled: tov. Viktor Pogačar, Anton Kržišnik; za PD Bohinjska Bistrica: tov. Franc Mazi, Slavko Budkovič; za PD Bohinj-Srednja vas: tov. Martin Dabrac, Tilka Cvetek; za PD Bohor, Senovo: tov. Milan Mahovne, Stojan Šibila; za PD Brežice: tov. Franjo Zorko, Monika Gerjevič; za PD Celje: tov. Peter Naraks, Konrad Plauštajner; za PD Cerkno: tov. Milan Lahajnar, Anton Derlinka; za PD Črna na Koroškem: tov. Ivan Herczog, Franc Ravljan; za PD Črnomelj: tov. Jože Weiss; za PD Črnuče pri Ljubljani: tov. Rajko Vavpetič; za PD Dal pri Hrastniku: tov. Drago Kozole, Ivan Koritnik; za PD Domžale: tov. Janez Lenček, Mitja Zupancič; za PD Dobje-Majstrana: tov. Avgust Delavec, Milan Abruč; za PD Emona, Ljubljana-Zalog: tov. Ferdo Cigale, Janez Kepa; za PD Gorje pri Bledu: tov. Matija Klinar, Alojz Jan; za PD Hrastnik: tov. Janko Vabič, Stane Biderman; za PD Idrija: tov. Janko Miklavčič, ing. Jože Lazar; za PD Ilirska Bistrica: tov. Drago Karolin, Ida Maraž; za PD Javornik-Koroška Bela: tov. Franc Svetina, Janko Vilman; za PD Jesenice: tov. Janez Koznik; za PD Jezersko: tov. Franc Borštnar, Franc Weissseisen; za PD Kamnik: tov. Jurij Lemič, Andrej Mejač; za PD Kočevje: tov. Jože Adamič, Dušan Kavčič; za PD Koper: tov. Albert Pahor; za PD Kozjak, Maribor: tov. Franc Vogelink, Matko Filip; za PD Kranj: tov. dr. Ivo Valič, Jože Žvokelj, Jože Simčič; za PD Križe: tov. Vinko Golmajer, Milena Dolinar; za PD Kum, Trbovlje: tov. Robert Rožar, Franc Plevnik; za PD Laško: tov. Franc Medvešek, Alenka Križnik; za PD Lisca, Sevnica: tov. Tone Marolt, Pavel Stergar; za PD Litija: tov. Andrej Cirar, Marjan Oblak; za PD Litostroj, Ljubljana: tov. Marjan Smerajc, Franc Lovše; za PD Ljubljana-matica: tov. dr. Bojan Špicar, Tone Oreščak, ing. Srečo Zorn, ing. Majda Bregant, Slavica Lesica, dr. Franjo Erega, Andrej Stegnar, Marko Žerovnik; za PD Ljubno ob Savinji: tov. Franc Budna; za PD Ljutomer: tov. Mičulovič Marjeta; za PD Maribor-matica: tov. Ivan Šumiljak, Albert Koruza; za PD Mariborski

tisk, Maribor: tov. Milan Čilenšek, Tone Bende; za PD Medvode: tov. Drago Oblak; za PD Janeza Trdine, Mengeš: tov. Peter Lavrič, Pavle Simenc; za PD Mežica: tov. Drago Vondrič, Janez Skrubej, Anton Jurhar; za PD Mozirje: tov. Poldo Breznik, Martin Aubrecht; za PD MTT, Maribor: tov. Franc Celofiga, Peter Radunovič; za PD Murska Sobota: tov. Mirko Baligač; za PD Nova Gorica: tov. Franc Loez, Edo Mihelj; za PD Novo mesto: tov. Miloš Kobe, Franc Adam; za PD Občina, Ljubljana: tov. Alojz Zontar; za PD Oljka, Polzela: tov. Marjan Čehovin, Stane Storman; za PD Oplotnica: tov. Karl Dvoršak; za PD Ormož: tov. Rudi Peršak; za PD Podbrdo: tov. Ivan Anderle, Herman Borovnik; za PD Poljčane: tov. Franc Mali, Anton Kovačec; za PD Postojna: tov. Jože Neškudla, Zdravko Žmitek; za PD Prevalje: tov. Roman Kogelnik, Franc Telcer; za PD PTI, Ljubljana: tov. Jože Dobnik, Dominik Koci; za PD PTT, Maribor: tov. Tilka Kočar, Jože Samec; za PD Ptuj: tov. Simon Petrovič; za PD Radeče pri Zid. mostu: tov. Stane Koselj, Toma Krafogel; za PD Radlje ob Dravi: tov. Ivo Grčič; za PD Radovljica: tov. Pavel Olip, Franc Meze; za PD Račica, Šentvid nad Lj.: tov. Sašo Goršek; za PD Ravne na Koroškem: tov. Franc Šisernik, Vinko Krevh; za PD Rimske Toplice: tov. Mihael Škornik, Miloš Mlakar; za PD Rogaška Slatina: tov. Jože Mecilošek, Ivan Strašek; za PD Ruše pri Mariboru: tov. ing. Jože Teržan, Tone Auer; za PD Sežana: tov. Jožica Milavec, Ivo Bizjak; za PD Slovenjgradec: tov. Jože Šisernik, Pavla Šisernik; za PD Slovenske Konjice: tov. Martin Hudales; za PD Solčava: tov. Ivan Grobelnik; za PD Šentjur pri Celju: tov. Avrelj Rojč; za PD Škofja Loka: tov. Stefan Mrak, Janko Oblak, Jože Babič; za PD Šoštanj: tov. Viktor Kojč; za PD TAM, Maribor: tov. ing. Hinko Uran, Vinko Dobrila; za PD Tolmin: tov. Tatjana Šorli, Radko Savli; za PD Trbovlje: tov. Tone Steršič, Tine Lenarčič; za PD Trzin: tov. Mirko Majer, Metod Ahačič; za PD Velenje: tov. ing. Alojz Merčun, Peter Ficko; za PD Vipava: tov. Otmar Črnogor; za PD Vrhnika: tov. Jože Stržinar; za PD Vuzenica: tov. Josip Romih, Jože Balič; za PD Zabukovica: tov. Edi Oblak; za PD Zagorje ob Savi: tov. Rudolf Mlakar, Alojz Savjovic; za PD Zreče: tov. Jurij Mlinar, Ivan Berglez; za PD Železničar, Ljubljana: tov. Drago Kosi; za PD Železničar, Maribor: tov. Drago Slavec, Ivanka Belak; za PD Železniki: tov. Franc Tolar; za PD Žičnica, Ljubljana: tov. Drago Pukl; za PD Žiri nad Škofjo Loko: tov. Lidija Primožič, Zdravko Kosmač; za PD Luče ob Savinji: tov. Peter Jež; za Akademsko PD Ljubljana: tov. Franci Savenc.

Vabilu na skupščino se niso odzvali predstavniki PD Avtomontaža, Bovec, Cerknica, Dravograd, Gornji grad, Gornja Radgona, Gozd-Martuljek, Kobarič, Kostanjevica na Krki, Kranjska gora, Majšperk in Slovenska Bistrica. Skupščina izvoli:

1. v delovno predsedstvo: tov. dr. Miho Potočnik, dr. Bojana Špicarja, Franja Klobčnika, Francita Šmajša, Tatjana Šorli, Romana Kogelnika in Moniko Gerjevič.
2. za zapisnikarico: tov. Silvo Šerbec.
3. za overovatelja zapisnika: tov. Slavica Lesica in Draga Kosija.

4. v verifikacijsko komisijo: tov. Rado Lavrič, Milana Čilenška in Edo Mihelja.

5. v kandidacijske komisije: tov. Jurija Lemiča, Stojana Šibila, Avgusta Delavca in Jožeta Dobnika.

6. v komisijo za sklepe: tov. Tineta Orla, ing. Pavla Segula, ing. Tomaža Banovca in Petra Sokliča.

Skupščina se je soglasno izjavila za javne volitve.

IZ POZDRAVOV PREDSTAVNIKOV DRUGIH ORGANIZACIJ IN GOSTOV

Skupščino pozdravi podpredsednik Planinske zveze Jugoslavije tov. Milivoj Gluhak.

Za tem pozdravijo skupščino s krajšimi govori še tov. Jože Pernuš, dr. France Habe, dr. Danilo Dougan, Kiro Nikovski, Božo Škrli, Ivo Stanišič, Tereza Entraut, predstavnik Slovenskega planinskega društva v Trstu in Gorici, France Cvenkelj in Mirko Vavpotič. Skupščino nato pozdravi tudi Janez Slovec v imenu Odbora za pohod »Po poteh partizanske Ljubljane« in izročil PZS ob X. jubilejnim letu tega pohoda spominsko plaketo in diplomu kot priznanje za 10-letno sodelovanje planincev in popularizacijo pri izvedbah teh tradicionalnih pohodov. Za darilo se zahvali predsednik PZS, ki hkrati predlaga, da bi ta odbor v sodelovanju s Smučarsko zvezo Slovenije in Planinsko zvezo Slovenije organiziral tudi smučarski zimski pohod okrog Ljubljane.

POROČILO UPRAVNEGA ODBORA, DISCIPLINSKE KOMISIJE, NADZORNEGA ODBORA IN RAZPRAVA O POROČILIH

Poročilo, ki je sestavni del tega zapisnika, se ni čitalo, ker so ga vsi delegati prejeli že pred skupščino. K razpravi se je prijavil predsednik PZS tov. dr. Miha Potočnik:

Iz poročila se vidi, da je bilo mnogo tega dela opravljenega, da pa so bili naši načrti večji kot naše možnosti in sredstva. Lahko smo vesel vsakega uspeha naše organizacije in slovenskih planincev. Teh uspehov v poročilih ni tako malo, lahko pa bi jih bilo še več. Mislim, da ne bi bilo prav, če naša skupščina poteka v nečem samozadovoljstvu nad tem, kar smo dosegli. Menim, da moramo predvsem današnjo razpravo in našo pozornost posvetiti našemu bodočemu delu. Vso pozornost našim koreninam in zemlji, v kateri so te korenine zasidrane – če bomo to delali in razumeli tudi sodobne spremembe, zahteve in potrebe ter življenjske navade sodobnega – predvsem delovnega človeka, proizvajalca in samoupravljalca, ki je dovolj pritiska moderne tehnologije in urbanizacije močno ločen od svojih naravnih virov – bomo imeli tudi lepo uspešnejše delo, veje, listje, cvetove in sadove na tem drevesu. Naša naloga je izredno pomembna in življenjsko važna – vračati človeka naravi.

Za uvod v razpravo pa je vendarle potrebno povzeti nekaj važnejših podatkov, da se poudarijo naloge za bodoče delo.

1. Izvršitev sklepov skupščine PZS 4. 4. 1965: Mreža planinskih društev je narasla na 102 društev. Članstvo je sicer začasno padlo za 12 279, od 65 000 na 52 721. Vzrok je med drugim v pre-

šibkem delu upravnih odborov PD. Namesto da bi okrepili agitacijo za obdržanje in porast članstva, so se mnogi vdali samozadovoljstvu in komoditeti — »naj gora pride k Mohamedu«. Potreben pa je neposrednejši in bolj živ stik s člani, pobiranje članarine na domu, plačevanje v obrokih itd.

Ne moremo se izgovarjati samo na zvišano članarino in na reformo ter na ukinitve popusta na železnici in avtobusih. Res pa je, da je tudi to vedno vplivalo posebej pri padcu mladinskih in pionirskih članov (za okroglo 6644). Planinstvo je družinski šport in tudi plačevanje zvišane članarine seveda lahko delno vpliva. Zato pa je še tembolj potrebno povečanje truda, da obdržimo in povečamo število članov! Naša naloga je, privabiti čim več ljudi v gore in iz njih narediti »prave« planince, če še niso. V naši planinski delavnici, v delavnici gorske narave, moramo obdelati čim več ljudi.

2. Letos je mednarodno leto turizma. PZS ima pomembno vlogo v slovenskem turizmu. 174 domov s 5400 ležišči, 866 000 obiskovalcev (med njimi 56 500 inozemcev), 148 000 nočitev (15 000 inozemskih), narekuje povečano skrb in ureditev ter pripravo za planinsko sezono. V tem je seveda skrb za stotine in tisoče kilometrov planinskih poti in steza. Lani je bilo odprtih 7 novih, oziroma povsem prenovljenih planinskih domov: Zelenica, Čojzova koča, Prešernova koča, Tičarjev dom, Črna prst, Vogar, Goška raven. Potrebni so še — rad bi poudaril — Koritnica, Zapodnem, Krnsko jezero, Golica.

3. Planinsko organizacijo že od nekdaj zanima vprašanje negospodarskih planinskih dejavnosti — planinska šola in vzgoja, duhovne dobrine, kultura, varstvo narave, alpinizem itd. Naša težnja in velika želja je, da bi jih čim bolj razvili in okrepili. Pri tem — in zlasti pri tem — pa nam je potrebna izdatnejša družbena pomoč in zanimanje, ne nazadnje tudi gmotna. Obstaja nevarnost, da bi se tokozvana »planinska elita« zapirala v vedno ožje in izolirane kroge s profesionalnimi in cehovskimi tendencami. Elita mora rasti organsko — iz mase, ne kot vase zaprt vedno ožji in sterilnejši krog.

Potrebno je nenehno prizadevanje in vztrajanje na tem, da nas družbeni činitelji objektivno ocenijo po našem pomenu za duševno in telesno zdravje naroda, njegovih delovnih ljudi in še prav posebej za mladino. V tem pa se moramo tudi planinci otestiti svoje pretirane skromnosti in ponekod že prave izolacije od drugih družbenih dogajanj. Ne moremo se zapreti preveč vase in pričakovati, da nas bodo drugi opazili in upoštevali, če sami o sebi ne bomo nič povedali in ne bomo zahtevali — na podlagi svojega dela — enakopravne uvrstitve in obravnave med družbeno pomembnimi organizacijami in še posebej med športniki.

To imamo pravico zahtevati, ker s članskimi prispevki krijemo vse stroške za osebne dohodek pisarne PZS, za vse pisarniške in materialne stroške in za vzdrževanje našega planinskega doma »Zlatorog«, ki smo ga lani dobili in na novo uredili. Tako smo 60 % proračunskih izdatkov sami pokrili.

Prizadevati si moramo, da bomo planinsko delo modernizirali in predvsem

prisluhnili težnjam mladine in tistim, ki zahtevajo več poudarka tudi vzgojni in kulturni vlogi planinstva.

4. Večja publiciteta planinskega dela: Povaliti je treba časopise »Delo«, »IT«, »Ljubljanski dnevnik«, »Tovariša« in RTV, ki objavlja članke in piše o planinski dejavnosti, kar je v obojestranskem interesu in koristi. Ljudje radi berejo, slišijo in gledajo planinske teme. Naša propaganda se mora v tem še veliko bolj potruditi in modernizirati.

Z veseljem lahko napovemo, da bo že v letošnjem letu uresničena želja, da izide »Naš alpinizem«, »Vodič po Triglavskem pogorju«, »Učbenik GRS« in nekaj odličnih zemljevidov; predavanja (v Unioinu, PD Ljubljana-matica in druga društva); planinski kulturni in družabni večeri ter druge prireditve (zlasti v naravi: ljudski prazniki, Pohorje, Vrso, Zasavje, Stol, Črna prst); planinski film; planinska fotografija; muzej itd.

5. Potrebno je povezovanje v komunalni in samoupravni sistem — potrebni so pogosti kontakti z občinami, SZDL, ZMS, s samoupravnimi organi podjetij. Na več občinah so rekli, da planinci premalo pridejo in da so premalo »ofenzivni«, preskromni.

Vloga in pomen planinske organizacije nista še povsod pravilno in pravično ocenjeni in priznani. Še vedno imamo dokazov o zapostavljanju in proti temu upravičeno negodujemo. Boj za enakopravno uvrstitev planinske organizacije v družbeno potrebne in pomembne organizacije in za javno priznanje je zelo težak in dolgotrajen. Potrebna bo velika vztrajnost, neodjenljivost in prepričevanje.

Navajam samo podatke za Ljubljano, kjer je 15 do 20 tisoč organiziranih planincev, ki redno vsako nedeljo odhajajo v naravo, s tem pa se zmanjšujejo stroški za bolnice, socialno varstvo in tudi mladinski kriminal je med mladimi planinci občutno manjši. Iz teh razlogov bi se prav gotovo dobro obrestoval kak milijon iz občinske blagajne za prirejanje množičnih, mladinskih, planinskih akcij. Zaradi premajhnega upoštevanja koristnosti planinske vzgoje še danes nimamo priključka na znatne propagandne fonde, čeprav nam priznavajo, da vršimo tudi velik del turistične dejavnosti, posebno v Sloveniji.

Ne najdemo se v investicijah, pa tudi pogoji za najemanje bančnih investicijskih kreditov so skrajno neugodni, če jih banke sploh odobre.

Naša organizacija ne more živeti samo na čistem, ekonomskem računu. Naši efekti se realizirajo ne samo pri izstavi računa v planinski koči, temveč tudi pri telesnem in duševnem zdravju, pri vitalnih sposobnostih naroda, pri delovni sposobnosti, pri splošnem zadovoljstvu, čisto gospodarsko pa pri prometu, trgovini, gostinstvu, industriji itd.

Zdravniki po vsem svetu in tudi pri nas soglasno ugotavljajo, da se zelo širijo bolezni srca, ožilja, živcev in da je vedno več telesnih hib in deformacij pri šolski mladini in nabornikih. Kriminalisti, psihologi in sociologi pa vedo mnogo povedati o širjenju prestopništva med mladino, o mladinskem kriminalu, huliganstvu, življenjskem pesimizmu in slično.

Trdim, da planinska vzgoja v mnogočem lahko pomaga odstranjevati te nevarne pojave. Ta vzgoja je zelo vsestranska. Nismo samo telesnokulturno športna, pa tudi ne samo gospo-

darska organizacija, smo tudi vzgojna, kulturna, mladinska, patriotična, množično-rekreacijska in družbeno koristna skupnost, ki želi gojiti vse pozitivne vrline in dobre planinske navade ter skuša ustreči vsem, ki jih gorski svet kakorkoli zanima in privlači. Mnogi bi nas radi nagnali v planinske rezerve, v izolacijo in konservativnost, za katero zaradi svoje prevleke skromnosti in včasih celo nekega občutka manjvrednosti (nekateri športi so bolj hrupni, spektakularni, atraktivni itd.) že preveč trpimo in smo k njej nagnjeni, češ »saj delamo, vsi to lahko vidijo in naj upoštevajo«. Taka miselnost pa ni niti zdrava niti koristna.

6. Leto 1968 je jubilejno leto slovenskega planinstva — 75-letnica ustanovitve SPD. Že letošnje leto naj se — poleg mednarodnega leta turizma — posveti pripravam. Jubilej naj bi bil predvsem kulturni in delovni praznik slovenskega planinstva.

V jubilejnem letu naj si planinci posebno prizadevajo gojiti bratstvo in enotnost med vsemi jugoslovanskimi planinci, bodo naj vedno močan element sporazumevanja, tolerance in tovarštva v svoji domovini, pa tudi v mednarodnem merilu.

7. Uvodnik v »Delu« dne 8. II. 1967 je za Prešernov dan zapisal tole: Domacija z nageljni in rožmarinom se umika svetu računalnikov in atomov — svetu prihodnosti, ki ne daje izbire. Tega sveta ne moremo izbristati — v njem moramo živeti in preživeti.

Iz tega se vidi, kako važno izravnalno vlogo (vlogo amortizerja) lahko odigra življenje v naravi in z naravo — na primer v planinah, na aktivnem odmoru, dopustu in tedenskem odhodu. Seveda pa se mora tudi planinstvo delno odtrgati iz svoje nekdanje superromantike in zgolj idile ter upoštevati mnoga nova in sodobna dejstva ter standarde, nove življenjske zahteve, navade in pravila. Tudi mi se moramo delno posodobiti, predvsem pa nastopati kot zelo važen in potreben družbeni činitelj.

8. Pred skupščino SR Slovenije je prav te dni razprava o zakonu o popustih. Pa prizadevanju predsednika PSJ tov. dr. Breclja bo pri tem upoštevana tudi planinska organizacija in po tem predlogu, ki bo v par dneh sprejet, bodo mladinci planinskih društev spet deležni popustov v skupinah najmanj po pet oseb na področju slovenskih železniških podjetij.

9. Zahvaljujem se vsem odborikom — planinskim delavcem, oskrbnikom in osebjem. Mnogi med njimi delajo amatersko, požrtvovalno kot pravi idealisti in fanatiki. — Izvajanje dr. Potočnika sprejme skupščina z odobravanjem in ploskanjem.

Verifikacijska komisija poroča, da je skupščina sklepna, ker je od skupnih 268 novozočih 204 delegatov ali 76 %.

Po polurnem odmoru skupščina nadaljuje svoje delo.

K razpravi se prijavijo tov. **Palde Štukelj**, ki spregovori nekaj besed o sodelovanju Gorske reševalne službe s civilno zaščito, oziroma o varstvu pred naravnimi nesrečami, ki predstavlja del dejavnosti civilne zaščite. Pri tem svoje misli naveže na tisti del poročila, ki govori prav o teh vprašanjih.

Stična točka med službo varstva pred naravnimi in drugimi hudimi nesrečami in Gorsko reševalno službo je predvsem varstvo pred snežnimi plazovi

in reševanje iz njih. Na teh vprašanjih bomo morali na že zastavljenih temeljih razvijati medsebojno sodelovanje. Ostale nesreče, ki niso pogojene z naravnimi silami ali pri katerih ni ogroženo življenje večjega števila ljudi, namreč ne sodijo v pristojnost civilne zaštite.

Varstvo pred naravnimi in drugimi hudimi nesrečami razvijamo pri nas naravno ob primerni podpori družbe in z vključevanjem vanj vseh ustreznih činiteljev, šele nekaj več kot eno leto. Res je sicer, da so posamezne organizacije ali službe razvijale to dejavnost že tudi prej, kar velja tudi za Gorsko reševalno službo, vendar je potekala povečini samoniklo, brez medsebojne povezave in mnogokrat brez primerne podpore vseh ustreznih družbenih činiteljev.

Z ustanovitvijo štabov za varstvo pred naravnimi in drugimi hudimi nesrečami kot usmerjevalcev in usklajevalcev te dejavnosti v republiki, ožjih družbeno političnih skupnostih in delovnih organizacijah ter s sprejetjem republiškega zakona o varstvu pred temi nesrečami so ustvarjeni temelji za načrtno in uspešnejše delo na tem področju. Prispevek k urejanju varstva pred snežnimi plazovi na plazovitih smučarskih terenih ob žičnicah, kjer se zaradi stalne objudenosti še predvsem javlja nevarnost tovrstnih nesreč, pa predstavlja tudi republiški zakon o žičnicah, ki je bil sprejet pred kratkim.

Na teh temeljih naj bi se torej razvijalo naše sodelovanje v prihodnje. Pri tem naj bi komisija za gorsko reševalno službo skrbela za organizacijsko, tehnično in strokovno izpopolnjevanje te službe za izvajanje preventivnih ukrepov pred snežnimi plazovi in za reševanje iz njih. Glede strokovnih vprašanj, ki se tičejo teh nalog, ji republiški in občinski štabi kaj veliko ne bodo mogli pomagati, kajti mimo strokovnjakov za ta vprašanja iz gorske reševalne službe, ki so ali bodo vključeni v štabe, ti s takimi strokovnjaki ne razpolagajo. Pač pa bodo štabi lahko pomagali Gorskemu reševalni službi z vplivom na ustrezne činitelje, da jo gmotno podprejo pri njenih naporih za tehnično in strokovno izpopolnjevanje, dalje z vplivom na posamezne organizacije in službe glede sodelovanja z njo pri urejanju zadev varstva pred plazovi ali reševanja iz njih in podobno.

Da bi bila ta pomoč čimbolj učinkovita in smotno usmerjena je seveda potrebno, da Gorska reševalna služba, ki najbolje pozna problematiko varstva pred navedenimi nesrečami, daje štabom za varstvo pred njimi ustrezne predloge in sugestije, kaže na pomanjkljivosti in težave, na katere je naletela pri opravljanju nalog, jih seznajanja z izkušnjami iz drugih dežel, vabi njihove predstavnike na razne vaje, ki jih organizira in podobno. Treba je namreč upoštevati dejstvo, da štabi delujejo šele res kratak čas in da glede na to še ne obvladajo problematike vseh služb varstva.

Glede gmotne podpore Gorskemu reševalni službi pri nabavi opreme in tehničnih pripomočkov za reševanje ob plazovih omeni, da je to dolžnost družbeno političnih skupnosti in delovnih organizacij, ki je predpisana z zakonom. Zakon o varstvu pred naravnimi in drugimi hudimi nesrečami namreč določa, da so družbeno politične skupnosti dolžne nabaviti opremo, ki je potrebna za reševanje ob naravnih in drugih hudih nesrečah in je skupnega

pomena za družbeno politično skupnost. Občine, na katerih območju so taka plazovita področja in seveda tudi republika, so torej dolžne preskrbeti ustrezno reševalno opremo. To velja po tem zakonu o žičnicah tudi za podjetja – upravitelje javnih osebnih žičnic, v katerih območju so taka plazovita področja. Ista načela veljajo tudi za kritje stroškov reševalnih akcij ob takih nesrečah.

Seveda moramo upoštevati, da smo v času, ko denarja ni nikjer veliko na razpolago. Zato bo izpopolnjevanje reševalne opreme teklo verjetno počasneje, kot bi želeli, vendar pa le ne bi smeli dovoliti, da ostanemo le pri tem, s čimer Gorska reševalna služba že razpolaga. Prav zato naj bi nabava nove opreme tekla po skrbno premišljenem načrtu, njeno vzdrževanje pa naj bi bilo čimbolj skrbno. Nekaj skromnih sredstev za te namene bo Gorski reševalni službi, poleg tistih, ki ji bodo dodeljena prek Republiškega sekretariata za finance, dodelil v skladu z sklepi republiškega štaba tudi republiški sekretariat za narodno obrambo. Poskrbeti pa bi bilo treba, da bi se nekaj sredstev za posamezne Gorske reševalne službe dobilo tudi iz proračunov ožjih družbeno političnih skupnosti ter od že omenjenih delovnih organizacij. Pripominja, da je republiški štab tem že poslal ustrezno priporočilo.

V razpravo so še posegli: prof. Titan, Peter Soklič, dr. Jože Pretnar, Marko Selan, ing. Pavle Segula, Edo Mihelj, Jože Melanšek, dr. Erega, ing. Banovec Tomaž, Milan Mahovne, Mirko Šoštarčič, Tine Orel in dr. Ivo Valič.

Tov. Ziga Kimovec je v razpravi ugotavljal da imajo člani PZS zato, ker so vsi tudi člani SZDL, pravico in dolžnost, da afirmaciji planinstva dajejo tisto mesto, ki ga zasluži. Kot član SZDL mora dati priznanje delu, ki ga opravlja planinska organizacija. Misli, da je potrebno, da se člani PZS vselej spominjajo, da so tudi člani SZDL in preko te organizacije dosežejo tisto afirmacijo, ki jo zasluži. Mladini je treba res posvetiti vso pozornost. Če je katera organizacija, je ravno planinska organizacija tista, ki pozitivno vpliva na mladino. Zdi se mu, da se mladina v gorah ne krepí samo fizično, temveč da dobi v stiku z naravo tudi smisel svojega življenja in smoter. Vsi napor naj bi veljali mladini, da bi hodila v gore in spoznavala lepote naše domovine. Planinska organizacija je ena tistih, ki dviga narodno zavest in je silno važna za vzgojo bodočih rodov. V pripravah za 75-letnico je treba izdelati poseben program za mladino in dobiti sredstva, da se izvrši. Ker je zakon o izobraževanju v skupščini tik pred tem, da se sprejme, svetuje, da tudi planinska organizacija posveti pozornost temu, kakšne bodo nove oblike samoupravljanja s sredstvi, na podlagi katerih bo izdelala kompleten izobraževalni program. Skupščini želi mnogo uspehov z zagotovitvijo, da bo tudi SZDL po svojih močeh pomagala planincem pri izvajanju njihovega programa.

Obravnavanje in sklepanje o predlogih za razvrstitev planinskih postojank in o popustih pri prenočinah

Tov. Mirko Fetiš uvodoma navaja, da je namen kategorizacije ustvariti pravi planinski režim v vseh planinskih objektih s tem, da mora biti v določenih objektih režim ustreznejši – ostrejši.

Predlog je sestavljen na podlagi večinskih mnenj udeležencev gospodarskih posvetov. Posamezna PD bodo sama sklepala in predlagala, v katero kategorijo žele uvesti svoje postojanke. Zavedati pa se morajo, da bodo morala brezpopojno tudi upoštevati režim določene kategorije. Želeti bi bilo, da bi bile vse postojanke uvrščene v prvo kategorijo, kar pa seveda glede na lego in značaj posameznih planinskih postojank ne bo možno. Zato naj PD dobro premislijo, preden se odločijo za predlog uvrstitve. Iz gospodarske analize je razvidno, da znašajo dohodki na prenočinah le 6,5% od celotnega prometa planinskih objektov. Nočnine so torej minimalen vir dohodkov. Vključ temu moramo stremeti, da s člankimi cenami za prenočišče krijemo efektivne dejanske stroške. Pri tem ne moremo iskati dobička. Nečlanske cene pa morajo biti tolikšne, da krijejo tudi amortizacijo in vsaj del popustov za mladince in alpiniste ter GS. Mladini moramo nuditi določene ugodnosti, čeprav le na skupnih ležiščih. Na drugi strani smo z uvedbo enotnih popustov želeli vskladiti dosedanje neenakopravnost med posameznimi planinskimi objekti in zmedo pri zelo različnih popustih in vrstah popustov.

Posebej predlaga uvedbo 10% popusta na nečlanske cene za planince, ki so po svojih organizacijah vključeni v UIAA. Dejansko gre ta popust v breme posameznih planinskih objektov, vendar predstavlja ta procent tako minimalen znesek, da ne more nikjer predstavljati zmanjšane dohodka. Če računamo sedanje število izmuzinskih nočitev in povprečno nečlansko ceno N din 10,- do 12,-, bo ta popust za vse planinske postojanke v naših planinskih objektih znašal skupno komaj kakih N din 2000,-. Z uvedbo 10% popusta bomo prvi od članic UIAA izvršili priporočilo skupščine te organizacije. Istočasno pa bo to naš prispevek v zvezi s pospeševanjem mednarodnega turizma in letom turizma. Ta simbolični popust bo nedvomno imel določeno propagandno vrednost, finančno pa je praktično brez pomena, saj bodo tuji gostje po vsej verjetnosti razliko potrosili pri drugih gostinskih uslugah. Predlaga, da skupščina sprejme predlog za kategorizacijo planinskih postojank in popusta pri prenočinah, kakor je navedeno v poročilu UO PZS.

V razpravo o tem so posegli: dr. Erega, dr. Potočnik, Maks Dimnik, dr. Ivo Valič in Milan Mahovne. Skupščina nato na predlog delovnega predsednika izglasuje

1. sklep o načinu razvrstitve planinskih postojank v 3 skupine (2 sta se vzdržala) s tem, da se rok razvrstitve podaljša od enega na tri mesece;
2. sklep o uveljavljanju planinskega režima v postojankah (2 proti, 1 se je vzdržal);
3. sklep o določitvi popustov pri prenočinah v planinskih postojankah (1 proti, 2 vzdržana glasova) s tem, da se daje 60% popust na skupnih ležiščih tudi članom Gorske straže, ki so člani PD.

Skupščina soglasno sprejme zaključni račun UO PZS, GRS in PV za l. 1966. Po uvodnih besedah tov. Dr. Tominka skupščina soglasno sprejme pravilnik za delo disciplinskih organov planinske organizacije v Sloveniji. Skupščina soglasno sprejme spremeni statut PZS.

Na predlog UO PZS skupščine so bili odlikovani

z zlatim častnim znakom PZS:

1. št. 69 tov. Jožica Smet, 2. št. 70 tov. Alojz Jan, 3. št. 71 tov. Matija Klinar, 4. št. 72 tov. Franc Kreuzer, 5. št. 73 tov. Janko Vilman, 6. št. 74 tov. Maks Minnik, 7. št. 75 tov. Janez Krušič, 8. št. 76 tov. Janez Šilar, 9. št. 77 tov. Tone Erjavšek, 10. št. 78 tov. Pavle Kemperle, 11. št. 79 tov. Štefan Repanšek, 12. št. 80 tov. Stanko Hribar, 13. št. 81 tov. Rado Lavrič, 14. št. 82 tov. Tone Škrajnar, 15. št. 83 tov. Anton Jurhar, 16. št. 84 tov. Ludvik Zorzut, 17. št. 85 tov. Jože Pernuš, 18. št. 86 tov. Pavel Olip, 19. št. 87 tov. Franci Šmajš, 20. št. 88 tov. Sonja dr. Mašera, 21. št. 89 tov. Franci dr. Golob, 22. št. 90 tov. Anton Steriša.

S srebrnim častnim znakom PZS:

Vlado ing. Eleršek, Marija Horvat, Tone Jurca, Boris Kambič, Tine Mihelič, Jošt Razinger, Vlado Slamberger, Peter Soklič, Anton Pekovec, Anton Kocjan, Albin Mahovne, Milan Mahovne, Tončka Požun, Ivan Rado, Pavel Gorican, Anton Kegu, Rudi Bedenik, Maks Jakopič, Jože Klajnšek, Albin Pust, Jože Jezernik, Franc Vesel, Jože Vidmar, Alojz Proprotnik, Mitja Zupančič, Peter Cermelj, Karel Kumar, Stanko Dežman, Jože Markelj, Mihael Ačkun, Jože Leskošek, Franc Sršen, Milan Zemljčič, Janez Černe, Ivan Delavec, Pavle Dimitrov, Florijan Jakelj, Anton Miklič, Andrej Noč, Viktor Novšak, Janez Ramuš, Marjan Stravnik, Anton Tepina, Zvone Teržan, Ludvik Zalokar, Franc Zupančič, Dušan Kavčič, Lovro Kegl, Andrej Brovč, Marija Brudar, Stanko Likar, Andrej Tarman, Franc Žerjav, Alojz Anzele, Marjan Bautin, Joško Drenek, Anton Marolt, Franc Redenšek, Vinko Golmajer, Jan Carneutt, Nadja ing. Fajdiga, Peter Janežič, Ljubo Juvan, Luka Kočar, Janko Mirnik, Bine Vengust, Viktor Gruntar, Albert Koruza, Feri Marič, Ljubice Njegovan, Mirko Pavlič, Nuška Purkelj, Mirko Skudnik, Riko Soklič, Janez Škrubelj, Mirko Šušelj, Joško Zabavnik, Mirko Baligač, Franc Hrovat, Stane Podlunšek, Evgen Titan, Jože dr. Andlovic, Jože ing. Arh, Ivan Brica, Hotimir Devetak, Stane ign. Jelenc, Ivan Krajger, Alojz Leben-Planinc, Davorin Likar, Franjo Lojč, Ciril Magajne, Ivan Pavlin, Anica Uršič, Srečo Ustar, Janko ing. Žigon, Miloš Kobe, Alojz Zupančič, Dragomir Jordan, Jože Neškudla, Miljana Šabec, Anton Valič, Albin Vertovec, Slavko Kunet, Franc Onič, Ivan Anderle, Vinko Cibron, Stanko Lodrant, Franc Pori, Valentin Savenc, Franc dr. Sušnik, Hermina Mišotič, Jovo Hinič, Viktor Volk, Tone ing. Gosar, Tilka Kočar, Julka Merc, Martin Prevorčnik, Jože Samec, Jože Žizek, Karel Faneli, Franc Podmeninšek, Martin Pšenčnik, Franc Šisernik, Franc Komerički, Jože Mecilošek, Ivan Strašek, Jožica Milavec, Zdravko Štolfa, Ivan Grobelnik, Jože Babič, Jože Cadež, Miloš Mrak, Savo Šink, Viktor Koje, Jože Melanšek, Janez Slarner, Miloš Volk, Vinko Zabret, Vinko Dobrila, Krista Krajger, Lajze Krajger, Štefan Keber, Vlado Sorli, Hinko Uršič, Dorko ing. Škobrne, Stanko Petrovšek, Ivan Višnovac, Metod Ahačič, Marjan Japelj, Janez Lončar, Valter Demšar, Ivo Jamnikar, Ivan Mihler, Darinka Banovec, Dušan Novak, Franc Kavalar, Janez Košenina, Franc Opeka, Štefka Sparič, Franc Šušteršič, Drago Vestersbah, Pavel Zalar.

Za uspešno in požrtvovalno delo na področju planinstva so dobili na skupščini pismene pohvale:

Meta Habith, Drago Fider, Albina Javorič, Silva Jesenšek, Nada Jelenko, Viki Kostec, Mirko Kostec, Jože Žičkar, Anton Biderman, Stane Biderman, Leopold Majdič, Janko Mihevc, Vili Pistotnik, Stane Stradar, Janko Vabič, Valentin Zupančič, Ivanka Konič, Alojz Drnovšek, Vladimir Golob, Viktor Korošec, Leon Pregelj, Franc Stefula, Rudolf Završnik, Edi Dvorščak, Janko Kikl, Karl Lipovec, Janko Sekli, Jože Kolar, Stanko Vedlin, Alojz Vuk, Drago Sitar, Martina Voh, Velimir Zavrnik, Emil Maver, Stane Mesar, Janko Skok, Jože Cestnika, Viktor Hojna, Stane Slejko, Herman Borovnik, Božidar Filip, Ivan Kok, Jože Zvonar, Ela Prevorsek, Jana Smolnikar, Bruno Fras, Stanko Hadner, Franc Veronik, Janez Campa, Bogomil Ferfila, Sašo Goršak, Vinko Krevh, Tone Pirtovšek, Jože Šuler, Virgilij Fabris, Miha Lipušček, Mitja Šavli, Franc Istenič, Andrej Volc, Janez Ziblar, Nino Brecljnik, Jože Marinšek.

Posebne pohvale za izgradnjo Prešernove koče na Stolu so dobili člani gradbenega odbora:

Matija Klinar, PD Gorje pri Bledu; Franc Kreuzer, PD Javornik – Koroška Bela; Jaka Pogačar, PD Javornik – Koroška Bela; Jaka Pogačar, PD Javornik – Koroška Bela; Janko Vilman, PD Javornik – Koroška Bela; Lajze Bernetič, PD Jesenice; Franc Konobec, PD Jesenice; Stanko Ravnik, PD Jesenice; Marjan Stravnik, PD Jesenice; Uroš Zupančič, PD Jesenice; Franjo Klojčnik, PD Kranj; Stane Likar, PD Kranj; Pavel Olip, PD Radovljica; Franc Meze, PD Radovljica. V imenu odlikovancev se je skupščini zahvalil za prejeta odlikovanja tov. Ludvik Zorzut (njegovo zahvalo smo priobčili v PV 1967/7).

Na predlog kandidacijske komisije skupščina izvoli

I. v glavni odbor PZS:

1. za predsednika, dr. Miha Potočnik, Ljubljana
2. za podpredsednika, Fedor Košir, Ljubljana
3. za podpredsednika in načelnika gospodarske komisije, Tone Bučar
4. za tajnika, Rado Lavrič, Ljubljana
5. za načelnika mladinske komisije, Mirt Svetlič, Ljubljana
6. za načelnika propagandne komisije, ing. Tomaž Banovec, Ljubljana
7. za načelnika kulturno-literarne komisije, ing. Miran Marussig, Ljubljana
8. za načelnika komisije za alpinizem, Aleš Kunaver, Ljubljana
9. za načelnika komisije za odprave v tuja gorstva, ing. Pavle Šegula
10. za načelnika komisije za gorske vodnike, Tone Sazonov, Ljubljana
11. za načelnika komisije za inozemske stike, Mirko Fetiš
12. za načelnika komisije za gorsko reševalno službo, Bine Vengust, Ljubljana
13. za načelnika komisije za planinska pota, Stanko Kos
14. za načelnika komisije za varstvo narave in gorsko stražo, Ivo Motnikar, Kamnik
15. glavni urednik Planinskega Vestnika, Tine Orel
16. predsednik delovne skupnosti tajništva PZS, Rado Lavrič

za člane:

17. Karel Benkovič, Kamnik, 18. Marija Brudar, Kranj, 19. Maks Dimnik, Jesenice, 20. Mirko Jamar, Ljubljana, 21. Rudi Jereb, Novo mesto, 22. Peter Jež, Luče, 23. Peter Ježek, Radovljica, 24. Tone Jurhar, Mežica, 25. Drago Karolin, Ilirska Bistrica, 26. Matija Klinar, Gorje pri Bledu, 27. Ciril Kunstelj, Vrhnik, 28. prof. Marjan Krišelj, Ljubljana, 29. Janez Lončar, Tržič, 30. Milan Mahovne, Senovo, 31. Jože Melanšek, Soštanj, 32. Miloš Poljanšek, Ljubljana, 33. Franci Savenc, Ljubljana, 34. Peter Soklič, Ljubljana, 35. Pavle Stropnik, Ravne na Koroškem, 36. Matej Svetel, Maribor, 37. ing. Danilo Škerbinek, Maribor, 38. ing. Dorko Škobrne, Trbovlje, 39. Franci Šmajš, Maribor, 40. dr. Bojan Špicar, Ljubljana, 41. ing. Josip Teržan, Ruše, 42. Anica Uršič, Nova Gorica. Po svojem položaju so člani glavnega odbora PZS še predsedniki meddržavnih odborov PD in sicer: 43. predsedniki MOO, Janko Fili, Tolmin, 44. dr. Franci Golob, Zagorje, 45. Franjo Klojčnik, Kranj, 46. Franca Pengal, Ljubljana, 47. Franc Poderžaj, Celje, 48. Evgen Titan, Murska Sobota, 49. Ciril Verstovšek, Maribor, 50. Rajko Vute, Prevalje. Prvih 16 izvoljenih članov glavnega odbora PZS sestavlja upravni odbor PZS.

II. v častno razsodišče PZS:

1. dr. Teodor Tominšek, 2. dr. Rupko Godec, Ljubljana, 3. Živojin Prosenc, Ljubljana, 4. Tone Škarja, Kamnik, 5. Milan Zinauer, Ljubljana

III. v nadzorni odbor PZS:

1. ing. Friderik Degen, Maribor, 2. Stanko Hribar, Ljubljana, 3. Janko Mirnik, Ljubljana, 4. Tone Škrajnar, Ljubljana, 5. Albin Torelli, Ljubljana

IV. za delegate za skupščino PZJ:

1. dr. Miha Potočnik, 2. Fedor Košir, 3. Tone Bučar, 4. Rado Lavrič, 5. Mirt Svetlič, 6. ing. Tomaž Banovec, 7. ing. Miran Marussig, 8. Aleš Kunaver, 9. ing. Pavle Šegula, 10. Tone Sazonov, 11. Mirko Fetiš, 12. Bine Vengust, 13. Stanko Kos, 14. Ivo Motnikar, 15. Tine Orel

za namestnika delegatov za skupščino PZJ:

dr. Franci Golob, Zagorje, Ciril Verstovšek, Maribor, Franca Pengal, Ljubljana, Franjo Klojčnik, Kranj, Janko Fili, Tolmin.

Tov. **Alberta Koruza** zanima, od kdaj naj velja 10% popust za inozemce in predlaga, da PZS izdela in dostavi vsem PD seznam inozemskih planinskih organizacij, katerih člani bodo deležni tega popusta. Tov. dr. **Potočnik** pojasni, da bo UO PZS o tem sklepu obvestil PZJ in ga prosil, da čimprej poskrbi za tozadavni seznam. UO PZS pa naj odloči, s katerim datumom stopi v veljavo popust za inozemce.

Tov. ing. **Tomaž Banovec** seznanja delegate o skorajšnji izdaji zemljevida Bohinjske in Fužinske planine v merilu 1 : 20 000, ki bo v kakih štirinajstih dneh že vsem na voljo.

Tov. dr. **Potočnik** se zahvali vsem navzočim za sodelovanje in jim zaželi mnogo planinskega veselja pri njihovem delu.

Ob 16.00 uri zaključil skupščina svoje delo.

Tovarna dokumentnega in kartnega papirja

Telefon: Radeče 81-950, 81-951
Tekoči račun pri NB Celje 603-11-1-1030
Brzjavi: Papirnica Radeče
Železniška postaja: ZIDANI MOST

PROIZVAJA:

vse vrste brezlesnih papirjev
in kartonov
specialne papirje
surovi heliografski
in foto papir
paus papir
kartografski
specialni risalni »Radeče«
papirje za filtre itd.

IZDELUJE:

vse vrste kartic
za luknjanje v standardni velikosti
in tisku
Po želji izdeluje kartice
v posebnem tisku
v rdeči, modri ali sivi barvi

R A D E Č E P R I Z I D A N E M M O S T U

NAŠ NOVI PROIZVOD

hladno oblikovani jekleni profili za finalizacijo proizvodov metalopredelovalne industrije. Izdelujejo se iz toplo in hladno valjanih trakov. Bazna jekla za HOP so mehka (npr. Č. 0146), nizko ali visoko legirana, odporna proti koroziji in atmosferskim vplivom ali specialna jekla

C PROFILI
L PROFILI
U PROFILI
KOTNI PROFILI
ROLETNI PROFILI
OMEGA PROFILI

HOP predstavljajo napredek v tehnologiji oblikovanja zelo kompliciranih profilov, so popoln proizvod, ki omogoča oblikovanje vseh vrst in poceni konstrukcijske izvedbe

Železarna Jesenice

JESENICE NA GORENJSKEM, TELEFON 82-244, TELEX 31-196

LEK

LJUBLJANA

Vam priporoča za poživitev in
okrepitev vašega organizma

VITERGIN TABLETE

- pri dnevnem naporu
- pri športu
- pri študiju
- za volanom
- pri rekonvalescenci

Dobite jih v vsaki lekarni

Planinci! Ljubitelji lepote in zanimivosti domačega in tujega sveta!

Knjižna zbirka »Globus«

ki jo izdaja založba Mladinska knjiga v Ljubljani, vam je za leto 1967–1968 pripravila
4 nadvse zanimive knjige:

Janko Mlakar: IZ MOJEGA NAHRBTNIKA

Izbor najboljših planinskih potopisov enega najpopularnejših slovenskih planincev (1874–1953), la-
godno in prijetno, zgovorno in dobrohotno pripovedovanje, zabeljeno z duhovito šalo. Najboljše,
kar je napisal Janko Mlakar, ki je s svojo besedo pol stoletja osvajal svoje bralce in poslušalce.

Ivan Bratko: PRAZNIK POMARANČ

Alžirija, Tunizija, Egipt, te zmeraj zanimive arabske dežele ob Sredozemskem morju, ki so zdaj
v ospredju svetovnega političnega dogajanja, zajema potopis slovenskega pisatelja Ivana Bratka,
ki se je tja napotil kot nepristranski, vendar prizadet opazovalec in zapisovalec.

Janez Stanič: ONKRAJ KREMLJA

S pisateljem, ki je bil več let dopisnik »Dela« v Moskvi, bomo ob prebiranju njegove zajetne, bo-
gato ilustrirane knjige prepotovali tako rekoč vso Sovjetsko zvezo. Avtor je namreč na svojih po-
potovanjih dobrodušno spoznal njene lepote, ljudi, preteklost in sedanjost, velike uspehe pa tudi
težave.

Percy H. Favcett: STRUPENI PEKEL

Svetovno znani vojak, inženir in športnik, v prvi vrsti pa raziskovalec najodročnejših pragozdov in
starodavnih mest v Južni Ameriki, je že več kot 40 let mrtev, toda njegov sin Brian je po očetovih
rokopisih, pismih in dnevnikih uredil obsežno knjigo o drznih in skrivnostnih popotovanjih svojega
očeta po ogromnih prostranstvih Peruja in Brazilije.

4 knjige zbirke GLOBUS lahko še vedno naročite po subskripcijski ceni N din 84.– in naročnino plačate
v desetih mesečnih obrokih.

Zbirko lahko naročite v vseh knjigarnah ali pri prodajnem oddelku založbe Mladinska knjiga v Ljubljani,
Titova 3.

POHITITE Z NAROČILOM, KER JE NAKLADA OMEJENA!